

TOIMITTAJANA NUORI NAINEN

Kirsti Karttunen
Journalistiikan pro gradu
Kevät 2016
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä – Author Kirsti Karttunen	
Työn nimi – Title Toimittajana nuori nainen	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Kevät 2016	Sivumäärä – Number of pages 128 [132 liitteineen]
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkielmassa tarkastellaan yliopistollisen toimittajakoulutuksen käyneiden nuorten naistoimittajien urapolkuja ja kokemuksia sen alkutaipaleelta. Tutkimuksen tavoitteena oli teemahaastatteluiden avulla selvittää, miten nuori naistoimittaja sopeutuu työelämään. Tämän lisäksi tutkimus etsii vastauksia siihen, miten nuoren naistoimittajan ammatti-identiteetti rakentuu ja millainen on hänen asemansa toimituksessa. Nuorten naistoimittajien asemaa toimituksissa kartoitetaan myös rekrytoinnista vastaavien esimiesten teemahaastatteluilla, joiden tavoitteena oli selvittää ennen kaikkea se, minkälaisia taitoja ja arvoja rekrytoijat talon palkatuissa työntekijöissä näkeävät.</p> <p>Uutispuolella työskentelevien naistoimittajien urapolut ovat uran alkuvaiheilla vielä varsin yhteneväiset. Nuoren naistoimittajan ammatti-identiteetti rakentuu jo opiskeluaikana, mihin vaikuttaa se, että ovat työelämään avautuvat usein varhain. Asema toimituksessa on pääosin tasa-arvoinen, joskin alan pitkään jatkuneella naisistumisella on vaikutuksensa.</p>	
Asiasanat – Keywords Toimittajat, journalismi, naiset, työ, tasa-arvo, ammatti-identiteetti	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto/ Jyväskylän yliopiston kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	4
	2.1 Aiempi tutkimus	4
	2.1.1 Naistoimittajat Suomessa	4
	2.1.2 Naistoimittajat Euroopassa ja Yhdysvalloissa	13
	2.1.3 Miesten maailma?	16
	2.2 Toimittajan ammatti-identiteetti	22
	2.2.1 Toimittajan ammatillinen sosiaalistuminen	26
	2.2.2 Toimittajakoulutuksen tehtävät ja sisältö	29
	2.2.3 Toimittajien tulevaisuus	33
	2.3 Tasa-arvon käsite ja kokeminen	36
3	TUTKIMUSKYSYMYKSET	40
4	TUTKIMUSAINEISTO JA METODI	41
	4.1 Perusteluita ja rajauksia	41
	4.1.1 Haastateltavana rekrytoijat	43
	4.1.2 Haastateltavana nuoret naistoimittajat	44
	4.1.3 Haastattelut ja aineiston käsittely	45
	4.2 Metodina teemahaastattelu, teemoittelu ja lähiluku	47
5	REKRYTOINTI TOIMITUKSIIN	51
	5.1 Tausta	51
	5.2 Todellisuus	54
	5.3 Tulevaisuus	57
6	TÖISSÄ TOIMITUKSESSA	59
	6.1 Tausta	59
	6.2 Odotukset ja todellisuus	61

	6.2.1 Toimittajaksi kasvaminen	62
	6.2.2 Työuran todellisuus ja sopeutuminen siihen	66
	6.2.3 Hyvän toimittajan ammatti-identiteetti	83
	6.2.4 Sukupuolen merkitys työssä ja uralla etenemisessä	86
	6.3 Huoli journalismin tulevaisuudesta	97
7	POHDINTA	100
	7.1 Esimiesten varovaiset vastaukset	100
	7.2 ”Ei voi olla vaan naisia”	105
	7.3 Venäläinen uimakoulu	110
	7.4 Journalismi ei kuole	118
	7.5 Tutkimuksen tulevaisuus	121
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	124
	KIRJALLISUUS	126
	LIITTEET	129
	Liite 1 Taustatietolomake (Toimittajille)	
	Liite 2 Haastattelukysymykset (Toimittajille)	
	Liite 3 Taustatietolomake (Esimiehille)	
	Liite 4 Haastattelukysymykset (Esimiehille)	

1 JOHDANTO

“Naiset valtaavat alaa lehdissä ja muodostavat enemmistön Suomen toimituksissa.” (Torkkola & Ruoho 2009, 7.)

Jyväskylän yliopiston journalistiikan opiskelijoille suunnatussa työnhakuillalla erään paikallislehden keski-ikäinen miespäätoimittaja kokosi yliopistossa opiskelevat nuoret naisjournalistit yhteen nippuun hyvin nopeasti toteamalla jokaisen opiskelleen sivuaineinaan naistutkimusta ja sosiologiaa. Päätoimittaja totesi poikien erottuvan joukosta, sillä heitä on hakijoina vähemmän. Jako naisiin ja miehiin ei omien kokemusteni perusteella lopu myöhemminkään, sillä myös aikuiset naiset kokevat toimituksen osasto- ja työnjaon yläkerrasta käsin valmiiksi sukupuolitetuksi. Yliopistollisten toimittajakoulutusohjelmien (Jyväskylä, Tampere, Helsinki) sisäänottotilastoja tarkastelemalla selviää, että naisten osuus uusista opiskelijoista on ollut jo usean vuoden ajan suurempi kuin miesten. Naisten kasvavan osuuden vuoksi on ehdottoman tärkeää kartoittaa nuorten naisten kokemuksia toimituksellisesta työstä.

Tutkimukseni on journalistisen työn tutkimus, jossa tarkastelen teemahaastattelun keinoin sitä, miten ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut nuori naistoimittaja sopeutuu työelämään ja työyhteisöön. Tutkimukseni näkökulmana on nuoren naisen työnkuva alalla, joka naisistuu voimakkaasti koko ajan, mutta jonka valtapajoilla istuvat edelleen miehet (mm. Torkkola & Ruoho 2009, Lappalainen 2010). Perinteisesti miehisenä työnä nähty toimittaminen luo miehisen kulttuurin työpaikkoja (de Bruin 2000), joissa sukupuoli voi olla merkittävä tekijä joko positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan (esim. Torkkola & Ruoho 2009, 39). Tutkimuksessani kartoitan, kuinka nuori naistoimittaja tähän kontekstiin sulautuu – vai sulautuuko lainkaan. Koska mediatalojen ylimmässä johdossa hallitsevat lähinnä miehet, on mielestäni syytä olettaa tämän vaikuttavan myös työvoiman palkkaamiseen ja työvoiman hallinnoimiseen. Tämän vuoksi haastattelen myös esimiestehtävissä työskenteleviä naisia ja miehiä, vaikkakin nuoria naistoimittajia pienemmässä mittakaavassa. Teoreettisesti työ lähtee ammatillisen identiteetin ja

ammattillisen sopeutumisen konsepteista. Nämä ovat tärkeitä käsitteitä, sillä oletettavaa on, että yhtenevä koulutustausta luo yhteneviä ammatti-identiteettejä.

Vaikka en väitä tutkimukseni olevan yleistettävissä kaikkiin uransa alussa oleviin naistoimittajiin, uskallan väittää teemahaastatteluissa nousseen esiin ajatuksia, jotka ovat tuttuja useille toimituksellista työtä tehneille naisille. Oletukseni on, että naistoimittajien jatkuvasti kasvava joukko toimituksissa vaikuttaa myös heidän asemaansa sekä työnhakutilanteessa että työpaikalla. Työni tavoitteena onkin saada selville, miten naiset itse kokevat sopeutuvansa työelämään valmistumisensa jälkeen. Pyrin teemahaastatteluiden avulla löytämään vastauksen muun muassa siihen, kuinka nuori naistoimittaja kokee erottuvansa toimituksessa ja mitkä seikat vaikuttavat hänen mahdollisuuksiinsa erottua. Kuinka nuori naistoimittaja saa läpi omat juttuideansa ja millaiseksi hän kokee työpaikkansa ilmapiirin?

Aihetta ei ole Suomessa aiemmin juuri tutkittu, mutta tällä hetkellä työn alla on ainakin yksi samankaltainen tutkimus, jossa historiantutkija, filosofian tohtori Heidi Kurvinen Oulun yliopistosta kerää toimittajanaisten kokemuksia tasa-arvosta 1960-luvulta 2000-luvulle. Kurvisen väitöskirja (2013) tarkastelee sukupuolta ja suomalaista toimittajakuntaa 1960- ja 1970-luvuilla. Pidän silti perusteltuna tutkia jatkuvasti naisistuvan alan nuoria osaajia, sillä alalle tulevat joutuvat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kohtaamaan lähinnä miehistä koostuvia johtoportaita (esim. Lappalainen 2010, 1). Lisäksi on selvää, että yliopistojen toimittajakouluista valmistuu suuri osa eri medioiden työntekijöistä: Journalistiliiton opiskelijajäsenistä jo 70 prosenttia on naisia. Journalistiliiton lähes 16 000 jäsenestä naisia oli vuodenvaihteessa 2010-2011 jo 57 prosenttia. Osuus on toistaiseksi pysynyt samana. (SJL:n jäsenrekisteri 23.11.2011.)

Tutkimukseni katsoo feministisen mediatutkimuksen suuntaan, koska sen kentältä löytyy tutkimusta sukupuolen vaikutuksesta uraan (Torkkola & Ruoho 2009). Feministisessä mediatutkimuksessa sukupuoli on keskeinen tekijä (esim. Torkkola & Ruoho 2009, 139), mutta tässä tutkimuksessa en keskity sukupuoleen teorialähtöisesti. Haluan tietää, millä tavalla sukupuoli vaikuttaa nuoren naistoimittajan urakokemukseen – miten naiset itse kokevat sopeutuvansa. Kysymisen arvoista on sekin, miten sukupuoli vaikuttaa nuoren naistoimittajan uraan

esimiesten näkökulmasta. Tätä sivutaan feministisessä mediatutkimuksessa, ainakin ajatuksen tasolla, mutta pelkästään esimiesten asenteisiin liittyvää tutkimusta en onnistunut löytämään. Tutkimuksia naistoimittajista itsestään sen sijaan löytyy maailmalta jo kohtalaisen paljon ja erityisesti tarkastelun kohteena on ollut ammatillisen identiteetin tutkimus journalismin sukupuolittuneissa rakenteissa (mm. Van Zoonen 1998, de Bruin 2000). Tutkimusta, jonka kohteena ovat uraansa aloittelevat naistoimittajat, en kuitenkaan löytänyt. Tutkimuksia toimittajien ammatillisesta identiteetistä löytyi useita (de Bruin 2000, Donsbach 2009), mutta monet ammatillista identiteettiä tarkemmin käsittelevät tutkimukset keskittyivät tietyn erikoisalueen, kuten esimerkiksi urheilutoimittajien identiteetteihin.

Aloitan tutkimukseni esittelemällä aiempaa tutkimusta kirjallisuuskatsauksen tyyliin. Aiemman tutkimuksen esittelyn jälkeen avaan toimittajan ammatillista identiteettiä ja ammattiin sosiaalistumista. Seuraavissa luvuissa käyn läpi aineiston, metodin ja tulokset. Lopuksi pohdin, kuinka työssäni onnistuin ja kuinka voisin mahdollisesti jatkaa tutkimusaiheittani.

Tutkimukseni liitteinä ovat käyttämäni taustatietolomakkeet sekä teemahaastatteluiden rungot.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tämän tutkimuksen kohteena on suomenkielisestä yliopistollisesta toimittajakoulutuksesta Jyväskylästä ja Tampereelta sekä ruotsinkielisestä yliopistollisesta toimittajakoulutuksesta Helsingistä valmistuneiden nuorten nais-toimittajien suhtautuminen työelämään ja kokemukset siitä. Esittelen seuraavissa luvuissa teoriataustaa, johon nojautuen tutkin myöhemmin teemahaastattelun keinoin saamaani aineistoani. Tarkastelen naistoimittajista aiemmin tehtyä tutkimusta Suomessa ja ulkomailla sekä avaan erityisesti feministisen mediatutkimuksen kuvaa toimituksista työpaikkana. Käyn läpi toimittajan ammatillista sosiaalistumista ja ammattikuvaa, tarkentaen katsettani erityisesti suomalaisen toimittajan ammattikuvaan. Lisäksi kartoitan ammatti-identiteetin muodostumista ja tarkastelen toimittajakoulutuksesta tehtyä tutkimusta.

2.1 Aiempi tutkimus

2.1.1 Naistoimittajat Suomessa

Suomalaisten tutkijoiden tekemässä feministisessä mediatutkimuksessa on ansiokkaasti selvitetty sukupuolten kuvia mediateksteissä sekä kartoitettu median luomaa kuvaa naisista. Ensimmäinen laaja tutkimushanke on Sinikka Torkkolan ja Iris Ruohon vuonna 2010 päättynyt tutkimus toimitusten nais- ja miespäälliköiden näkemyksistä ja kokemuksista sukupuolen vaikutuksesta uraan. Helsingin Sanomain Säätiön rahoittama projekti tuotti kirjan lisäksi väliraportin. (Torkkola & Ruoho 2009.) Historiantutkija Heidi Kurvisen väitöskirja (2013) puolestaan tarkastelee suomalaisen toimittajakunnan tasa-arvoa 1960- ja 1970-luvuilla ja parhaillaan Kurvinen kerää aineistoa tutkimukseen, jonka on tarkoitus käsitellä samaa aihetta myöhemmillä vuosikymmenillä.

Jyrki Jyrkiäinen keräsi vuonna 2008 julkaistun kyselytutkimuksensa lisäksi päiväkirjoja, joita kirjoitti yhteensä 33 toimittajaa. Päiväkirjojen tarkoitus oli saada

ihmiset kertomaan vapaasti työstään ja siihen liittyvistä seikoista. Niiden perusteella naistoimittajat kertoivat vaativansa työelämässä itseltään paljon. Miestoimittajien päiväkirjoissa itselle asetettu korkea vaatimustaso ei näyttäytynyt yhtä usein. Liian suureksi kasvaneisiin työpaineisiin vastaajat reagoivat monin tavoin, mutta heistä suuri osa oli jo polttanut itsensä loppuun tai pelkäsi sitä. (Jyrkiäinen 2008, 83–84.)

Heinosen tekemän toimittajatutkimuksen aikaan 1990-luvun puolivälissä naisten osuus toimittajakunnasta oli 52 prosenttia. Jo silloin oli nähtävissä ammattikunnan naisistuminen, sillä reilusti yli puolet alle 30-vuotiaista toimittajista oli naisia. (Heinonen 1995, 89.) Naisten määrä Journalistiliiton jäsenrekisterissä ohittikin miesten määrän keväällä 1998. Vuonna 2011 naisten osuus Journalistiliiton jäsenmäärästä oli jo 57 prosenttia. Opiskelijajäsenistä naisia on jo yli 70 prosenttia. (SJL:n jäsenrekisteri 2.1.2012.) Journalistiliiton internetsivuilla julkaistun uutisen¹ mukaan jäsenistön nuorimmissa ikäryhmissä eli enintään 34-vuotiaissa naisten osuus oli kaksinkertainen miehiin nähden.

Seuraava taulukko on tehty Suomen Journalistiliiton internet-sivuilta löytyvien jäsentilastojen ja tarkemmin jäsenmäärän kehitystä kuvaavan taulukon mukaan. Taulukosta on luettavissa naisten osuuden jatkuva kasvu, joka muuttuu voimakkaaksi jo 1970-luvun tienoilla.

Taulukko 1: Naiset jäseninä Suomen Journalistiliitossa

Vuonna	Jäseniä	Miehiä	Naisia	Naisia %
1925	369	361	8	2,2 %
1937	459	429	30	6,5 %
1958	855	688	167	19,5 %
1968	1616	1213	403	24,9 %
1971*	2687	1739	949	35,3 %
1980	5859	3345	2514	42,9 %

¹ <http://www.journalistiliitto.fi/liitto/yhteystiedot/jasenyhdistykset/?x1303198=13669174>

”Journalistiliiton jäsenmäärä laski” 5.3.2013

1985**	7022	3854	3168	45,1 %
1990	8570	4411	4159	48,5 %
1995	9261	4633	4628	50,0 %
2000	12345	5798	6547	53,0 %
2005	14371	6403	7968	55,4 %
2006	14797	6540	8254	55,8 %
2007	15071	6599	8472	56,2 %
2008	15379	6698	8681	56,4 %
2009	15581	6744	8837	56,7 %
2010	15671	6747	8924	56,9 %
2011	15680	6753	8926	56,9%
2012	15359	6617	8742	56,9%

* Suomen Aikakauslehdentoimittajain Liitto (SAL) liittyi SJL:oon vuonna 1971

** Radio- ja televisiotyöläistenliitto (RTTL) liittyi SJL:oon vuonna 1982

Lähde: SJL:n jäsenrekisteri 2.1.2012 (Journalistiliiton kotisivut 15.1.2013), SJL:n yhdistysten uutisia ”Journalistiliiton jäsenmäärä laski” (Journalistiliiton kotisivut 20.3.2013)

Seuraavista taulukoista on nopeasti luettavissa journalistiikan tai tiedotusopin pääaineenaan aloittaneiden henkilöiden kokonaismäärät vuodesta 2006 alkaen. Tuolloin naisten osuus SJL:n jäsenistöstä oli ollut jo liki kymmenen vuotta miehiä suurempi. Erillisistä taulukoista (2, 3, 4) näkyy Tampereen, Jyväskylän ja Helsingin yliopistollisissa toimittajakouluissa opinnot aloittavien naisopiskelijoiden selkeästi korkeampi osuus opintonsa aloittaviin miehiin nähden. Huomionarvoista ja kiinnostavaa on kuitenkin se, että Jyväskylän yliopistossa opintonsa syksyllä 2015 aloittaneista enemmistö onkin miehiä.

Taulukko 2: Jyväskylän yliopiston journalistiikan opiskelijat

Vuonna	Miehiä	Naisia	Yhteensä
2006	7	17	24
2007	7	14	21

2008	3	18	21
2009	6	17	23
2010	6	16	22
2011	4	17	21
2012	7	17	24
2013	4	16	20
2014	6	16	22
2015	14	11	25

Lähde: Jyväskylän yliopisto, opiskelijarekisterit 13.10.2015.

Taulukko 3: Tampereen yliopiston tiedotusopin opiskelijat

Vuonna	Miehiä	Naisia	Yhteensä
2006	15	29	44
2007	11	28	39
2008	9	30	39
2009	10	28	38
2010	7	32	39
2011	8	31	39
2012*	10	43	53
2013	9	30	39
2014	8	55	63
2015	20	51	71

* Tampereen yliopistossa tehtiin koulutus uudistus lukuvuoden 2012 alusta, jonka myötä tiedotusoppi-oppiaine katosi hakukohteiden listalta. Sen korvasi Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma.

Lähde: Järjestelmäasiantuntija Sari Pulkkinen (Henkilökohtainen tiedonanto sähköpostitse 15.1.2013 & 12.10.2015), opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen (vipunen.fi).

Taulukko 4: Svenska social- och kommunal högskolan journalistiikan opiskelijat

Vuonna	Miehiä	Naisia	Yhteensä
2006	8	15	23
2007	3	17	20
2008	4	17	21
2009	4	17	21
2010	9	12	21
2011	5	15	20
2012	3	17	20
2013	9	11	20
2014	6	13	19
2015	5	12	17

Lähde: Planerare för studieärenden Sofia Heikel-Virkkunen (Henkilökohtainen tiedonanto sähköpostitse 15.1.2013 & 5.10.2015)

Kun vertaillaan toimitustyötä tekevien naisten ja miesten työuria, käy selväksi, että naiset etenevät urallaan miehiä hitaammin (Torkkola & Ruoho 2009, 15). De Bruin huomauttaa kuitenkin Heinosen tutkimukseen (1995) viitaten, että esimerkiksi suomalaisista toimittajista valtaosa ei usko sukupuolen vaikuttaneen uraansa. Toisaalta, 41 prosenttia Heinosen kyselyyn vastanneista naisista arvioi sukupuolella olevan negatiivista vaikutusta palkkaukseen ja yli 34 prosenttia väitti sukupuolen vaikuttaneen uramahdollisuuksiin (de Bruin 2000, 232).

Euroopan tasa-arvoinstituutin tekemän selvityksen mukaan (Savolainen 2014) kolmen selvityksessä mukana olleen suomalaisen mediaorganisaation johto kallistuu miesten haltuun, sillä johdosta 57 prosenttia oli miehiä. Tämä kolmen mediaorganisaation antama luku kuvastaa varsin kelvöllisesti suomalaista mediamaisemaa myös laajemmin tarkasteltuna. Savolaisen (2014) mukaan tulos ei tue arkista käsitystä siitä, että tasa-arvo saavutetaan kun naisten määrä alalla kasvaa.

Kansainvälisen naisten mediajärjestön IWMF:n (Byerly 2011) Suomea koskevan selvityksen mukaan naisten osuus päättävissä asemissa on kohtalainen, vaikkakin miehiä selvästi alhaisempi. Toimitusten keskijohdossa naisten osuus oli miehiä hieman pienempi. Vanhemmissa toimittajissa miehiä oli naisia hieman enemmän, kun taas nuorissa toimittajissa naisia oli hienoinen enemmistö. Keskijohdossa ja alemmassa johdossa työskentelevien miesten palkka oli selvästi naisia korkeampi. Ylimmän johdon palkkoja selvityksessä ei ollut. (Byerly 2011, 321-322).

IWMF:n selvityksen mukaan suomalaiset naistoimittajat tekevät miehiä enemmän osa-aikatyötä oli kyse sitten osa-aikaisesta työsopimuksesta tai tuntityöstä (Byerly 323). Selvityksessä todetaan, että suomalaiset uutistalot ovat naistoimittajille hyvin suotuisia, johtuen työvoiman järjestyneisyydestä sekä tasa-arvolaeista (Byerly 324).

Selvitys suomalaisista television naistaloustoimittajista (Berghäll, Haga, Kahila, Latvala & Tuure 2000, 85,87-92) kertoo, että naistaloustoimittajat pitivät asemaansa tasa-arvoisena ja ammattiaan arvostettuna. Naisten mielipiteet asemastaan ja työstään olivat kuitenkin jopa vastakkaisia: yksi uskoi, että hänet oli palkattu naisena tekemään pehmeämpiä talousuutisia siinä missä toinen kielsi, että naistaloustoimittajien työnkuvassa olisi suhteessa miestoimittajiin mitään eroa. Naistaloustoimittajat kuitenkin kokivat lähes poikkeuksetta asemansa hyväksi ja tasa-arvoiseksi toimituksen sisällä. Samoin kohteluaan he pitivät yhdenvertaisena sukupuoleen, ulkonäköön ja ikään katsomatta, sekä toimituksen sisällä että työtehtävissä kentällä. Yksikään selvitykseen haastatelluista naisista ei ilmaissut kokeneensa ennakkoluuloja tullessaan perinteisesti miesvaltaiseen talous- ja yritysmaailmaan. Samoin he kokivat, että ammattitaito oli ratkaisevassa asemassa työsaannissa, mutta toisaalta haastateltavista muutama arvioi, että ulkonäkö voi helpottaa työpaikan saamista tai se vaikuttaa aivan liian paljon valintoihin, mitä pidettiin turhauttavana. Tasa-vertaisena he pitivät kohteluaan ja saamaansa arvostusta myös haastatteluhetkellä. Haastateltavat kokivat, että arvostuksen tuovat kokemus ja ammattitaito eikä käytännön työtilanteissa ole koskaan joutunut törmäämään mies- naisasetelmaan.

Kiinnostavaa kuitenkin on, kuten selvityksessäkin todetaan, että haastateltavista osa koki yhdenvertaisen kohtelun johtuvan osittain naistoimittajien lukumäärästä, sillä

kun naisia on paljon, ei heitä voi enää ”sulkee kategorisesti pois”. Haastateltavat kokivat naiseuden myös joissain tilanteissa hyödylliseksi, mutta tiedonsaannissa naiset kokivat osittain jäävänsä miesten yhteistyöverkkojen ulkopuolelle. Uskottavuusongelmia puolestaan toi sukupuoli yhdistettynä ikään: nuori naistaloustoimittaja saattaa kohdata selvityksen mukaan ”työttelyä” tai seksismiä. Ikä nousikin selvityksessä sukupuolta suuremmaksi eriarvoisuutta aiheuttavaksi tekijäksi. Naistaloustoimittajan onkin selvityksen mukaan oltava huumorintajuinen ja ei-tiukkapipoinen, rohkea ja vahva.

Kurvisen väitöskirjassa (2013) esiin nousee se, että vaikka naiset siirtyivät Suomessa työlämään 1970-luvulla, säilyi työelämä naisten ja miesten välillä eriytyneenä. Toimittajat sen sijaan tekivät samaa työtä, olivat he miehiä tai naisia. Kurvisen mukaan tämä ei kuitenkaan tarkoittanut tasa-arvoa alan sisällä, vaan liki päinvastoin. Naisten asema oli heikompi kuin miesten niin palkkauksessa kuin urakehityksessäkin. Samoin se näkyi toimitustyössä, kun erikoistoimittajan tehtävät kuuluivat lähinnä miehille naisten työskennellessä uutisoimittajina. Naisia työskenteli Suomessa toimittajina jo 1900-luvun alkupuolella, mutta lopullisesti naiset raivasivat tiensä toimittajiksi 1960- ja 1970-luvuilla, kun murros palkkatyöhön siirtymisestä tapahtui muillakin aloilla.

Suomalaiset naistoimittajat hakeutuivat 1960- ja 1970-luvuilla ammattiinsa pääosin kolmesta syystä: intohimosta, toisten suosituksista tai sattumalta. Jo vuonna 1970 naisia oli toimittajista vajaa puolet. (Kurvinen 2013, 61–62.) Vuonna 1973 Suomen Sanomalehtimiesten Liittoon kuulunut naistoimittaja oli tyypillisesti alle 30-vuotias, korkeammin koulutettu kuin mieskollegansa ja lähtöisin ylemmästä sosiaaliluokasta (Kurvinen 2013, 68–69). 1960- ja 1970-luvuilla suomalainen naistoimittaja työskenteli todennäköisemmin aikakauslehdessä kuin sanomalehdessä ja todennäköisemmin radiossa kuin televisiossa (Kurvinen 2013, 78).

Vaikka toimittajanaisten palkat olivat miesten palkkoja matalammat, muutamia tähtitoimittajia lukuun ottamatta, oli toimittajan ammatti 1970-luvulla naisille vielä suhteellisen hyväpalkkainen. Naisten ja miesten väliset palkkaerot olivat myös keskimäärin pienemmät kuin muilla aloilla. Kurvinen arvelee tämän selittävän toimittajanaisten passiivisuutta palkkataistelussa. Muita korkeampaan palkkaan

käsiksi päässeet tähtitoimittajat taas ovat Kurvisen arvion mukaan olleet haluttomia taistelemaan muiden palkoista, sillä he olivat hilanneet omat palkkansa ylös ponnistelemalla eikä heillä ollut tarvetta ponnistella muiden palkkojen puolesta. Naiset kuitenkin vaativat korotuksia palkkoihinsa myös joukolla: Helsingin Sanomien naisvaltainen kotimaantoimitus vaati palkkoihinsa korotusta vuonna 1976, mutta palkkavaatimukset eivät toteutuneet toivottuina. (Kurvinen 2013, 258–267.)

Suomessa on tarjottu toimittajakoulutusta jo vuodesta 1925 lähtien, mutta murros asennoitumisessa koulutukseen tapahtui Kurvisen mukaan (2013, 116–117) 1960- ja 1970-luvuilla. Itseoppineen toimittajan ihanteen rinnalle nousi ihanne ammatillisesti kouluttautuneesta toimittajasta. Kouluttautumisen ihannoimisesta ja koulutuksen vahvistamisesta huolimatta, toimittajan ammatti haluttiin säilyttää myös niin sanottuna vapaana ammattina, johon voi päätyä muutakin reittiä kuin varsinaisen koulutuksen kautta. Tampereen tiedotusopilla ja Helsingin Svenska social- och kommunalhögskolanilla on molemmilla pitkät perinteet. Kiinnostavaa on, että molemmissa naisopiskelijoiden osuus oli jo 1970-luvulla hienoisesti miehiä suurempi. Vaikka naiset kouluttautuivat, ei se parantanut mahdollisuuksia työmarkkinoilla miehiin nähden. Miehet olivat halutumpaa työvoimaa ja alalla vallitsevat asenteet näkyivät myös Tampereen yliopistossa, jossa 1960-luvun lopulla murehdittiin kuinka ”tyttölapset joutuvat joskus harhailemaan palkattomina, mitä ei pojista ole viime vuosina kuulunut”. Ruotsissa pohdittiin jo niinkin varhain kuin 1960-luvulla, pitäisikö toimittajakoulutuksessa ottaa käyttöön miehiä suosiva sukupuolikiintiö. (Kurvinen 2013, 132–133)

Toimitukset olivat 1960- ja 1970-luvuilla työpaikkoja, joissa käytettiin ronskia kieltä. Kurvisen mukaan useampi nainen joutui kestäämään työttölyä sekä seksuaalisväritteistä kielenkäyttöä. Kun naistoimittajat asettuivat pitämään puolensa, asema mieskollegoiden kanssa muuttui tasaveroisemmaksi. Nainen lunasti paikkansa toimituksessa, mikä sai vitsailun ja vihjailun loppumaan tai sitten naiset menivät mukaan juttuihin. Kurvisen haastatteluaineiston mukaan myös naiset saattoivat ottaa fyysistä kontaktia vastakkaiseen sukupuoleen. ”Muutama haastateltava kommentoikin naistoimittajien silloisen käyttäytymisen olleen luonteeltaan yhtä lailla seksuaalisesti häiritsevää kuin miesten.” (Kurvinen 2013, 152–153).

1970-luvulla suomalaisen toimittajan ihannekuva oli eräänlainen Risto Reipas: pelkäämätön, oma-aloitteinen ja reipas, ja esimerkiksi oppikirjoissa sekä pilapiirroksissa, mies. Tärkeimpänä lehtitoimittajan ominaisuutena Kurvisen tekemissä haastatteluisa kuitenkin nousee esiin kyky kirjoittaa, joskin myös itsevarmuuden merkitys mainittiin. Oikea toimittaja näyttäytyi myös intohimoammattiinsa päätyneeltä työntekijältä, joka ei vapaapäivänäänkään jättäisi osallistumatta tärkeiden uutistapahtumien hoitoon. Elämäntapatoimittajuus tarkoittaa pitkälti voimakasta työorientoituneisuutta, kuten professionaalien henkilön malliin kuuluu. Etenkin vielä 1960-luvulla työaika oli hyvin liukuva eikä ylitöitä laskutettu ja pohjatyötä tehtiin kotona, vapaa-ajalla. Toisaalta pitkiin työpäiviin liittyi kiinteästi vapaus käyttää luppoaikaa itselleen sopivalla tavalla, tämä tarkoitti esimerkiksi pitkiä lounaita ja istumista kantakapakoissa. Nais- ja miestoimittajien välinen ero nousee esiin siinä, ettei naisilla ollut pääsyä tärkeisiin saunailtoihin, joissa miestoimittajat pääsivät luomaan hyviä suhteita päättäjiin. (Kurvinen 2013, 187–192.)

Vielä 1960-luvulla avoimiin työpaikkoihin saatettiin hyvin hakea toimittajaa sukupuolen mukaan. Myös työtehtävä oli useimmiten selkeästi merkitty miehille tai naisille. Naistoimittajat joutuivat kohtaamaan haastateltavien ja kuluttajien vähättelevää suhtautumista, mutta toimittajat eivät olleet aina itsekään vapaita aikansa asenteista, kuten Kurvisen Anna-lehdestä vuodelta 1970 poimima, radion uutistoimittajan Anna-Liisa Anttilan sitaatti hänen jatkosuunnitelmistaan paljastaa. ”Minäkö ulkomaantoimittajaksi? Ei kiitos, siihen en ole tarpeeksi fiksu.” (Kurvinen 2013, 272, 275.)

Työtehtävät jakautuivat naisten ja miesten tehtäviin suomalaisissa toimituksissa 1960- ja 1970-luvuilla niin, että miehet vastasivat politiikan, talouden ja ulkomaanaiheiden uutisoinnista. Naiset puolestaan kirjoittivat kulttuurin ja kotimaan aiheista sekä sosiaalisista aihepiireistä. Suomen Journalistiliiton vanhemmille jäsenilleen tekemien haastatteluiden mukaan naisille sopi luontaisesti esimerkiksi muodista kirjoittaminen, mutta esimerkiksi sotaharjoituksista kirjoittaminen ei ollut naisten asia, kuten eivät muutkaan armeijaan tai sotaan liittyvät juttuaiheet. (Kurvinen 2013, 276, 280.)

Naiset raivasivat tiensä erikoistoimittajiksi vasta 1980-luvun alussa, ammattitaidollaan sekä vaatimalla tasaveroista kohtelua mieskollegoiden kanssa. Valtaeliitin, joka koostui lähinnä miehistä, oli vaikea hyväksyä naisten työskentelyvä poliittisina toimittajina. Vaikka naiset toimittivat kevyempiä palstoja, ei se ollut kaikille naisille välttämätön paha, vaan osalle toimittajanaisista mieluinen tehtävä. Muutamat naistoimittajat alkoivat esimerkiksi kehittää tietoisesti kuluttajavalistusta ammattimaisempaan suuntaan. Naistoimittajat saattoivat myös käyttää naiseutta hyväkseen haastattelutilanteissa, tietämättömäksi tekeytyminen oli helpompaa. Myös flirttailu haastateltavan kanssa oli mahdollista, mutta naisnäkökulman käyttöön jutuissa suhtauduttiin kielteisesti. Kurvisen mukaan toimittajanaiset ovat mielummin häivyttäneet sukupuolensa kuin korostaneet sitä. (Kurvinen 2013, 201, 213, 215.)

1970-luvulla toimittajanaisten määrä toimituksissa kasvoi koko ajan. Toimituksissa työskenteli miehiä, jotka suhtautuivat naisiin sovinnistisesti ja näiden miestoimittajien silmissä nainen saattoi olla tasaveroisen tehdessään työnsä hyvin, maskuliinisesti määrittyneiden arvojen mukaan. Toisaalta toimituksissa työskenteli myös naisten asemaa edistäneitä miehiä. Näiden ryhmien väliin jäi luonnollisesti joukko miehiä, joilla ei ollut suurempaa mielipidettä naisten saapumisesta alalle. Toisaalta naisten eteneminen uusille erikoisaloille olisi tuskin ollut mahdollista ilman sille suopeita päällikkötoimittajia. Naistoimittajien kykyihin luottivat etenkin nuoret miehet, jotka päällikkötasolle noustessaan olivat toimitusta ammattimaistaessaan valmiita hyödyntämään kanssaan samalla lailla ajatelleiden naisten osaamista. (Kurvinen 2013, 220–222, 296.)

2.1.2 Naistoimittajat Euroopassa ja Yhdysvalloissa

Naiset valtaavat journalismia Suomen lisäksi myös muualla Euroopassa ja Yhdysvalloissa, joissa naisten osuus journalistiopiskelijoista kasvaa tasaisesti (Van Zoonen 1998, 38). Savolainen (2014) kirjoittaa Helsingin Sanomien Vieraskynä-palstalla Euroopan tasa-arvoinstituutin (EIGE) selvittäneen toimitusten tasa-arvoa EU:ssa. Selvityksen mukaan eurooppalaisia mediaorganisaatioita hallitsevat yhä miehet, sillä 70 prosenttia tutkituista johtopaikoista oli miesten hallussa.

Kansainvälinen naisten mediajärjestö IWFM kartoitti selvitykseensä 522 journalistisen työpaikan oloja. Näissä toimituksissa naisten osuus työvoimasta oli vain kolmannes. Johtotehtävissä jako miesten ja naisten välillä on samankaltainen. Naisten hallussa on journalismin johtotehtävistä vain alle 30 prosenttia. Edistystä on kuitenkin tapahtunut. Vuonna 1995 tehdyssä selvityksessä naisilla oli hallussaan vain 12 prosenttia journalistisen johdon työpaikoista. Lasikatto kohtaa naistoimittajat IWFM:n selvityksen mukaan 20 maassa 59 selvitykseen tarkastellusta maasta. Erityisen usein lasikatto tulee vastaan keskijohdossa sekä ylemmässä keskijohdossa. (Byerly 2011, 8–9, 29.)

Vochová (2008) siteeraa artikkelissaan Romy Fröclichia, joka vertaa journalismin naisistumista suhteutettuna siihen, mikä on toimittajaksi valmistuvien naisten osuus toimittajani työskentelevistä naisista. Näyttää siltä, että Euroopassa journalistiikkaa tai viestintää yliopistossa opiskelleiden naisten osuus opiskelijoista on 51 prosentista 90 prosenttiin. Naisten osuus toimittajana aloittavista on silti vain puolet. Voikin pohtia, onko journalismin naisistuminen vain myytti. Kun Eurooppaa katsotaan kokonaisuutena, ei epätasa-arvoisuus näyttäydy yhtä suurena kuin silloin, kun maita katsotaan erikseen. (Vochová 2008, 236.) Tätä tukee myös IWFM:n selvitys (Byerly 2011, 12–13), jonka mukaan esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Euroopassa naistoimittajien tilanne on keskimäärin tasa-arvoisempi kuin se Länsi-Euroopassa on. Vaikka naisten osuus alalla on toisaalta suuri, on vaikutusvalta yhä varsin pieni. Naispuoliset mediasisältöjen tuottajat eivät myöskään välttämättä toimi muiden naisten etujen mukaisesti eikä naistoimittajien solidaarisuus välttämättä toimi etenkin korkeammissa asemissa. (Vochová 2008, 236–237.)

Pohjois-Euroopassa eli IWFM:n tarkastelussa Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa toimittajien tasa-arvo toteutuu ammatissa työskentelevien sukupuolijakaumaa tarkasteltuna tasaisesti. Naisilla on Pohjois-Euroopassa pääsy kaikkiin journalistisiin tehtäviin ja naisten osuus miehiin nähden on esimerkiksi keskijohdossa varsin tasainen. Tanskassa ja Norjassa naisten osuus enemmän kokemusta vaativissa journalistisissa tehtävissä on kuitenkin vain kolmannes, kun Ruotsissa ja Suomessa tilanne on tasainen. Naisten osuus kaikkein ylimmässä johdossa, kuten esimerkiksi mediatalojen johtoryhmissä, jää kolmannekseen. Naisten osuus jää kolmannekseen myös tästä alemmilla johtoportailta. Palkkatasa-arvo

näyttää toteutuvan ainoastaan alemman työkokemuksen journalistisissa tehtävissä. Valtaosa toimittajista työskentelee vakituisissa ja kokoaikaisissa tehtävissä, naisten osuus tästä joukosta jää miehiä hieman pienemmäksi. Naisten osuus on kuitenkin miehiä suurempi muissa sopimusluokissa, kuten osa-aikaista työtä tekevien kohdalla. Selvitys toteaa, että tasa-arvon toteutumisessa on selviä eroja mediatalojen välillä. (Byerly 2011, 309–315.)

Itä-Euroopassa naisten ja miesten osuus journalisteja tarkastellessa on hyvin tasainen. Naisia on hieman miehiä suurempi enemmistö uutistehtävissä sekä editoriaalisissa tehtävissä ja keskijohdossa naisia on lähes yhtä paljon kuin miehiä. Kaikkein korkeimmissa johtotehtävissä naisten osuus kuitenkin jää selvästi miehiä pienemmäksi ollen noin kolmanneksen. IWMF:n selvitys toteaa, että toisin kuin monilla muilla alueilla, Itä-Euroopassa lasikattoa ei ole havaittavissa. Valtaosalla toimittajista on vakituiset, kokoaikaiset työsuhteet. Naisten osuus osa-aikaisista työsuhteista on kuitenkin selvästi suurempi kuin miesten. (Byerly 2011, 265–270.)

Länsi-Euroopassa naisten osuus on hieman miehiä pienempi kun tarkastellaan kaikkia journalistisia tehtäviä. Naisten osuus on miehiin nähden varsin tasainen vielä kun tarkastellaan toimituksellisia tehtäviä, kuten kirjoittajia, toimitussihteereitä ja tuottajia. Lasikatto tulee vastaan enemmän kokemusta vaativien tehtävien jälkeen, sillä naisten osuus kaikissa johtotehtävissä jää selvästi miehiä alhaisemmaksi. Maakohtaisia eroja kuitenkin on, sillä naisten asema näyttää olevan hieman parempi Ranskassa ja Britanniassa kuin Espanjassa ja Saksassa. Toisaalta, palkkatasa-arvo toteutuu Saksassa ja Espanjassa Britanniaa ja Ranskaa paremmin. Miehillä on hallussaan valtaosa vakituisista, kokoaikaisista työpaikoista ja naiset taas ovat selvä enemmistö osa-aikaista työtä tekevästä. (Byerly 2011, 337–340.)

Yhdysvalloissa naisten asema on IWMF:n raportin mukaan miesten kanssa yleisellä tasolla tarkasteltuna monilta osin hyvin tasa-arvoinen. Selvityksessä tarkastelluissa mediataloissa naistoimittajien osuus oli miestoimittajia jonkin verran pienempi ja miehillä oli hallussaan selvä enemmistö vakituisista, kokoaikaisista journalistisista työpaikoista. Yhdysvalloissa lasikatto tulee naisilla vastaan ylemmässä keskijohdossa. Naisia kuitenkin työskentelee myös keskijohtoa ylemmissä tehtävissä. Naisten osuus kuitenkin vähenee huomattavasti lasikatton kohdalla, sillä naisia on

ylemmissä johtotehtävissä työskentelevistä alle neljännes. Toisaalta, alemmassa keskijohdossa naisia on hieman enemmän kuin miehiä. Palkkauksessa tasa-arvo näyttää toteutuvan parhaiten keskijohdon tehtävissä. (Byerly 2011, 199–202.)

2.1.3 Miesten maailma?

*"Tarvitsemme päätoimituksemme uutisosastolle sujuvakynäisen
MIESTOIMITTAJAN"* (Työpaikkailmoitus Savon Sanomissa
23.8.1970.)

Naiset ja miehet nähtiin tutkimuskulttuurissa pitkään samankaltaisena tutkimusmassana. Aina 1970-luvun lopulle asti juuri yksikään mediaorganisaatioiden tutkimus ei tehnyt eroa naisten ja miesten antamien tuloksien välille. Mediatyöläiset nähtiin työntekijöinä, ammattilaisina. Sukupuoli jäi mainitsematta suhteessa mediaorganisaatioiden dynamiikkaan. Nykyinen tutkimus keskittyy näyttämään sukupuolen ja journalismin sekä sukupuolen ja ammatillisuuden suhteen – sekä toisaalta dynamiikan organisaation ja sukupuolen välillä. Eroa ei enää tehdä niinkään uutistoimituksen kulttuurin ja mediaorganisaation kulttuurin välille. Siltikin, de Bruin huomauttaa tutkimusten osoittavan, että perinteinen jännite ammatillisen identiteetin ja organisaation identiteetin välillä on yhä monelle toimittajalle olemassa. Myös suhde journalismiin on muuttumassa. Perinteisissä uutistoimituksissa työskentelevillä naistoimittajilla on yhä sirpaloituneemmat ammatilliset identiteetit miehiin verrattuna – uutishuone on machojen työpaikka, jonne naisten on sopeuduttava. (De Bruin 2000, 226–232.)

Naisten asema mediaorganisaatioissa sekä niiden omistajuuksissa on ollut tutkimuksen kohteena ympäri maailmaa. 1970-luvun lopulta 1980-luvulle useista jounaaleista löytyy tapaustutkimuksia naisten asemasta median hierarkioissa sekä naisten rooleista medioiden organisaatioiden tuotantoprosesseissa. Lähinnä naisten tekemä kertova tutkimus sukupuolesta ja mediasta 1990-luvun alussa toi lisää arvokasta tietoa yleiskuvaan siitä, mitä mediatalojen sisällä tapahtuu. (De Bruin 2000, 222–223.)

Vasta lähempänä 2000-lukua on tehty systemaattista tutkimusta sukupuolen ja organisaation muuttujien vuorovaikutuksesta. Sukupuoli ja organisaatiokulttuuri ovat ilmiöitä, joihin on de Bruinin mukaan organisaatiotutkimuksessa vaikea tarttua. Nykyisen kirjallisuuden näkökulma sukupuoleen ja mediatuotantoon kuitenkin näyttää de Bruinin mukaan muuttuneen. Tutkimuksissa valotetaan muun muassa sitä, kuinka uutistoimituksissa työskentelevät naiset joutuvat asettumaan miehiseen kulttuuriin, jolloin ammatillinen kulttuuri ja sukupuoli käyvät huonosti yhteen. (De Bruin 2000, 224–225.)

De Bruin (2000, 217) käsittelee sukupuolta journalismissa suhteessa työhön, jota media-ammattilaiset uutisorganisaatioissa tekevät tullen siihen johtopäätökseen, että tietyissä maissa toimittajan työidentiteetissä on tapahtumassa muutos: ammatillinen identiteetti alkaa korvautua organisaation identiteetillä. De Bruin (2000, 217) pohtikin, kuinka sukupuolta tulisi tarkastella mediatalon sisällä tehdyssä uutistyössä. Mitä tapahtuu mediaorganisaatioiden toimituksellisilla osastoilla, kun naisjournalistit yrittävät seurata ammatillisia arvoja sekä tapoja ja samanaikaisesti yrittävät täyttää organisaation vaatimuksia?

Esimerkiksi journalismin viihteellistyminen vaikuttaa naisiin, sillä uusien markkinoiden avautuminen näyttää tarjoavan naisille enemmän työmahdollisuuksia. Myös taloudellisilla paineilla on luonnollisesti vaikutuksensa organisaatiokulttuuriin, jolla puolestaan näyttää olevan muuttava vaikutus työntekijän organisaatioidentiteettiin. (De Bruin 2000, 233.) Moni naisjournalisti kokee jännitteen objektiivisena pysyvän naisjournalistin ammatillisen kuvan ja sen välillä, mitä kulttuuri naiseudelta vaatii (Van Zoonen 1998, 45).

1990-luvulla tehdyssä ammatillisten tapojen tutkimuksessa ei juuri löytynyt puolta sen suhteen, että naiset suorittaisivat journalismia eri tavoin kuin miehet. Naiset kuitenkin saivat usein hyvin stereotyyppisiä tehtäviä, jotka sitoivat heidät journalismin tietyille alueille, kuten sosiaalipolitiikkaan. Naisten tuli myös pystyä kaksin verroin parempaan: osoittaa päivittäisessä työssään, että he ovat sekä hyviä journalisteja että ”oikeita” naisia. Koska maskuliinisuus koetaan länsimaissa paremmin journalismin arvoja vastaavaksi, ovat miesten ammatilliset identiteetit paljon naiskollegoiden ammatti-identiteettejä eheämpiä. (Van Zoonen 1998, 37–38.)

Mediaryritysten käytännöt ja kulttuurit vaikuttavat yksittäisten toimittajien työurien taustalla, luoden puitteita, joissa toimittajien identiteetit jalostuvat. Journalismin tutkimuksessa on ryhdytty tarkastelemaan sukupuolirakenteita eri organisaatioissa vasta tällä vuosituhannella. Erilaista organisaatiokäyttäytymistä selitettiin pitkään naisten ja miesten asemilla miesvaltaisessa yhteiskunnassa. (Torkkola & Ruoho 2009, 17.)

Torkkola ja Ruoho huomauttavat *Tasa-arvo, journalismi ja suomalaisten naistoimittajien urakehitys*-tutkimuksensa väliraportissa, ettei journalistinen kulttuuri muutu välttämättä automaattisesti itsestään sitten, kun mediaryritysten ylimmässä johdossa on tarpeeksi naisia, sillä naisjohtajien lisääntynyt määrä ei yksinään näytä muuttavan journalismin perusarvoja (Torkkola & Ruoho 2009, 11).

De Bruin (2000, 233–234) arvioi, ettei journalismissa ole muita yleisesti hyväksytyjä lähestymistapoja kuin vanhakantainen, machomiehen tutkivan toimittajan rooli. Siihen suhteutettuna voidaan naisten kasvava osuus mediassa nähdä yrityksenä pehmentää alaa. Miesjournalistien negatiivinen vastaanotto naisten esiinmarssille saattaa siis de Bruinin mukaan olla naamioitu protesti markkinavetoisen journalistin roolin ja median muuttumiselle. (De Bruin 2000, 234.)

1980-luvun alussa ja puolivälissä tehdyissä eurooppalaisissa tutkimuksissa naisjournalistit kuvailivat uutishuoneen kulttuuria esimerkiksi maskuliiniseksi ja miesvaltaiseksi sekä paikaksi, jossa täytyy olla yksi pojista pärjätäkseen. Miehiseksi journalistinen kulttuuri koettiin sekä perinteisen että sähköisen median puolella. Mitä arvostetummasta journalismin lajista puhuttiin, sitä varmempaa oli, ettei kyseiseltä alueelta löytynyt naisia. Naisten tehtävät nähtiin usein heidän sosiaalisten kykyjensä, kuten hoivaamisen ja humaaniuden jatkeina. Miesten vallan taustalta löytyi esimerkiksi syrjintää rekrytoinnissa. Moni nainen ilmoitti myös kokeneensa mieskollegoiden seksististä käytöstä. Päivittäisjournalismi ja äiteys koettiin mahdottomiksi yhdistää, sillä vain hyvin harva lapsia saanut nainen työskenteli journalistina verrattuna perheellisiin miehiin. (Van Zoonen 1998, 33–34.)

Tultaessa 1990-luvulle oltiin kiinnostuneita siitä, miltä ”naisellisemmat” uutiset näyttäisivät. Miesten tekemät uutiset nähtiin vain miesten kiinnostuksia ja arvoja toisintaviksi. Naisjournalistit uskoivat, että heidän eettiset arvonsa poikkeavat mieskollegoiden arvoista. Miesjournalistien ajatukset journalismin sukupuolittuneisuudesta olivat naisia lievempiä, mutta moni uskoi naistoimittajien lähestyvän uutisia eri tavalla. Miehet uskoivat naisten olevan kiinnostuneempia ihmisläheisistä jutuista ja kulttuurista. Miesten journalismia olivat puolestaan esimerkiksi politiikka, rikokset ja talous. (Van Zoonen 1998, 34–36.)

Raja kovan ja pehmeän uutisen välillä elää vahvana. Kovia uutisia ovat valtiontaloutta ja politiikkaa käsittelevät jutut. Pehmeitä puolestaan henkilöihin tai kuluttamiseen liittyvät jutut. Journalismin kaupallistumisen myötä raja on muuttunut vaikeammaksi määrittää. Kovaakaan uutista ei silti yksiselitteisesti voi nähdä pelkästään miehisenä kertomuksena, kuten ei voida nähdä naispuolisten journalistien lisääntyvän määrän muuttavan uutisjournalismia. Siihen miten uutinen kerrotaan vaikuttavat sukupuolen lisäksi toimittajan mukanaan kantamat arvot ja asenteet. (Ruoho 2006, 182–183, 188.)

Torkkolan ja Ruohon haastattelemat miehet kokivat sukupuolen vaikuttavan lehden toimitukselliseen aineistoon. Kysyttäessä onko sukupuolella merkitystä siihen minkälaista journalismia on tehty eräs vanhempi mies vastaa: ”*Varmasti on. En mä nyt sitä hetkeäkään epäile.*” Sama haastateltava kuitenkin toteaa, että vastakkaisen sukupuolen näkökulmiin voi opetella, jolloin toimittajan sukupuolella ei välttämättä olisikaan väliä. Lisäksi, sukupuolen ei koeta olevan ainakaan ainut merkitsevä tekijä toimituksellisia tehtäviä suorittaessa. Myös ikä, elämäntilanne, koulutus ja sosiaalinen tausta merkitsevät. Yksi mieshaastateltavista puolustaa näkökulmaansa toteamalla monenlaisten ihmisten olevan toimituksessa tarpeellisia: ”*Onhan sillä (sukupuolella) totta kai merkitystä, mutta oleellisintahan on, että meillä pitäisi olla toimituksessa monenlaisia ihmisiä.*” (Torkkola & Ruoho 2009, 26–27.)

Sukupuolten väliset erot rakentuvat uutistoimituksessa erilaisiksi tiloiksi. Arvossa pidetty taloustoimittaminen on miesten hallitsemaa tilaa. Ihmisläheiset paikallisuutiset tehdään naisten toimesta – esimerkkeinä vaikkapa ruoka- ja kuluttajauutiset. Uutishuoneeseen päästäkseen on naisen oltava monin tavoin

”oikeanlainen”. Hänen tulee edustaa oikeaa ammattiasemaa. Hänen on oltava oikean ikäinen, oikean näköinen ja hänen tulee osata uutispuheen säännöt. (Halonen 2006, 197–198, 2004.)

Nais- ja miestoimittajat etenevät siis urallaan eri tahtia. Tutkimushaastatteluista saadun aineiston kautta Torkkola ja Ruoho jakavat urakehityksen kolmeen näkökulmaan siitä, miksi naisten ja miesten mahdollisuudet edetä urallaan ovat erilaiset (2009, 14–15).

Taulukko 4: Urakehityksen kolme näkökulmaa

	Organisatorinen	Toimituksellinen	Yksilöllinen
Kulttuuri	Johtajuuden ideaali	”Hyvä” journalismi	Sukupuoliodotukset
Rakenteet	Asema organisaatiossa	Toimitukselliset tehtävät	Nais- ja miestapaisuus
Toiminta	Uravalinnat	Erikoistuminen	Strategisuus

(Torkkola & Ruoho 2009, 15.)

Organisaationäkökulmalla Torkkola ja Ruoho tarkoittavat mediatalojen sisällä vallitsevia tapoja, jotka pitkään nähtiin sukupuolineutraaleina. Kuten de Bruin huomauttaa, toimittajat voivat kuitenkin nykyisin henkilöidä itsensä journalisti-identiteetin lisäksi myös organisaatioon, jossa he työskentelevät. (De Bruin 2000, 217; Torkkola & Ruoho 2009, 17.) Mediayritykset voivat olla rakenteiltaan konservatiivisia, miesten organisaatioita, joissa johtajuus on miesten ominaisuus. Kuten Torkkolan ja Ruohon tutkimukseen haastateltu keski-ikäinen naispuolinen päällikkö toteaa: ”*Perinteisesti sanomalehdet olivat niin täysin miesten maailmaa.*” Sukupuolten välinen, perinteinen työtehtävien jako ei Torkkolan ja Ruohon mukaan ole, ainakaan asenteiden kohdalla vielä täysin muuttunut. (Torkkola & Ruoho 2009, 18–20.)

Toimituksellinen näkökulma pitää sisällään ajatuksen siitä, ettei journalismi muutu sitä ympäröivän maailman tahdissa. Journalismi on sosiaalisia käytäntöjä, jotka eivät

muutu tasa-arvoisimmiksi vain siksi, että ala naisistuu. Esimerkiksi naistenlehtien toimittajiin voidaan suhtautua edelleen, varsinkin vanhemman ikäpolven taholta varsin alentuvasti. Sukupolvien välillä asenteet kuitenkin muuttuvat ja nuorten miestoimittajien suhtautuminen naistenlehtiin poikkeaaakin vanhemman polven suhtautumisesta. (Torkkola & Ruoho 2009, 31–33.)

Yksilöllinen näkökulma selittää naisten ja miesten eri tahtiin eteneviä urapolkuja sillä, että naiset ja miehet käyvät erilaisiin tehtäviin. Työtehtävien jako sukupuolen perusteella voi mahdollisesti ohjata yksilöä urallaan, vaikka yksilöllä itsellään olisikin mahdollisuus muuttaa sukupuolen määrittämiä vallitsevia käytäntöjä. (Torkkola & Ruoho 2009, 38–39.)

Keskustelua alan naisistuminen on Torkkolan ja Ruohon tutkimuksen mukaan nostattanut, molempiin suuntiin. Toimituksiin tulevista nuorista naisista ei erään haastatellun nuoren naisen mukaan pidetä kiinni kuten nuorista miehistä: ”*Joissakin tapauksissa jotkut esimiehet -- ovat tulleet tunnetuksi siitä, että he suosivat nuoria miehiä.*” Sama haastateltava arvelee sen johtuvan siitä, että ”*hirveen monet journalistiikan opiskelijat olivat nuoria naisia. -- Mutta sitten kun tuli nuori mies -- niin se halusi pitää siitä kiinni.*” Eräs haastatelluista, keski-ikäinen mies näkee jatkuvasti kasvavan naistoimittajien määrän ongelmana siksi, ettei ”*kymmenen vuoden sisällä – löydy tarpeeksi hyviä nuoria miestoimittajia.*” Torkkola ja Ruoho toteavatkin, että ollakseen hyvä ja urallaan etenevä toimittaja, on naistoimittajan kyettävä pärjäämään miesten kanssa ja miehensä alueilla. Toisaalta, työtehtäviä ei monen haastateltavan mielestä jaeta toimittajille sukupuolen mukaan, vaan työnjakoa perustellaan taitojen mukaan jakautuvaksi. Näkemykset sukupuolen vaikuttavuudesta työnjakoon ovat osin ristiriitaisia: sukupuoli nähdään ominaisuutena ja journalismi sukupuolineutraalina, jota luomassa ovat kuitenkin olleet miehet. Jakoa naisten ja miesten aiheisiin on toimituksissa olemassa. (Torkkola & Ruoho 2009, 33–37.)

De Bruin viittaa Gallagherin ja Von Eulerin 1990-luvun puolivälissä tekemään tutkimuksen, jonka mukaan useissa maissa naiset muodostavat vähemmistön median työvoimasta. Naiset pitävät hallussaan pientä osaa keskitason työnjohdosta mediataloissa, erityisesti uutisorganisaatioissa, ja ovat erityisen harvalukuisesti edustettuina korkeammassa johdossa. De Bruin nostaa esiin myös Weaverin ja

Wilhoitin vuonna 1996 julkaistun tutkimuksen, joka vastaavasti osoitti, että Yhdysvalloissa erityisesti viikoittaisissa sanomalehdissä naisten osuus kasvaa. (De Bruin 2000, 223–224.) Suomen osalta tilanne on hyvin samankaltainen, sillä aikakauslehdissä, paikallislehdissä ja pienemmissä sanomalehdissä on enemmän naispäätoimittajia kuin seitsemänpäiväisissä sanomalehdissä (Lappalainen 2010, 6). Aikakauslehtisektori on puolestaan aina ollut avoimempi naisia kohtaan kuin sanomalehti- ja televisiouutissektori. Journalismin naisistuminen voidaankin nähdä muutoksena sanomalehtien suosioista aikakauslehtien suosioon. (Van Zoonen 1998, 39.)

2.2 Toimittajan ammatti-identiteetti

”Journalistin yhteiskunnallisen roolin muutospuheissa mainitaan roolit vahtikoira, paikkakunnan äänitorvi, maailmanparantaja, tiedonvälittäjä ja portinvartija.” (Jyrkiäinen 2008, 87.)

Suurin osa varhaisista uutistuotannon tutkimuksista tuntuu Marjan de Bruinin mukaan tarkastelevan mediaorganisaatioita käytännön työn näkökulmasta. Tutkimuksissa 1960- ja 1970-luvuilla nähtiin työntekijöiden käytöksen määrittävän heidän hierarkkisen asemansa mukaan. 1980-luvulla tutkimuksissa tarkastellaan journalistien ammatillista käytöstä ammatillisten ideologioiden ja ohjeiden määrittelemänä. 1990-luvulle päästessä tutkimuksissa kootaan journalistien ammatillisia tunteja ympäri maailmaa, jolloin vaikuttaa siltä, että arvotukset eri maissa ovat erilaiset. (De Bruin 2000, 218–222.)

Donsbach (2010) kirjoittaa journalismin kolmesta traditiosta: julkisen palvelun, asiantuntijuuden sekä ekonomisuuden traditioista. Esimerkkinä julkisesta palvelusta voidaan pitää vaikkapa kertomista työpaikoista ja tarjouksista, joista tietäminen tuli teollistumisen myötä tärkeäksi. Julkisesta palvelusta muokkautunutta asiantuntijuutta Donsbach pitää todennäköisimpänä syynä journalismin olemassaoloon. Sen ainutlaatuinen anti on vastuullinen väitteiden todentaminen. Journalistin identiteetin kolmas rakennusaine, ekonomisuuden traditio puolestaan selittyy kuluttajien

tarpeilla. Vaikka olisi helppo nähdä kaupallisuuden olevan vain nykyajan tuote, on markkinavoimilla viimeistään pennilehdistä lähtien ollut vaikutusvoimaa journalismiin. Nämä historialliset traditiot 1900-luvun alkupuoliskolta ovat jättäneet jälkensä nykypäivän journalistien itsensä määrittelyyn sekä roolikäsitykseen ainakin vapaissa yhteiskunnissa. Kolmantena traditiona voidaan pitää asiantuntijuuden tradition sijaan subjektiivisuuden traditiota, joka puoltaa paikkaansa nykyjournalistin rakennusaineena osittain asiantuntijuutta vahvemmin. Totuutta tavoittelevien journalistien, joille tärkeää ovat tiukat faktat ja niiden vapaa esittäminen, juuret ovat poliittisessa journalismissa. Mitä lähemmässä muistissa maassa on demokratian ja kansalaisoikeuksien saavuttaminen, sitä voimakkaammin elää subjektiivisen journalistin rooli vielä nykypäivänäkin. (Donsbach 2010, 38–40.)

Donsbach esittelee journalismin kolmen tradition mallin, jossa subjektiivisesta, julkisesta palvelusta ja kaupallisesta traditiosta on poimittu pääelementit.

Taulukko 5: Journalismin traditiot

	Subjektiivinen traditio	Julkisen palvelun traditio	Kaupallinen traditio
	Tavoitella individualistisia päämääriä	Tuottaa validia informaatiota	Antaa ihmisille sitä mitä he haluavat
Tavoite	Itsensä toteuttaminen	Yksilöllisen adaptoiminen todellisuuteen ja yhteiskunnan toimiminen	Omistajien kaupalliset intressit
Hallitseva vuorovaikutussuhde	Journalisti-Auktoriteetti	Väline-Yhteiskunta	Mediamarkkinat/Osakkeenomistajat
Prototyyppi	John Milton	Joseph Pulitzer	Rupert Murdoch
Dominoiva arvo	Subjektiivisuus/ Ilmaisun vapaus	Objektiivisuus/ Moniarvoisuus	Kaupallinen menestys/

			Osakkeen arvo
Dominoiva sisältö	Mielipiteet ennen faktoja	Faktat ennen mielipiteitä	Mikä vain myy
Journalistin rooli	Yksilöllinen kirjoittaja	Ammattilainen	Työntekijä

(Donsbach 2010, 41.)

Toimittajan työtä ei voida luokitella yksiselitteisesti professioksi kuten vaikkapa lääkärin ja asianajajan ammatit voidaan. Toimittajan ammatti on tutkimuksissa usein nähty semiprofessiona eli ammatti jakaa tiettyjä klassisille professionille ominaisia piirteitä, mutta osalta myös poikkeaa niistä. (Kurvinen 2013, 15.)

Jyrki Jyrkiäinen kirjoittaa toimittajien ammatillisten arvojen olleen maassamme kohtalaisen pysyviä 1900-luvun loppupuolelta lähtien. Tällöin ajatus ammattikunnista eli yleistä etua palvelevista professionista tuli tärkeäksi aatteeksi toimittajien ammattikunnalle. Toimittajien ammatillisten arvojen, kuten ammatillisen harkinnan ja itsenäisyyden pysyvyydestä kertovat esimerkiksi Journalistin ohjeet, joiden noudattamista valvoo Julkisen sanan neuvosto. (Jyrkiäinen 2008, 11.) Ari Heinonen (1995, 13) toteaaakin toimittajatutkimuksessaan, että journalismi on yhteiskunnassamme kaksijakoinen instituutio. Se on yhtä aikaa maksimaalisia voittoja tavoittelevaa yritystoimintaa sekä toisaalta demokratian edistämisen tärkeä kulttuuri-instituutio.

Toimitustyön tuotantotapojen sekä yleisösuhteen muuttuminen vaikuttavat toimittajien ammatti-identiteettiin, kuten myös toimittajien käsitykseen journalismin yhteiskunnallisesta roolista (Jyrkiäinen 2008, 10). Yleisen yhteiskunnallisen keskustelun ja arvoympäristön muutos on vaikuttanut myös media-alan kehitykseen. Siinä missä journalismi nähtiin ennen itsenäisenä siihen vaikuttavista voimista, kuten markkinavoimista ja tietolähteistä, on journalismin ja journalistien itsenäisyyttä viime vuosina kyseenalaistettu. Journalistien riippumattomuus on viime vuosina kyseenalaistettu suomalaisessakin keskustelussa. Journalistit ovat itsekkin tulleet 2000-luvun aikana epä tietoisemmiksi ammattietikkansa merkityksestä. Samoin

uskotaan toimittajan tekemän työn arvostuksen olevan laskusuhdanteessa. (Jyrkiäinen 2008, 11, 52–53.)

Jyrkiäinen (2008, 9) kirjoittaa journalistin työnkuvan monipuolistumisen johtuvan osaksi teknologisesta kehityksestä, joka on tehnyt toimittajan työstä monimediaalista juttujen tuottamista eri välineisiin. Journalistin ammatillinen rooli on kaksijakoinen: journalisti on yleisen edun puolustaja ja osa yhteiskuntaa, mutta toisaalta palkkatyöläinen, jonka odotetaan tuottavan työnantajan vaatimia juttuja. Teknologisen kehityksen kiihtyessä myös journalistin rooli muuttuu. Muutoksessa olennaista onkin se, miten toimittaja itse roolinsa kokee (Heinonen 1995, 81, 93). Heinosen tutkimuksen mukaan käsitys siitä, millainen toimittajan tulisi olla, on kuitenkin varsin yhtenäinen. Suomalainen ihannetoimittaja on Heinosen keräämän aineiston perusteella yhteiskunnallinen toimija, joka vahtii vallankäyttäjää ja tarttuu yhteiskuntamme epäoikeudenmukaisuuksiin. Tärkeä on myös toimittajan osa maailman selittäjänä, uusien ajatusten esiintuojana ja valistajana. Tutkimus nostaa esiin myös toimittajan rooliin kuuluvan elämysten tarjoamisen yleisölle. (Heinonen 1995, 97–98.)

Miesten ja naisten syyt ryhtyä toimittajiksi ovat Heinosen mukaan pääpiirteissään hyvin yhteneväiset. Naisilla halu ilmaista itseään on kuitenkin miehiä korkeammalla ja naiset vain ajautuvat alalle miehiä harvemmin. Heinosen tutkimuksen mukaan toimittajiksi ryhdytään hyvin vaihtelevista syistä ja enemmän henkilökohtaisten kuin yhteiskunnallisten päämäärien vuoksi. (1995, 99, 101.) Torkkolan ja Ruohon tutkimuksen mukaan nais- ja miestoimittajien arvot ovat pitkälle samanlaiset (Torkkola & Ruoho 2009, 30).

”Halu ilmaista itseään ja työn vapaus vastaa 81 prosentin mielestä hyvin heidän ammatinvalintansa taustoja.-- Suosituimpien syiden joukkoon nousi myös mahdollisuus työskennellä uutisten parissa.” (Heinonen 1995, 99–100.)

Toimittajaksi ryhtymistä selittävät Heinosen tutkimuksessa myös yhteiskunnalliset päämäärät, mutta vastaajista vain jonkin verran yli puolet totesi syyt paikkaansa pitäviksi omalla kohdallaan. Vastaajista joka toinen piti toimittajan ammattia jännittävänä, mutta toimittajakoulutuksen käyneille tämä ei ollut motiivi. Heinonen

vetää tutkimuksensa tulokset yhteen toteamalla, ettei toimittajiksi juuri vain ajauduta tai hakeuduta helpon alalle pääsyn tai rahallisen hyödyn vuoksi. (Heinonen 1995, 100–101.)

Jyrkiäinen (2008, 34) kirjoittaa, että kyselyyn vastaajista liki puolet haluaisi kohentaa työuransa etenemismahdollisuuksia. Jyrkiäisen mukaan suurin osa journalisteista on työhönsä tyytyväisiä. Tyytyväisyyden takaa löytyy mahdollisuus vaikuttaa työn sisältöön ja työn olosuhteisiin. Näin on siitäkin huolimatta, että kiire ja koviksi koetut aikataulupaineet sekä liiallinen työmäärä ja kova työtahti painavat journalisteja kaikissa ikäryhmissä. Tulevaisuudessa työhön liittyvän itsenäisyyden arveltiin vähenevän ja tulosvastuun yksittäisenkin toimittajan kohdalla lisääntyvän. (Jyrkiäinen 2008, 89–90.)

Rooliinsa mielipidejohtajina toimittajat eivät itse usko yhtä voimakkaasti kuin muut suomalaiset uskovat. Rooliaan uutisia valikoivina portinvartioina journalistit kokevat vaikeana ylläpitää nykyisessä teknologisessa ympäristössä, jossa lähes kaikilla on mahdollisuus päästä saman tiedon lähteille. (Jyrkiäinen 2008, 90–91.)

Stereotyyppinä naisille ja miehille on tarjolla sukupuolen vuoksi erilaisia käyttäytymismalleja, jotka linkittyvät voimakkaasti toimittajien työidentiteetteihin: *”Identiteettejä rakennetaan esimerkiksi suhteessa organisaatiokulttuuriin (keitä me olemme), ammattinormeihin (mikä on keskeistä professionille) ja sukupuolta rakentaviin puhe-tapoihin (millaisia olemme sukupuolen edustajina).”* Näihin identiteetteihin myös turvaututaan ja niiden välillä tehdään tietoisia valintoja. (Torkkola & Ruoho 2009, 29–30.)

2.2.1 Toimittajan ammatillinen sosiaalistuminen

Wolfgang Donsbach kirjoittaa, ettei modernissa yhteiskunnassamme ole yhtään ammattia, jossa kuilu ammatin koko yhteiskunnalle kiistämättömän hyödyn sekä sen rajojen, rakenteiden ja toimivallan välillä olisi yhtä suuri. Vaikka kuilu on Donsbachin mukaan ollut olemassa yhtä kauan kuin ammattikin, toteaa hän kuilun

syventyneen viime vuosien aikana entisestään. Tämä on hankaloittanut toimittajan työn yhteiskunnallisen tarkoituksen toteuttamista. Samalla monet tapahtumat yhteiskunnassa ja mediabisneksessä haastavat journalismin ammatillista identiteettiä sen rajoja hämärtäen. (Donsbach 2010, 38.)

Stigbrand & Nygren (2013, 18–19) kirjoittavat, että uusien median muotojen syntyminen internetissä tarkoittaa sitä, että tuottajan ja kuluttajan välistä rajaa on aiempaa vaikeampi erottaa. Esimerkiksi blogit ja erilaiset sosiaaliset mediat luovat uusia areenoita, joilla journalistit ja kansalaiset kohtaavat tasavertaisina. Toimittajilla ei ole enää yksinoikeudellista pääsyä tiedon lähteille. Rajat, jotka erottavat journalismin mainoksista ja pr-työstä hämärtyvät, etenkin internetissä. Media-alan työntekijät tuottavat sekä journalismia että pr-informaatiota ja etenkin elämäntyyliin liittyvä journalismi lipuu lähemmäs mainostamista. Monet journalismia opiskelleet löytävät työpaikan media-alan muulta kentältä kuin varsinaisesta journalismista ja läheskään kaikki eivät liity jäseniksi ammattiliittoon, joka muun muassa määrittelee ammatin eettiset ohjeistukset. Nämä kehityskulut tarkoittavat sitä, että journalistien ammatti-identiteetti ja sosiaalistuminen muuttuvat epäselvemmiksi. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että määrittely siitä, kuka on journalisti, jää yhä enenevässä määrin yksilölle.

Suomalaisten, ruotsalaisten, virolaisten, puolalaisten ja venäläisten yliopistossa journalismia opiskelevien näkemykset ammatillisesta identiteetistä paljastavat, että perinteiset hyvän toimittajan määritelmät jaetaan yhä: kyky kuunnella, luovuus, kirjoitustaito ja tarinankerronta, ovat taitoja, joita opiskelijat arvostavat. Tämän lisäksi opiskelijat arvostavat myös teknisiä taitoja, yhteistyökykyisyyttä, visuaalista silmää ja sen ymmärtämistä, mikä myy. Nämä näkökulmat selittävät Stigbrandin ja Nygrenin mukaan myös sitä, miksi journalismia on haettu opiskelemaan. Opiskelijat haluavat työskennellä kiinnostavien aiheiden parissa, olla luovia ja tavata kiinnostavia ihmisiä. Ja kiinnostavaa kyllä, huolimatta maiden erilaisista kansallisista oloista ja median rakenteesta, opiskelijat haaveilevat vapaudesta ja itsenäisyydestä. Vapaan ja luovan toimittajan myytti siis elää myös tulevien journalistien mielissä. (Stigbrand & Nygren 2013, 123.)

Suomalaisten toimittajaopiskelijoiden näkemyksiä laajasti kartoittaneen raportin (Mäenpää 2015, 2, 31) mukaan opiskelijat ovat sosiaalistuneet tulevaan ammattiinsa pitkälti jo opiskeluvaiheessa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että journalistiopiskelijat tuntevat hyvin Journalistin ohjeet sekä etiikkaan liittyvät asiat. Opiskelijoiden näkemykset ovat myös hyvin samankaltaisia kuin jo ammatissa työskentelevien toimittajien näkemykset ovat. Opiskelijoista suurin osa toivoo työllistyvänsä juuri toimittajana ja monelle on tärkeää perinteisten journalismin arvojen, kuten objektiivisuuden vaaliminen. Toimittajille perinteisesti asetetut roolit, kuten vallan vahtikoira ja yhteiskunnallinen vaikuttaja nousevat esiin myös opiskelijoiden näkemyksissä. Jo ammatissa toimiviin journalisteihin verrattuna toimittajaopiskelijoiden halu vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin näyttyy aloitteellisempana, etenkin suvaitsevaisuutta haluttaisiin journalismin avulla edistää. Opiskelijoiden vastauksista voi Mäenpään mukaan päätellä, että journalistien perinteisten ja uudempien roolien näkyminen rinnakkain kertoo uusien roolien täydentävän vanhoja. Journalistiopiskelijat siis ymmärtävät nykyistä journalismin tekemisen todellisuutta kaupallisine intresseineen ja kovine kilpailuineen, mutta he pitävät perinteisiä journalismin ydintehtäviä tärkeinä.

Myös Stigbrandin ja Nygrenin tutkimuksessa nousi esiin se, että toimittajaopiskelijoiden mielestä toimittajien on tärkeää toimia vallan vahtikoirina, paljastaen vallan väärinkäyttöä ja korruptiota. Esiin kuitenkin nousi myös viihdyttämisen tärkeys. Vallan valvomisen ideaali oli voimakkainta Ruotsissa, Virossa ja Suomessa. Venäjällä tämä ideaali eli selvästi heikompana, siellä opiskelijat korostivat opiskelun tärkeyttä. (Stigbrand & Nygren 2013, 124).

Suomalaiset toimittajaopiskelijat näyttävät näkemyksiltään yhtäneväiseltä joukolta, mutta eroja tulee esiin opintovuosien ja opiskelupaikkojen osalta. Raporttiin vastanneista toimittajaopiskelijoista valtaosa oli naisia ja valtaosalla oli ainakin jonkinasteista työkokemusta journalistiselta alalta. Yliopistossa opiskelevilla on ammattikorkeakoulussa opiskelevia useammin työkokemusta. Työkokemuksen määrä oli suorassa suhteessa siihen, kuinka pitkällä opinnot olivat. Valtaosan työkokemus oli sanomalehdistä. (Mäenpää 2015, 7–8.) Toimittajaopiskelijoiden kiinnostus journalismin eri alueisiin jakautui selvityksessä varsin tasaisesti, mutta sukupuolten mukaan tarkasteltuna ero kiinnostuksen kohteisiin näkyi journalismin

ammattillisen sosiaalistumisen sukupuolittuneiden rakenteiden mukaisena. Naisia kiinnosti etenkin kulttuuri, viihde ja elämäntyyli, miehiä puolestaan politiikka, talous ja urheilu. Naisopiskelijoille olisi miehiä tärkeämpää myös tarinoiden kertominen sekä neuvojen ja opastuksen tarjoaminen, kuten myös suvaitsevaisuuden ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen. (Mäenpää 2015, 12–13,19–20.)

2.2.2 Toimittajakoulutuksen tehtävät ja sisältö

Usein ammatit, joissa toimitaan alueilla, joiden olemassa oleminen on tärkeää yhteiskunnan toiminnalle ja jotka verrannollistetaan tärkeisiin arvoihin, professionalisoituvat. Tästä selkeitä esimerkkejä ovat lääketiede ja laki. Ammatillisilla on korkea itsemääräämisoikeus ja heitä arvostetaan yhteiskunnassa, perustuen tutkimuskeskeiseen koulutukseen, johon sisältyvät korkeat eettiset standardit, valikoitu sisäänpääsy sekä väärinkäytöksen jälkeiset tarkastukset ja sanktiot. Vaikka valtaosassa maita journalismin luontaiset perustukset tekevät ammattilaisten lisensoimisen tarpeettomaksi, voidaan sen käytännön-ammattillistamisen edistämisen eteen tehdä paljon. Tällä Donsbach tarkoittaa ammatin koulutuksellisten ja käytöksellisten mittapuiden kehittämistä ilman viranomaisvalvontaa. Tämä vaatii sellaisten koulutusohjelmien olemassaoloa, jotka yhdistävät tarvittavat viisi kykyä (yleinen pätevyys, puheenaihepätevyys, prosessipätevyys, journalistiset taidot ja ammatilliset arvot) ja opettavat uudenlaisessa tietoammatissa edellytettävät taidot. Lisäksi se vaatii ammatillista yhteisöä, joka vahvistaa näitä standardeja ja jolla on voimaa erotella jyvät akanoista. Tällöin ammattilaisten tarvitsee hyväksyä vain oman ammattikuntansa asettamat ohjenuorat. Tämä puolestaan auttaisi journalisteja irtautumaan kaupallisista vaikutuksista, minkä ansiosta uutishuoneen ja mainososaston välinen muuri voitaisiin jälleenrakentaa. Vain journalismin ja sen koulutuksen uudelleenajattelun ja uudelleen elvyttämisen jälkeen, voidaan journalismi vakiinnuttaa ammatiksi, joka kykenee täyttämään sen yhteiskunnalliset tehtävät. Toisaalta, muut kuin vakiintuneet journalismin koulutusinstituutiot, ovat liian usein enemmänkin ammattikouluja kuin nykyaikaisia todellisia ammatillaisia valmistavia kouluja. Journalismin haasteiden ja merkityksen kasvaessa, tulee maailman selittämisestä yhä vaikeampaa ja

vaativampaa. Tähän journalismin opettamisen sekä ammattikunnan tulisi vastata. Journalismin uudelleen määrittelemisen loisi uudenlaisen tietoammattilaisuuden, joka erottaisi journalismin jälleen muista kommunikaation muodoista – julkisen keskustelun laadun hyväksi. (Donsbach 2010, 46-47.)

Kuten edellä kirjoitettu, Donsbachin (2010) mukaan toimittajilla tulisi olla viisi kykyä. Nämä kyvyt eivät ole journalismikoulutuksissa mitään uutta, mutta ne esiintyvät harvoin – jos koskaan yhtä aikaa. Journalistilla tulisi siis olla hyvät tiedot ja ymmärrys historiasta, päivittäisistä aiheista sekä analyyttisestä ajattelusta (yleinen pätevyys). Tämä tarkoittaa sitä, että ymmärtääkseen, mitä tapahtuman tai asian keskiössä on, on journalistilla oltava älykkäämpi ja laajempi näkökulma, jonka avulla uutisvalinnat tehdään. Journalistien täytyy myös kyetä lisäämään analyyttistä ajattelua kaikkeen tekemäänsä. Yhtä lailla journalistilla tulisi olla erikoisosaamista tietystä aihealueesta, josta hän on tekemässä juttua (puheenaihepätevyys). Vain erityisosaamisen avulla voidaan tehdä päätöksiä tapahtumien uutisarvosta ja esittää oikeita kysymyksiä sekä löytää oikeat asiantuntijat. Journalistilla pitäisi olla myös tieteeseen perustuvaa tietoa kommunikaation prosesseista (prosessipätevyys), alkaen tekijöistä, jotka vaikuttavat journalistin omiin uutispäätöksiin ja päättyen niiden mahdollisiin yleisövaikutuksiin. Jos journalistit tietäisivät enemmän yleisötutkimuksista, he voisivat esittää viestinsä niin, että uutisten maksimaalisen huomioarvon lisäksi myös yleisön tiedolliset prosessit olisivat maksimaaliset. Journalistin pitäisi hallita myös journalistiset taidot (journalistiset taidot). Nykyisessä mediaympäristössä, journalistien pitäisi osata työskennellä yli erilaisten media-alustojen kuljettaakseen viestinsä yleisölle. Ja viimeiseksi, journalistien tulisi kyetä tuomitsemaan itsensä ammatillisten normien etiikan sisällä (ammatilliset arvot). Journalistien tulisi tiedostaa yhteiskunnallinen roolinsa ja omata tarkasti määritellyt normit, jotka ohjaavat työskentelyä. Journalistien tulee siis olla tietoisia roolistaan demokraattisessa prosessissa. (Donsbach 2010, 45–46.)

Stigbrandin ja Nygrenin tutkimuksen mukaan Suomessa, Ruotsissa, Virossa, Puolassa ja Venäjällä journalistiopiskelijat ja heidän opettajansa ovat yhtä mieltä siitä, että koulutuksen tärkein tehtävä on valmistaa opiskelijoita heidän tuleviin ammatillisiin rooleihinsa. Opettajille tämä tarkoittaa sitä, että uutisten opettaminen on hyvin tärkeää. Riippumatta siitä, että maiden mediaympäristöt poikkeavat

toisistaan, opiskelijoiden kyky tunnistaa uutisia, selvittää lähteitä ja esittää materiaali kiinnostavalla tavalla, on tärkeää kaikkialla. Uutisena ja riittävä ymmärrys yhteiskunnasta sen ymmärtämiseksi, mikä on poikkeavaa ja kiinnostavaa, on kaikkien opettajien mielestä tärkeää. Opiskelijoiden listalla ymmärrys yhteiskunnasta ei nouse yhtä korkealle, vaan tärkeämpänä pidetään luovuutta ja narratiivisia kykyjä. Toisaalta, sekä opettajat että opiskelijat nostavat ammatillisen osaamisen ytimeen tarinoiden kertomisen taidon. Sama jako kuin yhteiskunnan ymmärtämiseen, pätee myös journalismin etiikkaan. Opettajien mielestä etiikalle pitäisi tehdä tilaa enemmänkin, opiskelijoille etiikka näyttäytyy vähemmän kiinnostavana kuin käytännön taidot. Voi olla, että opiskelijoiden mielipidettä selittää jatkuvasti kasvava taitotason laajuus toimittajan työssä. (Stigbrand & Nygren 2013, 126–127.)

Koljosen (2007) raportti Tampereen yliopiston journalistiikan maisterikoulutuksen suunnittelutyöstä kertoo toimittajakoulutuksen kytkeytyneen Suomessa pitkälti yliopistoihin: Tampereella toimittajia on koulutettu vuodesta 1960, Jyväskylässä vuodesta 1987 ja Helsingin yliopiston yhteydessä toimivassa Svenska social- och kommunalhögskolanissa vuodesta 1969. Myös esimerkiksi Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Espanjassa toimittajat koulutautuvat pitkälti yliopistossa. Hollannissa, Tanskassa ja Italiassa toimittajat puolestaan koulutautuvat itsenäisissä toimittajakouluissa yliopistojen ulkopuolella ja esimerkiksi Saksassa ja Ranskassa käytössä on molempia vaihtoehtoja. (Koljonen 2007, 4.)

Suomessa toimittajien koulutustausta on kirjava. Journalistiliiton jäsenistä kuudennes on suorittanut yliopistotutkinnon toimittajakoulutuslaitoksissa ja kuusi prosenttia on valmistunut medianomiksi ammattikorkeakoulusta linjalta, jolla on journalistinen painotus. Journalistiliiton jäsenistä vajaa kolmannes on puolestaan hankkinut yliopistotutkinnon jostakin muusta oppiaineesta kuin journalistiikasta. Kiinnostavaa on, että liiton jäsenistä neljällätoista prosentilla yliopisto-opinnot ovat kesken ja kymmenellä prosentilla koulutustaustana on pelkkä ylioppilastutkinto. Viidellätoista prosentilla journalistiliiton jäsenistä puolestaan on opisto- tai ammattikorkeakoulututkinto jostakin muusta aineesta kuin journalistiikasta. Suomessa koulutetaan toimittajia selvästi yli tarpeen ja koulutustarjonnan paisuminen uhkaa kaventaa erilaisten koulutustaustojen kirjoja ja siten perinnettä

siitä, että toimittajuus on vapaa ammatti, johon voi pätevoityä monella tapaa. (Koljonen 2007, 4–5.)

Suomalaisen toimittajakoulutuksen sisältö on pysynyt vuosien mittaan varsin samanlaisena, vaikka Tampereen yliopistosta saattoi vielä 1970-luvun puolivälissä valmistua kolmea eri väylää pitkin. Tuolloin tiedekunnassa oli eri koulutusohjelmat lehtitoimittajille ja sähköisten viestimien toimittajille. Yhteen toimittajien koulutusväylään Tampereella siirryttiin vuonna 1993. Koulutuksen sisällöt siis kuitenkin näyttävät samankaltaisilta vielä tänäänkin, sillä yhä opiskellaan esimerkiksi toimitustyötä (lehtityö, tv-työ, radio-työ), tutkimuksen tekemistä ja (joukko)viestinnän perusteita. Journalistiikan yliopistokoulutus tähtääkin ammattitaidon kehittämiseen, sillä saman koulutuksen saaneet suuntautuvat hyvin erilaisiin toimitustyöntehtäviin. Tutkintovaatimuksissa opetus jakautuu ammattitaitoon tähtäävään opetukseen, pro gradun tekoon valmistavaan osuuteen, yleissivistäviin opintoihin ja sivuaineisiin. (Koljonen 2007, 6–8.)

Valtioneuvoston asetuksessa ylemmälle korkeakoulututkinnolle asetetaan viisi tavoitetta, Koljonen kirjoittaa (2007, 14). Asetuksen mukaan koulutuksen tulee antaa opiskelijalle seuraavat:

- 1) Pääaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden hyvä tuntemus ja sivuaineiden perusteiden tuntemus taikka koulutusohjelmaan kuuluvien syventävien opintojen hyvä tuntemus.
- 2) Valmiudet tieteellisen tiedon ja tieteellisten menetelmien soveltamiseen tai edellytykset itsenäiseen ja vaativaan taiteelliseen työhön.
- 3) Valmiudet toimia työelämässä oman alansa asiantuntijana ja kehittäjänä.
- 4) Valmiudet tieteelliseen tai taiteelliseen jatkokoulutukseen.
- 5) Hyvä viestintä- ja kielitaito.

Yliopistollisten toimittajakoulutusten opetussuunnitelmissa ja kurssitarjonnassa pyritään perusopintojen lisäksi painottamaan myös muun muassa journalistisen kerronnan monia muotoja sekä journalismin tulevaisuutta. Esimerkiksi Tampereen

yliopiston journalistiikan maisteriopintoja suorittava opiskelija voi syventää osaamistaan kokeilevan verkkojulkaisun kehittämissä projektissa².

Mäenpään selvityksen mukaan suomalaisista journalistiopiskeijoista valtaosa pitää journalismin ja viestinnän koulutuksen tasoa vähintään hyvänä. Hieman alle kolmanneksen mielestä koulutuksen taso on tyydyttävää ja ainoastaan muutama piti sitä huonona. Vaikka valtaosa opiskelijoista piti korkeakoulutusta edellytyksenä hyväksi toimittajaksi tulemisella sai koulutuksen sisältö kritiikkiä. Osa opiskelijoista toivoi opintojen olevan käytännönläheisempiä ja osa taas kaipasi yleissivistävämpää koulutusta. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että koulutus ei ole pysynyt alan kehityksen perässä. Vaikka korkeakoulutus nähtiin tärkeänä, arveli useampi vastaaja että korkeakouluopinnot voisivat olla toimittajalle hyödyllisempiä. Kolmannes opiskelijoista olisi sitä mieltä, etteivät korkeakouluopinnot ole hyvän toimittajuuden edellytys. Monen mielestä hyväksi toimittajaksi voi tulla useampaa reittiä ja monenlaisesta taustasta. Tämän moninaisuuden vastaajat toivoivat säilyvän toimittajien keskuudessa tulevaisuudessakin. (Mäenpää 2015, 26–28.)

2.2.3 Toimittajien tulevaisuus

Stigbrandin ja Nygrenin haastattelemat journalistiikan yliopisto-opettajat eivät ilmaisseet huoltaan siitä, että he kouluttavat nuoria alalle, jonka työnäkymät ovat hyvin epävarmat. Opettajat ovat pahoillaan alan vaikeasta tilanteesta, mutta samaan aikaan he uskovat, että opiskelijoilla on kykyä löytää vaihtoehtoisia reittejä työelämään. Journalistiopiskelijoiden näkemykset siitä, mitkä ovat heidän mahdollisuutensa tulevaisuuden media-alalla, ovat epävarmoja. Opiskelijat eivät uskalla luottaa siihen, että he välttämättä saisivat töitä toimittajina valmistuttuaan. (Stigbrand & Nygren 2013, 129.)

²

<https://www10.uta.fi/opas/opetusohjelma/opetusohjelma.htm?lvv=2015&ops=148&ots=106&kieli=fi>, viitattu 5.10.2015.

Journalismi on useiden haasteiden edessä, joiden keskeisyyttä voidaan verrata vain vaikutukseen, joka autoritaarisuudella oli vapaaseen lehdistöön. Vaikeaksi tilanteen tekee se, ettei syytä haitalliseen kehitykseen löydy yhdeltä selkeältä taholta. Ongelmista, joita journalismi professiona joutuu kohtaamaan, voidaan nostaa esiin neljä. (Donsbach 2010, 42.)

Ensimmäisenä ongelmana esiin nousee uutisten vähenevä yleisö. Etenkin perinteinen uutismedia menettää yleisöä jatkuvasti ja tilanne on samankaltainen kaikissa kehittyneissä maissa. Tämä suunta näkyy etenkin sanomalehtien ja niiden nuoren yleisön kohdalla. Toinen haaste on markkinoiden kasvava paine uutispäätöksissä. Markkinavoimien vaikutus painaa journalismia kahdesta suunnasta. Tarve houkutella suurempia yleisöjä vaikuttaa aiheiden valintaan ja esitystapaan. Toisaalta, tarve houkutella mainostajia vaarantaa uutishuoneiden ja mainosyksiköiden välisen palomuurin. Kolmas haaste on journalistin ammatin heikentyvä maine, joka esimerkiksi Yhdysvalloissa on vuosi vuodelta nopeampaa. Viimeisenä listalla on journalistien ammatti-identiteetin katoaminen. Uudet teknologiset sovellukset mahdollistavat kommunikaation lähes jokaiselle. Yleisön tavoittaakseen ei siis enää tarvitse välttämättä olla edes tekemisissä perinteisen massamedian kanssa. (Donsbach 2010, 42–43.)

Vaikka teknologian kehitys on ruohonjuuritason kommunikaatiomallien kannalta kiinnostava, on se vaikuttanut journalismin erilaisuuteen yleisön näkökulmasta. Yksi indikaattoreista on käyttö. Kuten jo edellä on kirjoitettu, menettää perinteinen media yleisöjään. Tätä vakavampaa on kuitenkin se, että uutisorganisaatiot häviävät kilpailijoilleen jopa samoilla media-alustoilla. Nuoret poimivat ”uutisensa” kasvavassa määrin blogeista tai yhteisöpalveluista, kuten Facebookista. Tämän lisäksi taitavasti toteutettu, journalismina esiintyvä pr-toiminta heikentää journalismiprofession asemaa. Journalismin, tai varsinkin sen, mitä tarkoittaa olla journalisti, määrittelemisen ei Donsbachin mielestä ole enää helppoa. Aika siitä, kun toimittajat olivat reporttereita tai päätoimittajia sanomalehdissä tai televisiossa on muuttunut. Nyt nähtävillä on rappeutuva arvostus tiettyä tuotetta kohtaan. Voisi toki väittää, että historian poimuihin on kadonnut muitakin ammatteja, mutta journalismia tarkastellessa suurin haitta ei olekaan ammatin katoaminen, vaan journalismin

sosiaalisen funktion häviäminen. Jos yhä harvempi kansalainen etsii validia tietoa, joka on tuotettu tutkimisen prosessin, tarkastamisen ja ammattimaisen käsittelyn (perinteinen uutinen) läpi ja jos tätä tuotetta ei arvosteta kuten ennen, menettää journalismi ydintehtävänsä, ja myöhemmin laadun sekä erinomaisuuden. Tästä seurauksena olisimme jälleen tilanteessa, jossa jokainen tieto olisi Donsbachin mukaan saman arvoinen väittämä todellisuudesta. Huomion arvioista on, että journalismi itse on vaikuttanut maineeseensa lähtemällä sensaatioiden, tabloidisaation ja suhdentoiminnan imuun. ”*Professio ei ole vain uhri, vaan myös toimija tapahtuneessa prosessissa. Mutta ongelma on se, että toisin kuin monissa muissa profesioissa, haasteet journalismille ovat haasteita demokratialle! Kun yleisö on vähemmän kiinnostunut kaupungin tai kunnan uutisista ja kun uutisten laatu on laskenut, on pohja informoidulle julkiselle keskustelulle heikentynyt.*” (Donsbach 2010, 43–44.)

Donsbachin (2010) mukaan on mahdollista, että journalistit joutuvat laajentamaan yhteiskunnallista rooliaan. Tähän Donsbach löytää kolme syytä: tietoyhteiskunnan koululaitoksen hankala tehtävä kiihtyvän tiedon saannin tarpeen keskellä, kirjastojen aikakauden päättymisen ja kaiken mahdollisen tiedon löytyminen internetistä sekä uuden informaatioteknologian mahdollistama yksilöllinen kontrolli tiedonhakuprosessiin. Näiden kolmen seurauksena, on altistuminen tiedolle aiempaa personalisoidumpaa, selektiivisempää sekä pirstaloituneempaa. Kun saatavilla on satoja miljoonia verkkosivuja, joista jokainen tarjoaa jotain pienelle yhteisölle ja ihmisten kuitenkin etsiessä tietoa samasta aiheesta, kuten vaikkapa presidenttiehdokkaasta, löytyy verkosta todennäköisesti hyvin erilaisia asioita. Tämän seurauksena myös yhteisöillä on riskinä pirstaloitua pienempiin yksiköihin, joista jokaisella on oma todellisuutensa, mutta vain hyvin vähän jaettua todellisuutta muiden yksiköiden kanssa. Tämän toteutuessa myös kyky kommunikoida muiden yksiköiden kanssa heikentyisi tai puuttuisi. Kun tämä mahdollisuus hyväksytään, on Donsbachin mukaan syytä pohtia, olisiko nykyisistä ammattikunnista juuri journalisteilla kykyä tarttua rooliin, jossa yhteiskunnan toimimisen takaamiseksi ihmisillä on oltava totuudenmukaista ja jaettua tietoa. Oikein koulutettuina, voivat tulevaisuuden journalistit olla tiedon tislajia ja yhdistäjiä, jotka antavat yhteiskunnalle parasta universaalia tietoa. (Donsbach 2010, 44–45.)

2.3 Tasa-arvon käsite ja kokeminen

Naisten ongelmat ovat kaikkialla yllättävän samanlaisia. Naisten usein kokema palkkauksellinen eriarvoisuus liittyy etenkin siihen, ettei naisten tekemiä töitä arvosteta kovin korkealle. (Acker 1990, esipuhe.) Matalapalkkaongelma on perua työnantajien ja miesvaltaisen ammattiyhdistysliikkeen naisia kohtaan harjoittamasta syrjinnästä, joka on puolestaan johtanut sukupuolen perusteella jakautuneisiin työmarkkinoihin ja siten naisten alhaisempaan palkkaukseen. Yleensä naisten työstään saama palkka on siis ollut miesten työstään saamaa palkkaa alhaisempi. (Acker 1990, 13.) Tilastokeskuksen ansiotasoindeksi vuodelta 2014 kertoo, että suomalaisten naisten kuukausittaiset ansiot palkansaajina jäivät miesten ansioita matalammiksi.³

Suomessa tasa-arvolaki pitää sisällään syrjintäkiellon sekä veloitteen tasa-arvon edistämisestä. Siinä kielletään myös palkkasyrjintä. Oikeassa elämässä palkat kuitenkin määritellään yksittäisten palkansaajien ja johtoportaan päätösten keskiössä. Siksi lopputulos on usein se, että naisille maksetaan palkkaa vähemmän kuin miehille. (Acker 1990, 29.) Palkkataso taas voidaan nähdä välittömänä tasa-arvon mittarina, sillä Acker huomauttaa etteivät naisia epätasa-arvoiseen asemaan asettavat tilanteet ole seurausta pelkästään sukupuolittuneista uskomuksista tai vakiintuneista käsityksistä, vaan ennen kaikkea myös yhteiskunnan taloudellisista tosiasioista (Acker 1990, 229).

Tasa-arvolaki astui Suomessa voimaan vuoden 1987 tammikuussa. Lain ensimmäiseen pykälään on kirjattu tarkoitus parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. (Tasa-arvolaki⁴) Lakia valmistelemissa ollut työoikeuden professori, vuoden 1983 Kellokkaaksi⁵ valittu Pirkko K. Koskinen kommentoi (Kauppinen 2000, 55) asenteiden tasa-arvoon muuttuneen: ”*Kysymys ei ole enää vain tyttöjen jutuista, joita käsitellään, mikäli tärkeimmiltä asioilta ehditään.*” Tasa-arvosta

³ http://www.stat.fi/til/ati/2015/02/ati_2015_02_2015-08-27_fi.pdf, viitattu 5.10.2015

⁴ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>, viitattu 30.3.2011.

⁵ ”Naistoimittajien yhdistyksellä on ollut tapana (vuodesta 1973 lähtien) valita Vuoden Kellokas. Nainen, tai mies, joka on merkittäväällä tavalla kiinnittänyt huomiota johonkin yhteiskunnalliseen asiaan.” (Kauppinen 2000.)

puhuu lähes kymmenen vuotta myöhemmin Kellokkaaksi valittu kansantaloustieteilijä, tutkija Tuovi Allén: ”*Urallaan eteenpäin pyrkivä nainen joutuu usein kovan kritiikin kohteeksi.*” (Kauppinen 2000, 87.)

Nyt jo yli kahdenkymmenen vuoden ikään ehtinyttä tasa-arvolakia uudistettiin viimeksi vuonna 2005. Silloin lakiin lisättiin muun muassa vaatimus tasa-arvosuunnitelmien laatimisesta. Jokaisessa yli 30 henkilön työpaikassa pitäisi lain mukaan olla tasa-arvosuunnitelma, mikä tarkoittaa sitä, että kaikista suuremmista mediataloista sellaisen tulisi löytyä. (Lappalainen 2010, 39–40.) Lakiin uudistuksen myötä kirjatussa kuudennessa pykälässä todetaan työnantajan velvollisuus edistää tasa-arvoa seuraavin kohdin:

- 1) toimia siten, että avoimena oleviin tehtäviin hakeutuisi sekä naisia että miehiä;
- 2) edistää naisten ja miesten tasapuolista sijoittumista erilaisiin tehtäviin sekä luoda heille yhtäläiset mahdollisuudet uralla etenemiseen;
- 3) edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa työehdoissa, erityisesti palkkauksessa;
- 4) kehittää työoloja sellaisiksi, että ne soveltuvat sekä naisille että miehille;
- 5) helpottaa naisten ja miesten osalta työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamista kiinnittämällä huomiota etenkin työjärjestelyihin; ja
- 6) toimia siten, että ennakolta ehkäistään sukupuoleen perustuva syrjintä.

(Tasa-arvolaki ⁶.) Täysin toteutuessaan laki olisi siis hyvin merkittävä. Sitä, kuinka lakia journalistisissa työpaikoissa toteutetaan ei kuitenkaan ole toistaiseksi kattavasti tutkittu (Lappalainen 2010, 40).

Ackerin (1990, 239) esittämä huomio miesvaltaisista ammattiliitoista, jotka eivät halunneet riistää miesjäseniltään heille saavutettuja etuja pitäisi olla Suomen Journalistiliiton kohdalla turha, kuten jo liiton jäsenmäärän kehityksestä voitaisiin päätellä. SJL toteaa itse olevansa tasa-arvoliitto, koska sen hallinnossa on miehiä ja naisia. Tällä hetkellä Journalistiliiton puheenjohtaja on mies. Ensimmäisen ja toisen varapuheenjohtajan tehtäviä hoitavat naiset. Yllättäen tai ei, tilanne muistuttaa monen mediatalon korkeampaa johtoporrasta, jossa päätoimittajan tehtäviä hoitaa

⁶ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>, viitattu 30.3.2011.

mies ja varapäätoimittajantehtäviä nainen (esim. Helsingin Sanomat & Keski-suomalainen). Etenkin sanomalehdistön ylin johto on miesvaltainen ryhmä (Lappalainen 2010, 7).

Torkkolan ja Ruohon tekemässä tutkimuksessa naisten vähäinen määrä nähtiin imago-haittana jo tasa-arvolainkin takia, sillä miesvaltainen toimitus saattaa näyttäytyä ikävänä huomiona. Samoin nähtiin myös miesten puuttuminen, joten eräs haastateltu toteaa tasa-arvolain vaikuttaneen uutispäällikkövalintaankin. Siltikään, päätoimittajiksi asti naisia ei juuri nouse. (Torkkola & Ruoho 2009, 25–26.)

SJL:n verkkosivuilta löytyvät tasa-arvotavoitteet, joihin kuuluu tavoite saada lakiin kirjatut, toimivat tasa-arvosuunnitelmat journalistisiin työpaikkoihin. (SJL:n tasa-arvotavoitteet, viitattu 23.11.2011.) Toisaalta, SJL:n vuonna 2006 teettämän työmarkkinatutkimuksen mukaan toimittajanaisen euro on 92 senttiä. SJL:n kuuluvien naisten keskiansio oli tuolloin 2863 euroa ja miesten vastaavasti 3110 euroa. Tutkimuksen aikaan alle 30-vuotiaiden naisten tulot olivat miehiin verrattuna paremmat. Tilanne muuttui toiseksi vanhempien naisten kohdalla, olleen eriarvoisin tuolloin 50–59-vuotiaiden ryhmässä. (Lappalainen 2010, 53.)

Suomessa hallitus on yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa toteuttanut vuodesta 2006 lähtien samapalkkaisuusohjelmaa. Ohjelman tavoitteena on saada naisten ja miesten välinen palkkakuilu kaventumaan. Vuosina 2006–2015 palkkakuilun tulisi pienentyä lähtötason noin 20 prosentista yhteensä viiden prosenttiyksikön verran. Vuonna 2011 julkaistun samapalkkaisuus-ohjelman kokonaisarviointi osoittaa, että miesten ja naisten välinen palkkaero kaventui kaudella 2007–2010 vain yhden prosenttiyksikön verran. Tämä tarkoittaa sitä, että naisten ja miesten palkkaero on kaventunut haluttua hitaammin. Lisäksi raportissa huomautetaan, ettei palkkaero tule kaventumaan nykyisellä tahdilla tavoitteen mukaiseksi. Raportin mukaan naiset tekevät miehiä enemmän töitä määräaikaissa työsuhteissa. Naisten osuus johtotehtävissä on kuitenkin kasvanut merkittävästi viime vuosina. (Salonius 2011, 3, 7, 11, 13–14, 27.)

Jyrkiäisen journalistitutkimuksessa (2008, 63) tasa-arvoa määrittelevät kysymykset osoittivat, että naiset kokivat miehiä useammin työuralla etenemisessä olevan joko

jonkin verran tai huomattavasti parantamista. Naistoimittajista jopa 19 prosenttia koki, että työuralla etenemisessä oli parannettavaa huomattavasti. Naisista 31 prosenttia vastasi työuralla etenemisessä olevan parannettavaa jonkin verran. Toisaalta, naisvastaajista 25 prosenttia ei osannut ottaa kysymykseen kantaa. Työpaikan tasa-arvossa miehet puolestaan näkivät naisia merkittävästi useammin vain vähän parantamista tai eivät parantamista lainkaan. Sitoutumisessa työpaikkaan eroja naisten ja miesten välillä ei juuri ollut. Eroavuutta löytyi ylityön kuormittavuuden kokemisesta, naiset vastasivat hieman miehiä useammin ylitöiden paineen lisääntyneen viimeisimmän työvuoden aikana. Kyselyn mukaan miestoimittajat saivat ylimmältä johtoportaalta naisia enemmän palautetta. Työyhteisön hyvää ilmapiiriä naiset pitivät puolestaan miehiä useammin tärkeänä. Suurempi osa miehistä kuin naisista koki, etteivät työpaikan ihmissuhteet merkitse mitään. (Jyrkiäinen 2008, 63.)

Suomalaista yhteiskuntaa koskevissa kysymyksissä väittämän ”*naiset ja miehet riittävän tasa-arvoisia*” vastaajista kaksi ja puoli prosenttia koki täysin oikeaksi. Väittämän ”*työtä tehdään ylikierroksilla ja ihmiset uupuvat*” kanssa täysin yhtä mieltä oli reilut neljä prosenttia vastaajista. Jyrkiäinen vertasi kokoamansa kyselyn tuloksia Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) vuonna 2006 suomalaisilla teettämään kyselyyn, jossa kartoitettiin suomalaisten asenteita. Suurin osa toimittajista ja valta-osa suomalaisista oli eri mieltä väitteen ”*naiset ja miehet ovat nykyisiä Suomessa riittävän tasa-arvoisia kanssa*”. Huomionarvoista on, että journalistikyselyyn vastanneista naisia oli 61 prosenttia. (Jyrkiäinen 2008, 65, 68.)

Elina Lappalainen määrittelee sukupuolten välisen tasa-arvon journalistiikan pro gradu-työssään ”*oikeudenmukaiseksi katsottuun ja toivottuun tilaan, jonka tulisi vallita miesten ja naisten välillä*”. Lappalainen huomauttaa, että käsitys siitä, mitä tasa-arvo on ja miten siihen päästäisiin, on vaihdellut paljonkin. Lakien ja asetusten ansiosta tasa-arvo toteutuu Lappalaisen mukaan lähinnä muodollisesti. Todellista tasa-arvo on vasta, kun eriarvoisuutta toteuttavat käytännöt on purettu niin, että naiset ja miehet saavat esimerkiksi samasta työstä samaa palkkaa. (Lappalainen 2010, 37.)

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Pyrin tutkimuksellani saamaan vastauksen siihen, millaiseksi yliopistollisesta toimittajakoulutuksesta valmistunut nuori naistoimittaja kokee työelämän valmistumisensa jälkeen. Tämän päätutkimuskysymyksen lisäksi pyrin teemahaastattelun keinoin selvittämään vastauksia seuraaviin, tarkentaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten nuori naistoimittaja sopeutuu työelämään?
- Miten nuoren naistoimittajan ammatti-identiteetti rakentuu?
- Millainen on nuoren naistoimittajan asema toimituksessa?
- Onko sukupuolella merkitystä toimittajan työssä tai uralla etenemisessä?
- Minkälaisia taitoja ja arvoja rekrytoijat vakinaistetuissa työntekijöissä näkevät?

Näitä tutkimuskysymyksiä selvittäessä sain matkan varrella vastauksia myös muutamiin pienempiin kysymyksiin, kuten vaikkapa siihen millaisia pettymyksiä ja yllätyksiä toimitustyö on valmistumisen jälkeen tuonut mukanaan. Nämä kysymykset avaan aineiston kanssa tarkemmin luvuissa neljä ja viisi.

4 TUTKIMUSAINEISTO JA METODI

Naistoimittajien määrä on lähtenyt kasvuun erityisesti akateemisen koulutuksen käynnistyttyä (Torkkola & Ruoho 2009, 32). Tutkimukseni empiirinen aineisto koostuu viidentoista nuoren naistoimittajan sekä kolmen rekrytointitehtäviä työssään hoitavan esimiehen teemahaastatteluista. Haastateltavien rajattu määrä vaikuttaa tutkimukseeni eikä tutkimukseni siksi ole laajasti yleistettävissä oleva katsaus suomalaisten nuorten naistoimittajien työoloihin. Vaikka laadullisen tutkimukseni tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkiin naistoimittajiin eivätkä suinkaan kaikkiin esimiehiin, uskon, että paikoitellen ainakin yliopistojen toimittajakoulutuksista valmistuneet nuoret naiset, ja mikseivät muutkin naisjournalistit, pystyvät samaistumaan tutkimukseni avulla saatuihin huomioihin, tarinoihin ja tuloksiin. Tässä luvussa perustelen aiheeni ja sen rajauksen. Lisäksi kerron haastateltavistani, haastatteluista sekä niiden avulla saamani aineiston käsittelystä. Lopuksi avaan perustasolla metodini eli teemahaastattelun, teemoittelun ja lähiluvun.

4.1 Perusteluita ja rajauksia

Kun samasta työpaikasta kilpailee viisi naista ja yksi mies, niin voi hyvin olla, että työpaikka annetaan miehelle, sillä miestoimittajien määrän vähentyessä aiemmin hyvin miesvaltaiselle alalle halutaan edelleen erityisesti miehiä (Torkkola & Ruoho 2009, 39). Ensimmäistä harjoittelupaikkaa hakiessani kävi työhaastattelussa kautta rantain selväksi, että toisena haastateltavana olleeseen miespuoliseen hakijaan oli miellytty ainakin osittain siksi, että sähköiseen toimitukseen kaivattiin lisää poikia. Ensimmäisessä journalistisessa työpaikassani perinteisesti miehiseksi koetussa talouden ja politiikan toimituksessa työskenteli talossa aloittaessani vain yksi nainen. Lopettaessani, työskenteli kyseisellä osastolla vain miehiä. Halusin teemahaastatteluiden kautta saada selville, miten ja millaiseksi erilaiset, eri työpaikoissa työskentelevät nuoret naiset kokevat toimituksellisen työkultuurin omalla kohdallaan ja miten heidän ammatti-identiteettinsä rakentuu.

Heinonen (1995, 12–13) toteaa journalismin eri lajien, kuten talous- tai urheilujournalismin, luonnollisesti eroavan toisistaan, aivan kuten maaseudun paikallislehdessä tehtävä toimittajan työ eroaa valtakunnallisen televisiokanavan toimitussihteerin työstä. Erilaiset journalismin ammatilliset säännöt eivät juuri poikkea lehtijournalistin tai sähköiseen viestimeen sisältöä tuottavan journalistin kohdalla toisistaan (Heinonen 1995, 66–71). Tässä tutkimuksessa en keskity ruotimaan nuorten naistoimittajien työpaikkoja tämän enempää, vaan totean, että haastatteluiden kautta saadun aineiston on tarkoitus raottaa nimenomaan työelämän alkumetrejä ja ensimmäisiä vuosia. Heinosen ajatuksen mukaan allekirjoitan siis työnkuvan ja olosuhteiden vaikuttavan journalistiin, mutta koska tutkimukseni ei ole tarkoitus peilata kaikkien suomalaisten naistoimittajien tunteja työelämään siirtymisestä en takerru työpaikkaan merkitsevänä seikkana enempää kuin haastateltava itse sitä alleviivaa.

Jyrkiäisen (2008, 14) toimittajatutkimukseen vastanneista puolet oli suorittanut akateemisen loppututkimuksen ja vaikka tutkimuskin näyttää, että toimittajiksi tullaan monia teitä, on tässä tutkimuksessa mielestäni perusteltua keskittyä selkeästi vain yliopistojen toimittajakoulutuksista valmistuneisiin nuoriin naisiin. Huomioitava on, että toimittajakoulutuksissa opiskelijoiden ammattikuva suuremmalla todennäköisyydellä muuttuu samankaltaiseksi kuin eriytyy (Heinonen 1995, 95). Olettamukseni olikin, että haastateltavieni ammatti-identiteetistä löytyisi paljon yhteneväisyyksiä.

Tutkimukseni kohderyhmää ovat 0–7 vuotta sitten yliopistollisesta toimittajakoulutusohjelmasta valmistuneet, korkeintaan 35-vuotiaat suomalaiset naiset, jotka työskentelevät uutismediassa. Tavoitteenani oli saada yhteensä 15 haastateltavaa eli viisi teemahaastateltavaa jokaisesta toimittajakoulutusta tarjoavasta yliopistosta: Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet (tässä tutkimuksessa Soc & kom), Tampereen yliopiston tiedotusoppi sekä Jyväskylän yliopiston journalistiikka. Tavoitteeseen pääseminen meinasi tuottaa hieman hankaluuksia, sillä moni haastateltavaksi tarjoutunut tai haastateltavaksi kysymäni nainen ei ollut vielä valmistunut yliopistosta, vaikka vuosia työelämässä oli takana jo useita.

Sama seikka vaikeutti myös valmistumisesta kuluneen ajan mittaamista. Yksi haastateltavista oli esimerkiksi palauttanut gradunsa ja ottanut paperinsa ulos vasta äskettäin, mutta oli ollut samassa työpaikassa eli työelämässä jo pidempään. Yhden haastateltavan kohdalla kävi puolestaan niin, että vasta taustatietolomaketta täyttäessä selvisi, ettei hän itse asiassa ollut valmistunut maisteriksi. Päätin kuitenkin ottaa hänet mukaan haastatteluihin, sillä hänellä oli valmis kandidaatin tutkinto. Lisäksi, olin jo aiemmin hieman laventanut kohderyhmän kriteerejä niin, että Svenska social- och kommunal högskolanista valmistuneiden kohdalla riittäisi journalistiikan kandidaatin tutkinto. Näin siksi, että siellä opiskelleiden kohdalla ei kuulemani mukaan ollut poikkeuksellista siirtyä tekemään maisterintutkintoa toiseen koulutusohjelmaan.

4.1.1 Haastateltavana rekrytoijat

Haastattelin tutkimukseeni kolmea esimiestä, kolmesta mediatalosta. Loin haastateltaviani varten taustatietolomakkeet, jotta saisin helposti selville heidän perustietonsa, kuten iän ja koulutuksen. Vaikka haastattelemieni esimiesten joukko oli hyvin pieni, halusin silti saada heistä yksityiskohtaisempaa tietoa. Osittain siksi, että halusin saada yksiselitteiset tiedot talteen paperille ja osittain siksi, että jos olisin tarvinnut lisää haastateltavia, olisi heidän erottamisensa ollut yksinkertaisempaa.

Haastattelemiani esimiehet olivat iältään 44–54-vuotiaita. Heillä kaikilla oli yliopistokoulutusta tai tutkinto, josta he olivat valmistuneet vuosina 1980–1994.

Jotta haastateltavien tunnistamattomuus toteutuisi, en luettele tai kuvaile heidän nykyisiä työpaikkojaan tarkemmin. Totean kuitenkin, että haastateltavia löytyy painetun ja sähköisen median puolelta, isoista sekä keskisuurista mediataloista. Työvuosia haastatelluilla esimiehillä oli takanaan yhteensä 20–30 vuotta. Työvuosia esimiehinä heillä oli takanaan yhteensä 10–23 vuotta. Heistä jokaisella oli ollut journalistisia työpaikkoja eri mediataloissa vain yksi tai muutamia. Haastateltavat edustivat molempia sukupuolia, heistä yksi oli nainen ja kaksi miehiä.

4.1.2 Haastateltavana nuoret naistoimittajat

Haastattelin tutkimukseeni yhteensä 15 nuorta naistoimittajaa. Teemahaastatteluiden aluksi pyysin heitä täyttämään erillisen taustatietolomakkeen, jossa kysyin heidän perustietojaan. Käyn nämä tiedot läpi seuraavaksi.

Haastateltavien keski-ikä oli 30-vuotta. Heistä nuorin oli 27-vuotias ja vanhin 34-vuotias. He olivat valmistuneet yliopistosta vuosina 2005–2012. Sivuaineista yleisin oli valtio-oppi, jota oli opiskellut haastateltavista yhteensä viisi. Suosittuja sivuaineita olivat myös kansainvälinen politiikka sekä mediakulttuuri. Yhteiskunnalliset sivuaineet olivat kaikkiaan suosittuja, mutta hajontaa esiintyi tieteenalan suhteen. Haastateltavista ainoastaan yksi oli opiskellut sivuaineenaan vierasta kieltä. Yksittäisiä sivuaineita olivat myös muun muassa kuvajournalismi, oikeustiede sekä markkinointi. Alunperin haetun kaltaisesta poikkeavia tutkintorakenteita oli lopulta haastateltavista viidellä. Yhdellä pelkkä kandidaatin tutkinto, yhdellä maisterintutkinto muulta kuin journalistiikan alalta ja kahdella alempi korkeakoulututkinto muualta kuin luetelluista yliopistoista.

Demokraattisissa valtioissa, kuten Suomessa suurin osa journalistisesta työstä tehdään yksityisissä yrityksissä (Heinonen 1995, 81). Haastateltavista suurin osa työskenteli julkisrahoitteisessa organisaatiossa eli Yleisradiossa. Muut haastateltavat työskentelivät voittoa tavoittelevissa mediataloissa kuten Helsingin Sanomissa, Keskisuomalaisessa, Nelosella, Turun Sanomissa, Hufvudstadsbladetissa, Aamulehdessä paitsi yksi, joka työskenteli etujärjestön uutislehdessä. Nykyisessä työpaikassaan haastateltavat olivat työskennelleet valmistumisensa jälkeen puolesta vuodesta kuuteen ja puoleen vuoteen. Lyhyin aika oli kuitenkin kaksi viikkoa. Yleisin vastaus oli, että haastateltava on ollut valmistumisen jälkeen nykyisessä työpaikassaan muutaman vuoden ajan. Yhteensä, eli ennen valmistumista ja sen jälkeen, haastateltavat olivat työskennelleet nykyisessä työpaikassaan puolesta vuodesta kymmeneen vuoteen. Vastaukset painottuivat jälleen muutamaan vuoteen.

Työvuosia haastattelemillani naistoimittajilla oli takanaan 3–10. Viidellä heistä noin kolme, viidellä noin kuusi. Kysyin haastateltaviltani myös monessako eri työpaikassa he ovat ehtineet työskennellä, kesätyöt mukaan lukien. Yhdellä haastateltavalla oli kokemusta jo yhteensä yhdeksän median toimituksesta ja muutamalla kahdesta. Keskimääräisesti haastateltavien työpaikkojen lukumäärä oli neljä. Työpaikat jakautuivat haastateltavien kesken hyvin tasaisesti sähköisen ja painetun median työpaikkoihin. Isolla osalla haastateltavista oli kokemusta molemmista väleistä. Muutamalla haastateltavalla oli työkokemusta myös viestinnän alalta. Haastateltavista kahdeksalla oli haastatteluhetkellä määräaikainen työsopimus ja haastateltavista kuudella vakituinen työsopimus. Huomion arvoista lienee, että vakituisista työpaikoista kolme sijaitsi Svenska Ylellä. Haastateltavista yksi teki töitä ttt-sopimuksella (tarvittaessa töihin tuleva). Naisista kaksi oli haastatteluhetkellä äitiyslomalla, heistä toinen määräaikaisessa ja toinen vakituudessa työsuhhteessa. Kaikilla määräaikaisilla tulevaisuus oli hämärän peitossa. Heistä yksi oli ryhtynyt hakemaan töitä viestinnän alalta ja yksi oli käynyt vastikään haastattelussa vakituista työpaikkaa varten nykyisessä työpaikassaan. Osa uskoi määräaikaisia töitä riittävän, osa pohti riittäkö määräaikaisuksiakaan kaikille ja kaikki toivoivat vakituista työpaikkaa.

4.1.3 Haastattelut ja aineiston käsittely

Aloitin teemahaastateltavien etsimisen keväällä 2012 ja sain haastateltavat kokoon syksyn aikana. Osaa haastateltavista lähestyin suoraan, osa otti minuun yhteyttä itse. Haastattelut tein joko haastateltavien kotona, kahvilassa tai heidän työpaikallaan. Esimiesten osalta tein haastattelut kevään 2012 ja toimittajien osalta syksyn 2012 aikana.

Esimiesten haastattelut kestivät kahdeksasta minuutista vajaan puoleen tuntiin, yhteensä lähes tarkalleen 53 minuuttia. Sivumääräisesti esimiesten osalta haastattelumateriaalia kertyi yhteensä 14 sivua. Toimittajien haastattelut kestivät reilusta viidestätoista minuutista aina reiluun 50 minuuttiin. Keskimääräinen vastausaika oli 20–30 minuuttia. Yhteensä haastattelumateriaalia kertyi nauhalle

seitsemän tuntia. Sivumääräisesti litteroitua haastattelumateriaalia kertyi yhteensä 95 sivua, pisin haastattelu tuotti 11 sivua, lyhyin 4 sivua. Yhteensä analysoitavaa tekstiaineistoa toimittajilta ja esimiehiltä kertyi 109 sivua ja haastattelut veivät aikaa vajaan kahdeksan tunnin verran.

Litteroin nauhoittamani haastattelut sanatarkasti. En ole muokannut litteroitua tekstiä, joten haastateltavien oma ääni näkyy lainauksissa puhekielenä. Kirjoitin litteroituun aineistoon myös pidemmät tauot, yskähdykset sekä selvät tunteen ilmaisut silloin, kun niillä oli mielestäni merkitystä kerrotun sisällön kannalta. Litteroidussa tekstissä ovat mukana myös täytesanat (niin kun, tuota, että). Näitä täytesanoja olen kuitenkin karsinut parantaakseni tekstin luettavuutta tutkielmani lainauksissa.

Luonnollisesti journalismiin liittyy erilaisia intressejä, normeja, etuja, vaatimuksia, tehtäviä sekä etenkin vastuita (Heinonen 1995, 15–24). Haastattelukysymysten runkoa rakentaessani pyrin ottamaan huomioon nämä seikat. Toisaalta, toimittajan työn arjessa yksittäinen journalisti tuskin kovin tarkasti miettii työnsä suhdetta yleiseen etuun, sen rikosoikeudellisia rajoja tai journalistin ammattiohjeita, vaan suurin osa päivittäisistä päätöksistä tehdään itse (Heinonen, 1995, 56). Teemahaastatteluiden kautta pyrin saamaan haastateltavilta nuorilta naistoimittajilta uratarinoita, joiden perusteella voin eritellä eroja ja yhtäläisyyksiä jo tehtyyn journalistisen työntutkimukseen. Toiseksi, pyrin teemahaastatteluilla saamaan tietoa siitä, miten haastateltavat itse kokevat uransa ja siihen liittyvät mahdollisuudet. Rekrytoijia haastatteleamalla pyrin selvittämään mitä he arvostavat ja pitävät tärkeänä. Haastattelukysymysten tarkoitus oli saada selville myös se, ovatko rekrytointipäätökset linjassa keskenään vai onko jokainen toimitukseen työtehtäviin valittu palkattu erilaisilla perusteilla.

Esimiehille taustaa koskeavia kysymyksiä oli kysymyspatterissa yhteensä kuusi, joita tarkensin kahdella syventävällä kysymyksellä. Pidin tärkeänä sen selville saamista, näkyykö sukupuolen merkitys esimiehen rekrytointityössä ja tiedostaako esimies sitä itse. Todellisuuden teemaa hahmottavia kysymyksiä haastattelupatterissa oli yhteensä seitsemän. Pyrin kartoittamaan sitä, minkälaisia työntekijöitä esimies kokee rekrytoineensa sekä sen, onko työyhteisön sukupuolijakauma tasainen. Tulevaisuutta

käsitteleviä kysymyksiä esimiehille oli vain kaksi: ”Uskotko journalistisen alan naisistuvan?” sekä ”Miten uskot naisten kasvavan määrän vaikuttavan journalismiin?”. Vastaajista kahden kanssa edellä olevat kysymykset tuottivat myös lisäkysymyksiä.

Naistoimittajien taustaa koskevia kysymyksiä oli kysymyspatterissa yhteensä neljä. Niiden tarkoituksena oli selvittää miten ja miksi haastateltava oli päätenyt toimittajan ammattiin ja nykyiseen työpaikkaansa. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää miten millaisia journalistisia työtehtäviä haastateltavilla oli ollut ja minkälaisia nykyiset työtehtävät ovat. Odotusten kohdalla haastateltaville oli yhteensä viisi pääkysymystä ja tarkentavia kysymyksiä tarpeen mukaan. Esitin osalle haastateltavista tarkentavia kysymyksiä, erityisesti silloin kun tuntui, ettei haastateltava ollut vielä täysin vastannut esittämäni kysymykseen. Kysymysten tarkoitus oli avata toimittajan työhön liittyviä ulkokohtaisuuksia sekä haastateltavan omia kokemuksia toimittajan työstä. Nuorten naistoimittajien kokemaa todellisuutta kartoittavia pääkysymyksiä oli kysymyspatterissani yhteensä kaksitoista ja niillä yhteensä viisi tarkentavaa kysymystä. Kysymyksillä hain vastauksia nuorten naistoimittajien työtehtäviin ja niiden vaatimustasoon. Ennen kaikkea sen, minkälaisena he itse työtehtäviensä vaatimustason kokivat. Lisäksi halusin saada vastauksia myös vapauteen työpaikalla, koulutuksen riittävyyteen ja sen mahdollisesta merkityksestä ammattitaitoon, omaan kokemukseen nykyisestä toimesta työpaikkana ja siitä, miten oma työpaikka on verrannollinen alan muihin työpaikkoihin. Nuorten naistoimittajien toiveita kartoittavia kysymyksiä oli yhteensä kolme: Millaisena näet journalistisen alan tulevaisuuden? Millaisena näet oman tulevaisuutesi? Päätin teemahaastattelut kysymällä kaikilta haastateltaviltani tutkimuskysymyksestäni johdetun, yleisen tason kysymyksen: Millaiseksi koet työelämän nyt valmistumisesi jälkeen?

4.2 Metodina teemahaastattelu, teemoittelu ja lähiluku

Metodikseni valitsin teemahaastattelun siksi, että laadullisen tutkimuksen tavoitteena on löytää ilmiöille merkitys tai tarkoitus. Aiheeni olisi vielä tässä vaiheessa ollut liki mahdotonta toteuttaa vaikkapa kyselytutkimuksena, sillä ilman tarpeeksi

samankaltaisesti aihetta käsittelevää laadullista tutkimusta, olisi laajan kysymyslomakkeen rakentaminen ollut hyvin haastavaa.

Valitsin haastateltavakseni yhteensä 15 nuorta naistoimittajaa sekä kolme rekrytoijaa. Tarkoitukseni oli, että heidän kautta saisin valaistusta siihen, minkälaista kyseisessä asetelmassa⁷ on (Gillham 2000, 12). Tutkimukseni on siis tapaustutkimuksena toteutettu kokemusta kuvaava tutkimus (Menetelmäpolkuja humanisteille 2011), jonka toteutin rajaamalla laajemmaksi tutkimusjoukokseni yliopistollisesti toimittajakoulutuksesta 0–7 vuotta sitten valmistuneet 27–34-vuotiaat naiset. Pienemmäksi tutkimusjoukokseni rajasin rekrytoinnista päättäviä esimiehiä eri kokoisista mediataloista. Molempien haastateltavien joukkojen kohdalla rajasin mediatalot tarkoittamaan uutisia tuottavia yksiköitä, sillä jos tutkimukseen olisi otettu mukaan esimerkiksi naistenlehdet, olisi ehjää kokonaisuutta ollut huomattavasti vaikeampi muodostaa. Tähän perusteluksi riittää mielestäni jo päivittäismedian sekä aikakauslehtimaailman toisistaan eroavat työtahdit sekä tuotetut sisällöt, mikä näkyy vaikka haastateltavien valinnassa.

Aineiston kerääminen tapahtui kasvotusten tehtävillä, nauhoitettavilla teemahaastatteluilla, jotka myöhemmin litteroin. Haastateltavat esimiehet edustivat kukin eri mediataloja ja heille esitetyt kysymykset jaoin kolmeen lukuun (tausta, todellisuus, tulevaisuus). Haastateltavat naistoimittajat edustavat mahdollisimman tasaisesti suomalaista mediakenttää niin, että heitä on sähköisen ja printtimedian puolelta sekä ympäri Suomea, mahdollisuuksien mukaan. Heille esitettävät kysymykset jaoin neljään ryhmään (tausta, odotukset, todellisuus, toiveet). Ensimmäisen osion vastaajat suorittivat osittain täyttämällä taustatietolomakkeen, jonka kysymykset ovat teemahaastattelun kysymyksiä suljetumpia, sillä niillä on tarkoitus kartoittaa haastateltavien perustiedot (ikä, valmistumisvuosi, sivuaineet ja niin edelleen).

Käytin litteroidun teemahaastatteluaineiston käsittelyyn teemoittelua, jotta pystyisin paremmin hahmottamaan aineistossa toistuvia aiheita (Menetelmäpolkuja humanisteille 2011). Teemoja muodostetaan aineistolähtöisesti niin, että etsitään

⁷ Tutkimukseni tapauksessa nuorena naistoimittajana sekä palkkaamisesta päättävänä esimiehenä.

tutkimusaineistosta eri haastatteluja yhdistäviä seikkoja. Teemoittelu sopii teemahaastatteluiden käsittelytavaksi hyvin, sillä kaikissa haastatteluissa teemat ovat samat, joskin on mahdollista ja todennäköistä, että teemojen käsittelylaajuus vaihtelee. Teemoittelussa tärkeää on haastattelujen tarkasteleminen ennakkoluulottomasti, sillä aiheet eivät välttämättä esiinny tutkijan ajattelemassa järjestyksessä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Näin kävi myös omassa työssäni, sillä vastaukset eivät luonnollisestikaan löytyneet aukottomasti etukäteen rakentamani teeman pohjalta. Etukäteen valitsemani kolme suurempaa teemaa kuitenkin sopivat yhä, tosin niiden sisällä aiheet liikkuivat ja muuttuivat paljon.

Teemahaastattelun keinoin on mahdollista tutkia monenlaisia ilmiöitä ja etsiä sen avulla vastauksia erilaisiin ongelmiin. Siinä edetään etukäteen pohdittujen, pääosaan nousevien teemojen ja teemoja avaavien tarkentavien kysymysten varassa. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 76–77.) Teemoja nostin nuorten naistoimittajien haastatteluihin yhteensä kolme, joiden lisäksi haastatteluissani oli taustoitus ja viimeisen kysymyksen yhteenveto:

- 1) Tausta
- 2) Odotukset
- 3) Todellisuus
- 4) Toiveet
- 5) Yhteenveto

Kysymysten muoto ja järjestys oli, pitkälti valitsemistani teemoista johtuen, kaikille haastateltaville sama, mutta kuten puolistrukturoiduissa haastatteluissa yleensä haastateltavat vastasivat omin sanoin ilman valmiita vastausvaihtoehtoja (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47). Huomioitavaa on, että kysymysten muotoilut muuttuivat paikoitellen hieman haastattelun etenemisen mukaan. Kysymysten muotoilut ja sanajärjestykset vaihtelivat. Lisäksi esitin jokaisessa haastattelussa kysymyspatteriston ulkopuolisia lisäkysymyksiä siinä kohtaa, kun tarve niin vaati. Rekrytoinnista vastaavia esimiehiä haastattelin samankaltaisen teemajaon mukaan.

Puoli-strukturoidussa haastattelussa eli teemahaastattelussa tärkeimmät kysymykset ovat avoimia (Gillham 2000, 41) ja siksi pyrin rakentamaan kysymyspatteriston,

joka todella jättäisi vastaajalle tilaa vastata. Kuitenkin, tarkoitukseni oli tehdä erityisesti aihealueen loppua kohti tarkentavampia kysymyksiä, jotta saisin pidettyä haastattelut koossa (Gillham 2000, 42).

Tutkimusongelmani kytkeytyy ylätasolla tieteenfilosofisesti empirismiin, jossa tiedon muodostamiseen vaikuttaa omien aistihavaintojen tekeminen kohteesta. Empirismistä on kehitetty erilaisia variaatioita, joista tieteenfilosofisesti omaa tutkimustani lähimpänä on interpretivismi. Interpretivismi korostaa tulkinnallisuutta, joka ei ole omassa tutkimuksessani päällimmäisimpänä tarkoituksena, mutta joka on otettava huomioon koska tutkin aiheita, jonka kontekstit ovat itsellenikin tuttuja tekijäroolin kautta. Tällöin on syytä olettaa, että tulkinnallisuus on työssäni läsnä vahvasti vaikka tekstien käsittelyn päällimmäisin muoto on niiden auki kirjoittaminen niin, että tekstit selittävät itse itsensä. Tieteenfilosofisesti interpretivismi on tutkimustani kuitenkin lähimpänä, sillä siinä se, miten mukana olevat ihmiset itse asian kokevat ja tulkitsevat nousee tärkeäksi. (Menetelmäpolkuja humanisteille 2011.)

Eettisistä kysymyksistä työssäni voisi nousta esiin se, jäävätkö haastatellut nuoret naistoimittajat sekä etenkin haastattelemani esimiehet varmasti tarpeeksi anonyymeiksi. Koska toimittajien verkostot ovat Suomessa pienet kasvaa riski haastateltujen tunnistamiseen sen myötä, mitä enemmän ja tarkemmin heistä yksilöidysti kerrotaan. Itsestäänselvyyksistä on toki syytä muistaa myös kyselylomakkeiden tarkka säilytys, jotta niiden tiedot eivät leviäisi ja olisi yhdistettävissä litteroituihin haastatteluihin. Asia oli ajankohtainen etenkin kirjoitusvaiheessa, jolloin haastatteluista on tarkoitus rakentaa tekstikokonaisuus, josta haastateltavia ei voi tunnistaa. Uskoakseni tämä eettinen ongelma kuitenkin pienenee sen myötä, mitä enemmän haastateltavia on. Tällöin osa haastateltavista saattaa työskennellä samassa työpaikassa tai ainakin erittäin todennäköisesti yhteisiä työpaikkoja löytyy kesätyöajoilta. Tämä tekee haastateltavien tunnistamisesta heti vaikeampaa. Huomioon tulee ottaa sekin, että kysymykset ovat riittävän avoimia eivätkä johdattele haastateltavia vastaamaan tutkijan haluamaan suuntaan.

5 REKRYTOINTI TOIMITUKSIIN

”Jakelukanavien lisääntyminen, julkaisurytmin tihtyminen ympärivuorokautiseksi ja internetin laajentuminen ovat asettaneet toimittajien työn uusien tulevaisuuden haasteiden eteen.” (Jyrkiäinen 2008, 11.)

Käyn seuraavissa alaluvuissa läpi esimiehien teemahaastatteluilla hankitun aineistoni. Pysin purkamaan haastatteluiden sisällön tekstinä, jota haastateltavien esimiesten sitaatit todenmukaistavat. Käsittelem aineiston haastatteluun valitsemieni teemojen mukaan, sillä etukäteen valitut teemat sopivat aineistoon myös sen tarkastelun jälkeen. Vaikka etukäteen tehty jako sopi yhä aineiston jakamiseen, kolmen yläteeman sisäinen järjestys muuttui eli vastaukset päätyivät sisältöjensä perusteella osin eri teemojen alle kuin olin alun perin kuvitellut. Aloitan taustasta, josta etenen todellisuuden kautta tulevaisuuteen. Yritän saada esiin vastausta tutkimuskysymykseeni eli siihen, minkälaisia taitoja ja arvoja rekrytoijat vakinaistetuissa työntekijöissä näkevät.

5.1 Tausta

Taustaa kartoittavissa kysymyksissä pidin tärkeänä saada selville, näkyykö sukupuolen merkitys esimiehen rekrytointityössä ja tiedostaako esimies sitä itse. Tätä teemaa kartoittamalla sain lopulta vastauksia sekä taustaan että todellisuuteen. Ja toisaalta, tulevaisuuteen alun perin teemoittelemani kysymyksen vastaukset sopivat lopulta paremmin kuvaamaan taustaa.

Olin lähtökohtaisesti etsinyt haastateltavakseni henkilöitä, joiden työhön rekrytointi kuuluu. Haastattelussa halusin saada vastauksen siihen, kuinka merkittävä osa rekrytointi on haastattelemani esimiesten työtä. Haastateltavien vastaukset poikkesivat jokseenkin paljon toisistaan. Yksi totesi, että rekrytointi on jopa puolet hänen työstään. Toinen puolestaan totesi, että rekrytoinnin osa on merkittävä ja

sitoutumista työntekijään mietitään perusteellisesti, mutta työajassa mitattuna rekrytointi on työtehtävistä muutaman prosentin luokkaa. Kolmas totesi, ettei rekrytointi ole juuri tällä hetkellä iso osa omaa työtä, mutta tilanteeseen oli hänen mukaansa tulossa muutos.

Kysyin esimiehiltä myös, ovatko he itse kokeneet sukupuolen vaikuttavan, joko asemaansa nykyisessä työpaikassaan tai jollain tavoin aiemmin uran varrella. Yksi totesi naiseudestaan että ”*ei se varmaan kauheesti haitaks oo, kun on näinkin pitkälle päässyt (...) Voihan olla, että joissakin käänteissä siitä on jopa ollut pikkasen etua.*” Sama haastateltava totesi, ettei sukupuoli ole ollut esteenä uran aikaisemmassakaan vaiheessa, jolloin hän itse halusi ja hakeutui tyypillisesti miehiseen toimitukseen. Toinen vastaaja, mies, sanoi, ettei ole ajatellut vaikuttaako sukupuoli hänen asemaansa nykyisessä työpaikassa. Hän kuitenkin totesi uskovansa, että hänet ja muut esimiehet on valittu omien ominaisuuksien ja osoitetun kyvykkyyden perusteella. Molemmat haastattelemani miehet totesivat, että siihen onko sukupuoli vaikuttanut omaan paikkaan mediatalossa, pitäisi kysyä vastausta heidät esimiestehtäviin rekrytoineilta. Urallaan edennyt nainen näkee sukupuolensa etuna ja hän on valmis jopa hieman korostamaan sitä, että hän on edennyt tyypillisesti miehiin tehtäviin. Miehillä sukupuoli puolestaan näyttäytyy sivuseikkana, tärkeämpiä ovat taidot.

Keskusteltaessa siitä, miten naisten kasvava määrä voisi vaikuttaa journalismiin totesi miespuolinen haastateltava ”*en mä usko, että se ainakaan huonompaan suuntaan on vaikuttanut.*” Hän jatkoi toteamalla, ettei myöskään usko, että sanomalehden uutisjournalismissa sukupuolella olisi suurta merkitystä, mutta aihevalintoihin se voi hänen mielestään vaikuttaa. Koska mediat taistelevat lukijoista, on lukijoiden elämästä kirjoittaminen tärkeää. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että toimituksessa pitää olla naisia ja miehiä, jotka ovat monenlaisissa elämäntilanteissa. Näin varmistetaan että ymmärretään, mistä kirjoitetaan.

Toinen haastateltava uskoi naisten kasvavan määrän vaikuttavan niin, että journalismista tulee lukijalähtöisempää. Journalismia, jossa arkitason asiat nousevat enemmän esille ”*kuin joku poliittinen peli*”. Kolmas totesi, että olisi ”*vähän naivia*” väittää, ettei naisten kasvavalla määrällä olisi merkitystä.

C: Voi esittää itselleen vastakysymyksen, et jos kaikki naiset heitettäis ulos toimituksesta viikoks ja äijät tekis kaikki Suomen jutut, niin olisko ne jutut erilaisia, kun silloin kun naiset tekee? Ihan varmasti. Millä lailla ne sitten eroaa, niin nyt tullaan monenlaisten stereotyyppien äärelle, joihin en, mä en osaa sanoo miten hyvin ne paikkaansa pitää, mut eroja varmasti on. Ihan varmasti suuria joukkoja miehiä kiinnostaa eri asiat, kuin suuria joukkoja naisia. Ja silloin me puhutaan suurista joukoista miehiä ja naisia, kun me puhutaan toimituksista. Ihan varmasti vaikuttaa, ja sit ollaan kiinnostavan kysymyksen ääressä, että miten vaikuttaa.

Kysyin haastateltaviltani myös, minkä verran kyseessä olevaan mediataloon oli viimeisen viiden vuoden aikana rekrytoitu miehiä ja naisia. Haastateltavat eivät olleet valmistautuneet kysymykseen etukäteen, sillä tavoitteenani oli saada vastaukseksi arvio tilanteesta, joka tarkistettaisiin jälkikäteen. Ensimmäinen vastaaja arvioi, ettei kumpikaan sukupuoli ole voimakkaasti korostunut rekrytoinneissa. Hänen arvionsa oli oikea, sillä naisia ja miehiä oli rekrytoitu taloon vakituisiin tehtäviin tasan sama määrä. Toinen vastaaja arvioi, että naisia on rekrytoitu taloon viimeisen vuoden aikana miehiä enemmän. Hänen arvionsa oli kuitenkin väärä, sillä taloon oli vakinaistettu miehiä ja naisia tasan sama määrä. Hänen arvionsa osui kuitenkin kohdalleen tarkastellessa kaikkia viiden vuoden aikana tehtyjä rekrytointeja, jolloin osuuksiin vaikuttivat myös esimerkiksi kesätoimittajarekrytoinnit ja muut määräaikaisten rekrytoinnit. Tuolloin jakauma oli miehet 43 prosenttia, naiset 57 prosenttia. Kolmas haastateltava totesi, ettei hänellä ole esittää tarkkaa arviota tilanteesta, mutta hän arveli tilanteen olleen aika tasainen. Kysyttäessä asiaa henkilöstöhallinnon puolelta kävi ilmi, ettei lukumäärää ole tilastoitu sukupuolittain. Vaikka asiaan ei voitu saada varmuutta, henkilöstöhallinnon arvio oli, että rekrytoidut jakautuvat sukupuoleltaan hyvin tasaisesti. Henkilöstöhallinto myös totesi, että kyseisessä yhtiössä on ”*vuosia ollut tasa-arvo-ohjelma, jonka mukaan työyhteisöön tulee palkata yhtä pätevistä ehdokkaista se, joka on sukupuoleltaan vähemmistöä.*” Tämä tieto poikkesi hieman haastatellun antamasta vastauksesta:

KK: Eli talossa ei ole, miten nyt sanotaan, sukupuolipolitiikkaa sen suhteen, että olis mies- tai naiskiintiötä?

C: Ei, ei. Ei meidän yksikössämme ole. Ja toivon, ettei tulekaan.

5.2 Todellisuus

Todellisuuden teeman alla pyrin kartoittamaan sitä, onko työyhteisön sukupuolijakauma tasainen ja miten esimiehet näkevät sukupuolen merkityksen. Pyrin teemahaastatteluisa muun muassa kartoittamaan sitä, minkälaisia työntekijöitä esimies kokee rekrytoineensa. Tällä toivoin saavani vastauksen tutkimuskysymykseeni siitä, minkälaisina taitoja ja arvoja rekrytoijat vakinaistetuissa työntekijöissä näkevät.

Taloon jo rekrytoitujen toimittajien vahvuuksista kysyttäessä haastateltavien vastauksissa esiin nousivat journalistinen, asia- ja välineosaaminen. Haastateltavat nostivat esiin myös sosiaaliset taidot ja sosiaalisen median osaamisen, hyvän uutisunenän sekä osoitetun kiinnostuksen ja osaamisen uutisten tekemistä kohtaan. Yksi haastateltava korosti, että internetin käyttöön liittyvien perusvalmiuksien tulee tulevaisuudessa olla nykyistä korkeammalla. Haastatteluisa nousi esiin myös ajatus siitä, että esimiehen omalla kohdalla työtehtäviä saadessa kyse on ollut enemmän luonteenpiirteistä kuin sukupuolesta. Tämän nostivat esiin miespuoliset haastateltavat.

Vastaukset siihen, mitä haastateltavani arvostavat työnhakijassa olivat samankaltaisia. Esiin nousi tärkeimpänä työkokemus, jota komppasivat persoona, kirjoitustaito sekä koulutus.

KK: Minkälaiset asiat, kun saat hakemuksen eteesi, niin minkälaiset asiat sieltä ensimmäisenä etsit?

C: Missä on ollut viimeksi töissä. (...) Esimerkiksi kesätoimittajahaussa työhistoria on semmonen minkä aika nopeasti kattoo (...) ja sitte missä opiskelee tai on opiskellut.

Hakijan koulutuksella kaikki esimiehet vastasivat olevan vähintään jonkin verran merkitystä. Yksi haastateltavista totesi talon periaatteisiin kuuluvan, että muihin kuin kesätoimittajantehtäviin rekrytoituilla on tutkinto. Kysyttäessä yliopistollisen toimittajakoulutuksen arvoa, totesi yksi haastateltavista, että ”ei tänne alalle juuri muuta tulekaan”. Toinen totesi, että ”ei nyt niin voi sanoa, etten mä sitä arvosta, mutta ei se yli muun yliopistollisen koulutuksen aja.” Sama haastateltava kuitenkin

lisäsi, ettei minkään muun aineen opiskelija käytännössä voi tulla suoraan rekrytoiduksi taloon ilman työkokemusta. Rekrytoijat siis selvästi arvostavat yliopistollista toimittajakoulutusta työntekijöitä valitessaan. Omaan työelämäpohjaiseen kokemukseen peilattuna tämä ei ole yllättävää. Omaan kokemukseeni sekä esimerkiksi Mäenpään (2015) selvitykseen pohjautuen, toimittajakoulutusta tarjoavien yliopistojen harjoitteluohjelmat auttavat alan ensimmäisiin työpaikkoihin kiinni pääsemisessä.

C: Arvostan yliopistollista koulutusta, voi olla, että arvostan myös yliopistollista toimittajakoulutusta. Mut tota, arvostan yliopistollista koulutusta ylipäänsä. (...) Työkokemuksen ja koulutuksen yhdistelmä on avain.

Kysyttäessä, näkyykö joku tietty ryhmä hakemuksien lähettäjänsä suurimpana, kaikki totesivat naishakijoiden olevan ylivoimainen enemmistö. Yksi haastatelluista totesi myös journalistisen alan yliopisto-opiskelijoiden näkyvän suurena ryhmänä hakijoiden joukossa.

Esimiehet olivat suoraan kysyttäessä yhtä mieltä siitä, ettei sukupuolella ole merkitystä toimittajan työssä. Yksi heistä toivoi sillä olevan mahdollisimman vähän merkitystä ja korosti, ettei sukupuolella ole työssä toimimisen kannalta merkitystä. Yksi totesi, että sillä on hänen mielestään vähemmän merkitystä, ”mitä ehkä yleisesti ajatellaan”. Sama haastateltava myös totesi, että yleisen työilmapiirin kannalta erilaisten ihmisten kirjo toimituksessa on hyvä asia. Hänen mielestään toimituksessa on hyvä olla eri-ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Haastateltavan mukaan elämäntilanne myös korreloi osin sukupuolen kanssa. Yksi haastateltavista totesi, ettei sukupuolella ole merkitystä, mutta arveli toisen vastaajan tavoin toimituksen kohtuullisesta sukupuolijaosta olevan hyötyä kaikille.

Yksi vastaajista antoi ymmärtää, että sukupuolella on hänen mielestään ollut merkitystä aiemmin. Tätä hän perusteli muun muassa sillä, että roolimallit ja yleiset odotukset olivat ennen toisenlaisia.

A: Naiset oli enemmän sosiaaliksyymsyksiin ja opetukseen painottuvia toimittajia ja miehet otti niitä kovia asia-alueita sitten hoitaakseen.

Kysyin haastateltavilta myös, pyritäänkö heidän edustamiinsa mediataloihin palkkaamaan yhtä paljon naisia ja miehiä. Tähän yksi haastateltava vastasi, hieman toisista poiketen kertomalla, että sukupuoli on rekrytointitilanteessa pienessä roolissa, mikä on johtanut tilanteeseen, jossa suurin osa uusista toimittajista on naisia.

C: Siis ihan mieleton enemmistö. Et kesätoimittajistahan sen näkee tosi hyvin. Et, ei siitä mitään tulis jos me yritettäis pitää huolta siitä, että puolet on kundeja joka kesä. Me yritetään ottaa parhaat mahdolliset. ...Mä uskon siihen, että parhaat pitäis palkata, mut sit taas toisaalta semmonen työpaikkadiversiteetti, niin kyllä mä siihenkin uskon.

Toinen haastateltava totesi, ettei hänen edustamallaan mediatalolla ole periaatetta, jonka mukaan naisia ja miehiä pyrittäisiin rekrytoimaan yhtä paljon. Hän kuitenkin jatkoi toteamalla, että vaikkei sukupuoli ole rekrytointikriteeri, pyritään taloon kuitenkin rekrytoimaan yhtä paljon miehiä ja naisia. Kolmas vastaaja puolestaan kertoi hänen edustamassaan yhtiössä olevan käytössä tasa-arvo-ohjelman, jonka mukaisesti tehtävään, ”jossa jompikumpi sukupuoli on vähemmistönä, niin pitäisi valita sitä vähemmistönä olevaa sukupuolta, jos on kaksi tasavahvaa hakijaa”. Hänen mielestään käytäntö oli hyvä, mutta hän totesi, ettei se ole kuitenkaan helpottanut päätöksentekoa rekrytointitilanteissa.

A: Oli sellainen tilanne, missä sitä viimeksi hyvinkin paljon mietittiin, niin meillä valittiin uutta urheilutoimittajaa, meillä on viiden hengen urheilutoimitus. Ja meillä kaikki neljä olivat miehiä ja tietysti oli kovasti halua, että löydettäis sinne hyvä naistoimittaja. Mutta sitten, ja toki meillä oli hyviä naishakijoita, mutta selkeästi paras ja kokenein oli miespuolinen, niin kyllä me sitten hänet valitsimme sen paremmuuden perusteella eikä että meidän on nyt väen vängällä sinne se yksi nainenkin saatava.

Kysyttäessä haastateltavilta miettivätkö he haastattelu- tai valintatilanteessa hakijan sukupuolta vastaisi yksi hakijoista selkeästi kyllä ja toinen hieman kierrellen kyllä. Kolmas vastaisi toteamalla sähköisen median asettavan oman merkityksensä toimittajien sukupuolelle, sillä esimerkiksi mies- ja naisäänten on hyvä olla jokseenkin balanssissa. Sama vastaaja kuitenkin totesi, ettei hakemuksia lukiessaan kiinnitä hakijan sukupuolen paljastavaan seikkaan eli nimeen huomiota kuin vasta viimeisenä.

B: Mut niin kun mä sanoin, et se ei oo musta kriteeri, että kun mä haen niitä hakijoita (...) mä katson lähinnä sitä hakemusta ja sitä kokemusta ja muuta kaikkee. Et ei se ole sillä tavalla pinnalla siinä.

A: Erityisesti jos, niin kun siinä kyseisessä tehtävässä, joku sukupuoli on jo ylikorostunut (...) kyllä tosi mielellään sinne niitä naisia otetaan.

Kysyin haastateltavilta myös miten sukupuoli voi heidän mielestään vaikuttaa journalistiseen työhön. Vastaajista yksi viittasi aiempaan vastaukseensa, jossa hän piti tärkeänä, että talossa on eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Hän jatkoi toteamalla, että sukupuoli vaikuttaa siihen, että ”*mikä on elämäntilanne*”. Haastatteluissa nousi esiin, että sukupuoli, siinä missä moni muukin taustatekijä, voi vaikuttaa journalistiseen työhön. Myös maailmankatsomus vaikuttaa merkittäväällä tavalla journalistiseen työhön, vaikka sitä yhden haastateltavan mielestä yritetään nykyään peitellä. Kyseinen vastaaja arveli, että sukupuoli voi vaikuttaa myös työuraan, niin että naiseudesta olisikin päällikkötehtäviä haettaessa hyötyä. Kiinnostavaa on, että haastateltava itse on mies.

C: Sukupuoli vaikuttaa myös sillä lailla, et vaikuttais vähän siltä, että naisilla saattaisi olla nykyisin paremmat, öö, urakehitysnäkymät kuin miehillä. Siitä syystä, että niin kun vanhojen aikojen peruja, monesta syystä, miehiä on enemmän pomoina kuin naisia. Ja monesta syystä linja on ollut se, että, et päällikköportaan sukupuolijakaumaa halutaan tasottaa, niin... Tää johtaa aika yksinkertaisen logiikan avulla siihen, et mun mielestä, naisten on ollut, saattaa olla hieman helpompaa päästä päällikkötehtäviin, jos he niitä haluavat.

Yksi vastaajista arveli, että sukupuolta enemmän journalistiseen työhön vaikuttavat muut kiinnostuksen kohteet. Hän jatkoi pohtimalla, ovatko kiinnostuksen kohteet erilaisia naisilla ja miehillä ja arveli, etteivät välttämättä. Haastateltava, joka on itse nainen, kuitenkin arveli, että naiseudesta voisi olla etua haastattelutilanteissa. Hän pohti, että naisilla voi olla pääsääntöisesti miehiä parempi kyky asettua toisen ihmisen asemaan ja siten muodostaa haastateltavaan läheisempi suhde.

5.3 Tulevaisuus

Kaikki kolme haastateltavaa olivat yhtä mieltä siitä, että journalistinen ala on jo naisistunut. Yksi haastateltavista totesi, ettei usko trendin kääntyvän, mutta ei

toisaalta myöskään naisten osuuden Journalistiliiton jäsenistössä enää hirveästi kasvavankaan. Toinen haastateltava totesi samaan tapaan, että jos alan opiskelijoista jo 75 prosenttia on naisia niin ”voiko se nyt enää tästä naisistua”. Kysymys sai hänet pohtimaan asiaa laajemminkin.

A: Kyllä tietysti moni muukin ala naisistuu, että mihinkä ne miehet sitten oikein meneekään (naurahtaa). Emmä usko, että tää enää hirveesti naisistuu, noin yleisesti. (...) Mutta varmasti päällikkötehtäviin kyllä tulee enemmän naisia, sekin on kiihtynyt. (...) Mutta sehän on hirveän jännä asia, tässä kun sanomalehdistä puhutaan niin tota, että ei niitä ykköspäätoimittajia oo vielääkään naisia. Se on niin kun se kummallisuus, siinä ikään kuin vois jonkun lasikaton vielä nähdä. (...) Mutta mä uskon, että siinäkin varmaan muutaman vuoden sisällä tilanne kyllä muuttuu.

Kyseinen haastateltava jatkoi aihetta vielä toteamalla, ettei naisia ole houkuteltu korkeampiin tehtäviin tai että naiset eivät ole lähteneet. Kysyin häneltä, miksi hän arveli, ettei naisia olisi houkuteltu päällikköpaikoille. Hän korosti uudelleen, että kysymys on sekä siitä, ettei naisia ole houkuteltu että siitä, että on houkuteltu, mutta naiset ”ei oo lähtenyt”.

A: Ja tuota se, että naisia ei oo houkuteltu niin ei ole vaan, kun miehet on valitsemassa eli sanomalehti-yhtiöiden hallituksehan ne on ja nää toimitusjohtajaportaat hyvin miesvaltaisia, myös. Niin siellä ei tunneta näitä naisia ja kun ei tunneta, ei keksitä. Että ei niin, ei vaan tulla ajatelleeksi että jossakin olis pätevä nainen. No sitten voi olla ihan niinkin päin, että on ollut johdolla ihan halua, että olis mukava löytää nainen. Et varsinkin ihan tässä viime vuosina varmaan on niitäkin, jotka on ajateltu että sehän olis yhtiölle ihan eduksi kun löydettäis nainen, siitä vois olla semmosta imago-hyötyä, kun ois keulakuvana nainen. Mutta sitten naiset ei kenties oo uskaltanut lähteä, kun ei oo semmosta mallia, että minkälainen se naispäätoimittaja on.

Haastatteluissa nousi esiin myös pohdinta siitä, mitä ylipäätään tapahtuu toimittajan ammatille ja onko nykyisen kaltaisia journalisteja muutaman kymmenen vuoden kuluttua edes olemassa.

6 TÖISSÄ TOIMITUKSESSA

”On valitettavaa, ettei suomalaisen toimittajien peruskoulutukseen vieläkään kuulu sukupuolinäkökulman huomioiminen, vaikka se alkaa olla totta jo valtionhallinnon budjettisuunnitelmissakin.”
(Naistoimittajat ry:n puheenjohtaja Eeva Koskinen⁸)

Käyn seuraavassa neljässä alaluvussa läpi naistoimittajien kanssa tekemiäni teemahaastatteluiden aineiston. Haastateltavieni ajatukset kulkevat tekstissä sekä suorina sitaatteina että tekeminäni yhteenvetoina. Käsittelen aineiston jo haastatteluun valitsemieni teemojen mukaan aloittaen haastateltavien taustasta, josta etenen odotusten ja todellisuuden kautta toiveisiin. Näiden pääteemojen alle nostan haastateltavien puheista nousseita teemoja liittyen työuraan ja siihen liittyviin odotuksiin, sukupuolen merkitykseen ja työhön sopeutumiseen. Pysin kartoittamaan vastuksia siihen, millaiseksi nuori naistoimittaja kokee työelämän valmistumisensa jälkeen, miten hän on sopeutunut työelämään ja kuinka ammatti-identiteetti on rakentunut sekä millaisessa asemassa hän kokee olevansa.

6.1 Tausta

Naistoimittajista kuusi työskenteli haastatteluhetkellä sähköisessä mediassa ja yhdeksän printtimediassa. Uutistoimittajaksi heistä itsensä määritteli kahdeksan. Talouden ja politiikan toimittajaksi itsensä määritteli yksi, kotimaantoimituksessa työskentelystä mainitsi seitsemän. Haastateltavista viisi mainitsi tekevänsä sähköisessä uutismediassa töitä monipuolisesti, tarkoittaen välineitä ja kanavia. Printtimediassa monipuoliseksi työnkuvansa koki haastateltavista kolme. Haastateltavista kolme mainitsi työskentelevänsä kirjoittavana toimittajana, kaksi työskenteli esimiestehtävissä kokoaikaisesti ja kolme mainitsi hoitavansa esimiestehtäviä toisinaan. Yksi työskenteli haastatteluhetkellä pääasiallisesti

⁸ http://www.naistoimittajat.fi/vuoden_kellokas/sivu/174/ viitattu 12.10.2011.

teematoimituksessa, yksi pääasiallisesti taittajana, yksi kertoi tekevänsä puolet työajastaan toimitussihteerin töitä.

Kaikkiaan haastateltujen naistoimittajien työnkuvien kirjo oli jo hyvin laaja, kun mukaan otettiin nykyisten työtehtävien lisäksi myös entiset työtehtävät. Tämä kertonee osaltaan siitä, että toimittajan työt aloitetaan usein jo ammattiin opiskeltaessa. Toisaalta työnkuvien kirjo voi toki kertoa siitäkin, että työpaikkoja on uran alussa pakko vaihtaa. Harva päätyy jäämään heti ensimmäiseen journalistiseen työpaikkaansa. Lähes jokainen oli työskennellyt puhtaasti uutistoimittajana jossain vaiheessa työuraansa. Neljä oli ehtinyt työskennellä myös viikonvaihdeseivujen, teemasivujen tai liitteiden parissa. Taloustoimittajana oli työskennellyt kolme, politiikan toimittajana vain yksi. Verkkotoimittajana sanoi työskennelleensä neljä, urheilutoimittajana yksi, aluetoimittajana kaksi, rikostoimittajana kaksi sekä kulttuuritoimittajana ja artikkelitoimittajan yksi. Tiedottajana oli toiminut neljä, yksi mainitsi myös tehneensä tutkijan töitä. Printtimedian puolelle päätyneistä toimittajista useammalla oli kokemusta myös sähköisestä mediasta, mutta kaikilla sähköisen median puolella työskentelevistä toimittajista ei ollut kokemusta printtimediasta.

H1: No siis olen ollut perus uutistoimittajana, sit viikonvaihdetoimittajana, sit tota... taloustoimittajana taloustoimituksissa muutamissa ja tota, mitäs muuta, no sit verkko tietysti se on ollut kaikissa ei mitenkään erityinen.

H12: Toimittajana, ja sitten kesätoimittajuuksia on niin pitkä liuta ja, ja sitten myös osa-aikasia, tai ttt-sopimuksella⁹ niin kun toimittajana. Taittajan töitä oon tehnyt paljon opiskelujen ohella ja sit jonkin verran myös free-hommia niin kun kuvaajana ja toimittajana ja kaikkee jotenkin vähän, mutten mitenkään hulluna oo freetä tehnyt.

Kysyttäessä ”miksi ryhdyit toimittajaksi” olivat nuorten naistoimittajien vastaukset monelta osin hyvin samankaltaisia. Melkein kaikki (9) mainitsivat vastauksessaan jollain tapaa taitonsa äidinkieleessä tai sen, että on ”aina tykännyt kirjoittaa”. Muutamien vastauksessa näkyivät molemmat asiat. Useampi (6) haastateltava kertoi olleensa aina kiinnostunut ”vähän kaikesta”. Yhtä moni mainitsi ammatin kiinnostaneen jo lapsena tai nuorena. Yksi haastateltavista totesikin toimittajan työn

⁹ Tarvittaessa töihin tuleva eli niin kutsuttu nollatuntisopimus

olevan ”*sopiva yleisammatti*”. Työn monipuolisuus nousi esiin positiivisena asiana. Joidenkin (5) vastauksista kävi ilmi, että toimittajan ammattiin päätyminen oli osittain sattumaa. Muutama mainitsi lukeneensa aina paljon, mitä kautta toimittajan ammattikin oli ryhtynyt kiinnostamaan.

H15: Mä oon tykännyt aina kirjottaa ja ylipäänsä viestiä ja mä oon ollut aika utelias ja halunnut selvittää asioita ja sitten musta tuntu et täs ammatissa pystyy yhdistämään sen, että se on niin laaja-alainen että voi käsitellä monia eri aloja vaikkei tavallaan, millekään alalle meniskään.

Enemmistö (8) oli löytänyt nykyisen työpaikkansa jatkona talossa tehdyille kesätoimittajan töille. Siihen oli hakeuduttu lehti-ilmoituksen (3), työharjoittelun (2) tai avustajantöiden kautta.

H8: Kesätöitten kautta joo (...) jos miettii kavereita ja tuttuja niin, kyl se tuntuu olevan semmonen luonnollisin väylä, mitä kautta sit taloihin mennään sisälle.

Yksi kertoi päätyneensä nykyiseen työpaikkaansa, koska hän oli kuullut tuttaviansa kautta toimituksessa olevan tarvetta.

H12: Joo, mä en oo ikinä ollut kesätoimittajana tuolla, mikä on sinänsä varmaan harvinaista, mutta sehän voi vielä tässä olla näissä yt-tilanteissa edessä vielä.

6.2 Odotukset ja todellisuus

Pyrim näissä alaluvuissa vastaamaan siihen, miten todellisuus työelämästä on vastannut nuorten naistoimittajien odotuksia eli millaiseksi he kokevat työelämänsä valmistumisen jälkeen. Haen vastauksia myös siihen, kuinka nuoren naistoimittajan ammatti-identiteetti rakentuu, millainen asema heillä urallaan on ja kuinka he ovat sopeutuneet työelämään. Lisäksi haen vastauksia siihen, miten sukupuoli voi vaikuttaa toimittajan työssä ja millainen merkitys sillä voi olla uralla etenemisessä.

6.2.1 Toimittajaksi kasvaminen

Ensimmäinen työpaikka ja siellä annetut työtehtävät voivat vaikuttaa paljon siihen, millaisena nuori toimittaja tulee kokemaan ammatinsa ja toisaalta myös itsensä toimittajana. Toisissa toimituksissa annetaan aloitteleville toimittajille vaativampia, toisissa vähemmän vaativia työtehtäviä. Vaikka on luontevaa edellyttää vastuun määrän kasvavan ajan mittaan, oli osa haastateltavista saanut heti paljon vastuuta eikä siltikään juuri minkäänlaista perehdytystä työtehtäviin. Sitä, että nuorelle toimittajalle oli heti annettu paljon vastuuta, pidettiin myös jonkinasteisena testaamisena.

H8: Jos mä mietin niitä alkuaikoja niin kyllähän tuolla siis, ensimmäisestä päivästä lähtien tehdään ihan oikeita toimittajan töitä et eihän siellä oo kenelläkään aikaa sua kädestä pitäen opettaa mihinkään, et kyl mä uskon et se on aika mones paikkaa kun menee ensimmäiseen työpaikkaan niin se on semmoinen et heitetään kissa kylmään veteen ja katotaan et osaaks se uida.

Kun puhuttiin työtehtävien muuttumisesta, tuli vastuun määrän lisääntyminen selvästi esiin:

H2: Aluksi tein kesätoimittajalle tyypillisiä työtehtäviä, että käytännössä aiheesta kuin aiheesta oli tehtävä, mutta myös hyvinkin haastaviakin aiheita. (...) Kyllä se vastuu tavallaan kasvoi aiheiden puolesta (...) ja sitten myös mitä pidempään kun jäi taloon, niin selvästi kasvoi vastuu. Pääsi tekemään tuottajantehtäviä ja projekteja, mihin tarvittiin vastuullista ihmistä. Toki niitä haittas se, että ei tiedä jatkuuko työsopimus vielä kuukauden päästä, se aina vähän jarrutti sitä eikä sitten oikeastaan päässyt sen pidemmälle.

Myös lisääntyvä työkokemus oli muuttanut työnkuvaa:

H4: No alkuun tein toki tosi paljon pomojen aiheista juttui koska omia uutisideoita ei vielä ollut. (...) Nyt se työnkuva on silleen muuttunut että mä teen lähestulkoon aina omia aiheita. (...) Siinä mielessä muuttunut niin kun itse pystyy vaikuttamaan siihen enemmän et mitä tekee.

Samoin saatu oma seuranta-alue määrittää työtehtäviä:

H11: Oon tehnyt ihan kaikenlaisia juttuja ja kyl mun mielestä tuol annetaan hyvin kyl silleen, tasapuolisesti vastuullisia tehtäviä, ihmisille siitä riippumatta et kuinka pitkään ne on ollut töissä, et kyl sinne tulee sen verran pätevää porukkaa että kaikille uskaltaa antaa, mutta kohti semmosta erikoistoimittajuuttahan tää on mennyt.

Osan (6) kokemuksista voisi tiivistää yhteen toteamalla, että uusia haasteita ja niiden myötä uudenlaista vastuuta, on saatu uusien työtehtävien muodossa.

KK: Eli ei ole liian mutkien suoriksi vetämistä sanoa, että vastuu on kasvanut työuran myötä. Se on se miten tehtävät ovat muuttuneet.

H13: On, on kyllä. Joo.

Useampi (6) kertoi saavansa hyvin vapaasti tai enimmäkseen päättää, mistä juttuja tekee. Osa (4) vastasi saavansa päättää mistä tekee juttuja, jos työvoima antaa myöten eivätkä päivän uutistapahtumat kiilaa edelle. Muutama vastasi molemmat edellä mainitut vaihtoehdot. Yksi vastasi saavansa päättää itse mistä tekee juttuja, ”siinä määrin kuin muutkin toimittajat”. Vaikka toimittaja koki saavansa itse päättää hyvin vapaasti sen, mistä tekee juttuja, näkyi toimituksen työkäytäntöjen ja rutiinien vaikutus vastauksissa: jos päivän agendalla on jotain mitä täytyy hoitaa, saattaa se ajaa muiden työtehtävien ohi. Tämä kertoo ainakin jollain tasolla myös toimitusten pienentyneestä väkimäärästä, työtehtävät on jaettava vähien ihmisten kesken.

H15: Aikalailla joo, siis tietysti uutiskriteerien puitteissa. Kyllähän niitä, ja on ihan hyväkin, että tyhimmät ideat sit niin kun torpataan, että niitä pallotellaan esimerkiksi aamukokouksessa. (...) Mut siis joo, ihan saan tehdä oikeestaan mistä vaan, mut tietysti sitten me pyritään tekeen uutisia (nauraa), että sitten jos ne ei oo uutisia niin sit on vähän huono.

Myös koulutuksella on merkittävä rooli toimittajaksi kasvamisessa. Tähän vaikuttaa toki varsinaisten opintojen lisäksi myös opiskelijayhteisö, joka ”tavallaan loi sellaisen hyvän pohjan”. Nimenomaan yliopisto-opinnot koettiin hyödyllisiksi myös siksi, että ne auttavat käsittelemään isoja asiakokonaisuuksia.

H8: Ja sit se mikä tulee yliopistosta ja isojen kokonaisuuksien käsittelemisestä on se, et pystyy tiivistämään monimutkaisia kokonaisuuksia ja ehkä semmosta analyttisyyden taitoa, mitä mä koen et tulee nimenomaan korkeakoulupohjasta.

Moni (6) oli sitä mieltä, että yliopistollinen toimittajakoulutus on antanut riittävät eväät käytännön työhön ja he lisäsivät vastaukseensa joko hyvin pienen ”mutta”-huomion tai eivät lainkaan. Osa (5) koki koulutuksen olleen riittävä, mutta he lisäsivät vastaukseensa selkeän ”mutta”-huomion.

Yksi kyllä-vastanneista mainitsi, että yliopistollinen toimittajakoulutus oli ollut väylä päästä oman alan töihin varsin nopeasti. Tässä hän ei ollut yksin, sillä työn merkityksen nosti esiin moni (7) muukin. Vaikka haastateltava olisi ollut sitä mieltä, että koulutus ja etenkin sen käytännön opinnot olivat erittäin hyviä, saattoi hän todeta, että sivuaineisiin olisi voinut kiinnittää enemmän huomiota ”*olis opiskellut enemmän jotain taloustieteitä (...) siitä olis ollut hyötyä*”. Varsin moni (9) nostikin sivuaineiden merkityksen esiin jollain tavalla. Haastateltava, joka koki koulutuksen antaneen paljonkin käytännön eväitä työtä varten pohti myös sivuaineiden merkitystä.

H12: Mut tietysti, maailmastahan vois tietää ihan loputtomasti. (...) Et ehkä semmosta asiasubstanssia ois voinut saada enemmän jostain opiskelusta, mutta sitten on tietysti vaikee sanoo, että minkä aineen opiskelusta sitten. Kuitenkin tavallaan musta tuntuu, että toimittajan työssä tarvittava sivistys on vähän sellaista lukiosivistystä. Että sun pitäis tietää vähän niin kun kaikesta ja jotain ja näin, et se jos sä opiskelet jotain valtio-oppia, niin se ei tee susta kuitenkaan asiantuntijaa kaikissa asioissa.

Osa (4) puolestaan oli sitä mieltä, ettei toimittajakoulutus ollut antanut riittäviä eväitä käytännön työhön. Myös he kokivat sivuaineet merkittävänä: opinnoissa olisi pitänyt kannustaa opiskelijoita lukemaan ”*muutakin kuin journalistiikkaa*”.

H3: Kun ei siellä tuntunut hirveästi ketään kiinnostavan vaikka mitä sivuaineita ottaa. (...) Ehkä se käytäntö opettaa joka tapauksessa joka alalla, mutta kuitenkin aika paljon tilanteita missä on miettinyt, että no ois tätäkin voinut opinnoissa enemmän painottaa tai kertoa, että tällaisiakin tilanteita tulee eteen.

KK: Kuten?

H3: No ihan siis perustiedonhankintaa. (...) Et aika vähän opinnoissa on sellaista, että on joku oikeasti keissi, jonka kautta mentäis tai että ois joku vaikka, joku isompi, vaikea aihe, että miten sitä voi lähestyä. Siellä on vähän liikaa sitä, että uutiskärki on tällainen. (...) Semmosta teknistä. Ettei tarpeeksi semmosta, miten ymmärrät maailmaa. Miten haet siitä tietoa ja mitä kannattais muutakin opiskella kuin tätä. Kun pitäisi olla hirvittävän sivistynyt kuitenkin tässä hommassa, niin siihen pitäis painostaa enemmän.

Vaikka yliopistossa olisikin oppinut yksittäisillä kursseilla ”*jotain juttuja*” oli itse uutistyöstä opittu lähinnä työelämässä.

H13: Koulutus antaa kyllä perusevää (...) mutta se jokapäiväinen know how ja miten pitää toimia missäkin tilanteessa, niin kyl se tulee sit työkokemuksesta.

Myös kyllä-vastanneista useamman vastaus sisälsi sanan ”mutta”. Koulutukseen oltiin siis sinäänsä tyytyväisiä ja sen koettiin antaneen hyvät eväät työelämään, mutta jotain oli jäänyt puuttumaan. Yksi koki, että aiempien työpaikkojen kohdalla koulutus oli antanut käytännön työhön riittävästi eväitä, mutta koska hänen nykyinen työpaikkansa oli erityislehti, koki hän että ”*ois kyllä pitänyt opiskella, ehkä jotain alaan liittyvää*”. Näin siksi, että hänen mielestään erikoistuneessa lehdessä olisi selvinnyt helpommalla, jos olisi tuntenut sanastoa ja aihepiiriä enemmän. Sama haastateltava totesi, että ”*ehkä ois voinut noita sivuainevalintoja miettiä itsekin vähän käytännöllisempään suuntaan*”. Sama nousi esiin toisessakin vastauksessa: nykyisessä työssä laajemmasta substanssiosaamisesta olisi hyötyä.

H8: Se on enemmän omista valinnoista kiinni et jos mä nyt tekisin kaiken niin sanotusti uudelleen niin kyl mä lukisin sit viel, ehkä paljon laajemmin yhteiskunnallisia sivuaineita mikä auttais sit hirveesti. (...) Mutta ei mun mielestä yliopistopohjaisessa koulutuksessa voi sit syyttää siitä niinkään sitten tätä koulutuksen tarjoajaa. (...) Mut en mä, sormella en lähtis kyl osottamaan et siin mun suoritettussa tutkinnos ois jotakin vikaa.

Yksi koki, että koulutus oli sinänsä antanut eväät käytännön työhön, mutta ”*totta kai tää ala opitaan aika paljon sit töissä*”. Koulutus antaa siis hyvät valmiudet perustyöhön toimittajana, mutta ei välttämättä muuta.

H4: Et jos joku kuvittelee et koulun jälkeen ois jotenkin valmis toimittaja niin sitten ei selkeesti ole tehnyt yhtään alan töitä. (...) Mutta kyl sieltä musta hyvän pohjan sai. (...)

Myös sitä pohdittiin, valitsisiko journalistiikkaa enää pääaineeseen:

H10: Jos mä nyt saisin päättää niin mä ehdottomasti ottaisin jonkun muun pääaineen ja ottaisin journalistiikan sivuaineena, ehdottomasti. Koska jotenkin se tuntuu, jälkikäteen varsinkin kyl se silloinkin ehkä tuntu, mut se oli niin kivaa jotenkin ehkä leikkikoululta. (...)Mutta sit toisaalta, meidän opettajalla oli tosi hyvät kontaktit työelämään, päästiin tosi nopeesti työharjotteluun, sen kautta sai tosi nopeesti tuntitöitä ja se oli tosi hyvä ja sitten nyt enimmäkseen on työssä kyl oppinut. (...) Jos miettii, et toikin on muka akateeminen tutkinto, niin sitä se ei kyl oo. Se on sitä paperilla, mut se ei missään nimessä oo sitä todellisuudessa. (...) Aina mietin välillä et okei, se ei oo antanut mulle mitään, paitsi hirveesti sosiaalisia kontakteja. Mutta mistä sitä voi tietää minkälainen mä oisin ilman sitä koulutusta? Et sehän on hirveen vaikee tietää, et kai se on aika paljon antanut sit kuitenkin...

Yksi ”mutta” liittyi opintojen ja työelämän rinnakkaisuuteen. Työelämään mukaan meneminen ja opinnot tukevat toisiaan hyvin eli se, että koulutus on antanut valmiudet työelämään on johtunut siitä, että valmiuksia on päässyt käyttämään jo opintojen varhaisessa vaiheessa.

6.2.2 Työuran todellisuus ja sopeutuminen siihen

Useammalla käsitys työelämästä ei ollut juuri muuttunut opiskeluajoista. Tämä johtui pitkälti siitä, että työelämään oli siirrytty jo varhain opintojen alussa tai sitten opintojen oli koettu selkeästi näyttäneen, mitä tulevalta työltä sopii odottaa. Osa totesi, että käsitys työn hektisyydestä oli syntynyt jo opintojen varhaisessa vaiheessa, joten asia ei tullut yllätyksenä. Tämä taas saattoi johtua siitä, että jo tahti yliopistolla oli kiivas tai siitä, että varsinaista käytännön työtä oli päässyt harjoittelemaan myös yliopiston kurssiprojekteissa. Mahdolliset muutokset käsityksissä liittyivät lähinnä työvälineisiin ja siihen, että työ on vielä kiireisempää kuin aiemmin tai mitä oli sen odottanut olevan. Yksi kertoi olettaneensa, että ensin opiskelee, sitten valmistuu ja vasta sitten saa työpaikan. Hänen vuosikurssiltaan näin ei kuitenkaan ollut käynyt kenellekään.

H10: Se on jotenkin mennyt silleen et on opiskellut ja koko ajan ollut töissä ja sit vahingossa jäänyt siihen jollain sopimuksilla, mä olin luullut, et se olis käynyt silleen, et opiskelee. Sit valmistuu, saa työpaikan. Mut se ei oo käynyt niin, ei mulle eikä kenellekään mun kurssikavereista eli se on jotenkin vähän jäänyt silleen. Et itse asiassa vasta nyt, kun mä tulin tänne ja niin tuntu siltä, että nyt mulla on jotenkin oikee aikuisten työpaikka.

Yksi totesi työelämän olevan mukavampaa kuin opiskelu, sillä työssä oppii jatkuvasti enemmän ja ”enemmän kuin niinä vuosina mitkä mä tärväsin tuolla yliopistolla.” Moni (7) totesi joko olevansa tyytyväinen työhönsä tai että työssä on mukavaa. Kaksi totesi työelämän olleen parempaa ja mukavampaa kuin mitä he olivat odottaneet sen olevan. Muutama myös korosti vastauksessaan sitä, että nimenomaan työ toimittajana on ollut juuri niin hauskaa kuin opiskeluaikoina ajattelikin sen olevan.

H15: Kyl mä siis niin kun, mä muistan kun mä menin niitten harjotuskurssien jälkeen sit sinne XXX-mediataloon siihen harjotteluun niin sit kun alko tekee niitä juttuja siellä ihan, tai ihan samankaltaisia juttuja mitä oli tehty jo

koulussa, niin sit, että hei mä voin tehdä näin ja tästä maksetaan palkkaa, että vau. Tietysti nyt, se ei ehkä enää oo yhtä hohdokasta, mutta... Mutta tota, on kyllä, on tää ala vastannut ihan sinänsä odotuksia. (...) Että oon tykännyt.

Kolme naisista korosti vielä erikseen sitä, että heidän nykyinen työpaikkansa on hyvä ja mukava, ”niin älyttömän hyvä ollakseen työpaikka”, mikä vaikuttaa heidän tämän hetkiseen kokemukseensa työelämästä.

H1: Olen tyytyväinen. Mut se johtuu pitkälti kyllä tästä nykyisestä työpaikasta, täytyy sanoa, että sillä on merkitystä. Vuoden alussa mä en ollut kyllä kauhean tyytyväinen jos olisit silloin kysynyt niin olisin ajatellut, että hitto mä kouluttaudun lähihoitajaksi tai jotain.

Myös mahdollisuus omaan ammatilliseen kehittymiseen ja uralla etenemiseen nähtiin positiivisena asiana.

H2: Jopa siinä mielessä parempi, että on saanut haastavampia työtehtäviä mitä ois kuvitellut että saa vastavalmistuneena. Ja tota... Ja koen että aika helposti pääsee nousujohdanteiselle uralle jos vain on itsellä se ammattitaito ja näyttää sen että haluaa, on kunnianhimoinen on tavallaan ovet auki. Joskin lasikatosta en tiedä milloin se tulee vastaan.

Yksi taas totesi alan muuttuneen ”jopa siitä, kun mä valmistuin”.

H13: Kun mä valmistuin niin netti oli silleen, että no joo et oli jotain joku nettitoimitus vähän näpräs sitä ja nykyään se on olennainen osa kaikkea journalistiikkaa ja netti on ensin. Ja jotenkin tää just nyt, että nää deadlinet niitä ei jotenkin oo samalla tavalla, vaan pitää heti saada ulos kaikki. Niin se on niin mullistanut niin paljon uutis- ja ajankohtaistoimittajien työtä, että et ei sitä voinut aavistaakaan silloin vuonna 2007 ja 2008.

Osa (5) totesi työelämän olevan rankempaa tai vaativampaa kuin mitä he olivat sen odottaneet olevan. Toisaalta, työn myös koettiin antavan paljon eli olevan ”rankkaa ja antoisaa”. Vaikka kesätöiden koettiin näyttäneen toimittajan työstä paljon, oli arki toimittajan työssä silti yllätys. Tähän liittyi muun muassa kokemus siitä, miten kokonaisvaltaista toimittaja työ on: töitä ei voi jättää vain työpaikalla ja palata niiden pariin seuraavana päivänä. Se, että työn koki olevan vaativaa ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että kokemus työelämästä olisi negatiivinen:

H12: Se on hirveen mukavaa jos on sellaisessa hyvässä työpaikassa, työelämä, mutta että tietysti siis, on se paljon kuluttavampaa, ehkä mitä ois osannut myös odottaa.

H7: No, ehkä vähän haastavampana. Just mä oon huomannut että pitää itse ottaa ne mahdollisuudet ja käydä niin kun etsimässä uusia haasteita, kukaan ei tuu kysymään niin helposti että haluaisitko tehdä tätä ja tätä, että se on ehkä ollut sellainen. Yllätys.

KK: Mutta positiivinen kuitenkin?

H7: Joo, positiivinen kuitenkin. Että se niin kun kasvaa näiden uusien haasteiden myötä.

Ne, jotka olivat työskennelleet nykyisessä työpaikassaan jo jonkin aikaa, eivät oikeastaan nähneet työssään mitään yllättävää. Liki kaikki myös kokivat yllätykset jokseenkin eri tavalla.

Alan vaikeasta tilanteesta johtuen on hieman yllättävää, että ainoastaan yksi piti työelämää selkesti pettymyksenä. Tosin hänen kohdallaan pettymys kiteytyi pitkälti yhteen ainoaan asiaan: siihen, ettei häntä oltu vielä vakinaistettu. Koska kilpailu journalistisista työpaikoista on kova, on siinä valossa ehkä hieman yllättävää, että vain kahdella yllättäväksi asiaksi nousi vakituisen työpaikan saamisen vaikeus ja se, kuinka pitkään on joutunut työskentelemään määräaikaisissa työsuhteissa. Vähemmän yllättävää on se, että määräaikaiset työsuhteet koettiin työelämässä eniten vaivaavana asiana ja opiskelujen alussa vakituisen työpaikan saamista oli pidetty helpompana.

H11: Et sillan kun me oltiin koulussa puhuttiin että kun ne kohta suuret ikäluokat jää eläkkeelle ja sit riittää töitä ja tulee tämä verkko ja pitää osata uutta ja tarvitaan uudenlaista osaamista. Nyt tuntuu että kun verkko on tullut niin kohta ei tarvita enää ketään ja meiltäkin on lähtenyt siis kahdessa aallossa ihmisiä eläkkeelle viime vuosina ja juuri ketään ei oo palkattu tilalle, et... Et se niistä suurista ikäluokista.

Toisaalta, pettymyksissä vakituisen työpaikan saamisen vaikeus nousi esiin useammin. Se tosin linkittyi alan vaikeaan tilanteeseen muutenkin. Kaikkineen voi sanoa, että haastateltavista monelle (7) suurin pettymys liittyi journalistisen alan meneillään olevaan murrokseen ja siitä seuraavaan hankalaan työtilanteeseen. Vain kaksi vastasi, että suurin pettymys on määräaikainen työsopimus. Toisaalta, kun yllätykset, pettymykset ja odotukset työelämästä kokoa yhteen voi todeta, että haastateltavista selvästi valtaosa piti journalistisen alan tilannetta tai omaa työtilannettaan joko pettymyksenä tai epämiellyttävänä.

H15: Mä oon 34 ja mä oon edelleen määrääkaasena. Niin ehkä mä olin kuvitellut, että tän ikäisenä mä oisin jo vakituuisessa työssä.

H12: Et ei mulla nyt supersuuria odotuksia ollut silleen, että hei saan vakinaisen työpaikan kesken opiskelujen tai viimeistään niitten jälkeen, mutta kyl silti se, että tilanne on näin huono, kuitenkin yliopistokoulutuksen käyneillä ihmisillä ja joilla on paljon työkokemusta, niin kyl se varmasti on suurin pettymys.

H2: Vaikka se on tiedossa, niin joka kerta se on se pettymys kun sen kirjoittaa sen puolen vuoden määrääkaaisen sopimuksen, että sitä ei kuitenkaan vakinaisteta.

Yksi naisista kävi esimerkiksi pohdintaa siitä, olisiko lähtenyt opiskelemaan toimittajaksi, jos olisi tiennyt millaiseksi alan työtilanne vielä muuttuu. Hänen mielestään kymmenessä vuodessa, jo viidessäkin vuodessa työtilanne oli muuttunut merkittävästi. Tunne jatkuvasta epävarmuudesta ja ”ketjuttamisesta” selvästi kismitti muutamia, mutta toisaalta tilannetta myös ymmärrettiin: yt-neuvotteluiden myötä vapautuvia paikkoja täytyy tarjota ensin irtisanotuille.

H5: Mä hain vakituista työpaikkaa ja se oli toimittajan homma missä olis myös esimiesvalmiudet (...) Mut haastateltiin ja sitten olin myös soveltuvuskokeissa, (...) et oikein tällaiset pitkän kaavan kautta. (...) En tosiaan saanut sitä työpaikkaa, vaan sitten sieltä hommattiin, XX-mediayhtiön sisältä toisesta lehdestä uutispäällikkö elikkä hänet sitten palkattiin. Mutta ei siinä mitään, en ollut ammatillisesti loukattu, koska hän oli sitten sillä lailla pätevämpi kuin minä. Tietysti uutispäällikköyden takia. Mutta hän on nyt äitiyslomalla niin nyt just voisinkin hakea hänen sijaisekseen. Eli sitä samaa paikkaa, mihin hain vakituiseksi niin juuri siis eilen laitoin hakemuksen, että olen siis kiinnostunut tästä vuoden mittaisesta pätkästä.

Työsuhteen laatu vaikutti selvästi myös tyytyväisyyteen. Yksi haastateltavista totesi, että on ”niin tyytyväinen kuin määrääkaainen voi olla”. Samanlaista kaikua oli muutamassa muussakin vastauksessa. Haastateltavat olivat siis tyytyväisiä asemaansa, mutta eivät määrääkaaisuuteensa.

H3: No, niin tyytyväinen kuin määrääkaainen voi olla. Varmaan tyytyväisempi olisin jos olisin vakituinen mutta kyllä mä muuten, siis sopii tähän elämäntilanteeseen toisaalta ihan hyvin.

Asemaansa hyvin selvästi tyytymättömiä määrääkaaisiakin löytyi. Kuten toinen heistä arveli, hän olisi tyytyväinen jos työpaikka olisi vakituinen.

H12: No en varmasti. (Nauraa) Niin. Määräaikasena ei voi olla hirveen tyytyväinen.

H15: No en mä sikäli oo, että mä oon määräaikainen, että se nyt ehkä on semmonen, eniten kismittävä juttu. Öö, et, et jos oisin vakituinen niin oisin varmaan. Mä oon nykyin ihan suht tyytyväinen, mut jos olisin vakituinen niin olisin vielä tyytyväisempi. Mut siis muuten tykkään olla tossa, hommassa tykkään tosta työpaikasta.

Haastateltava, joka oli tyytymätön asemaansa määräaikaisuuden osalta pohti tilannetta hieman pidemmälle:

H11: No joo, paitsi, että haluaisin, että mut vakinaistetaan. Enkä tiedä tietysti nykyaikana onks se vakinaistaminenkaan mikään, onks se mikään autuus, tai eihän se tarkoita mitään pysyvää työpaikkaa sinänsä, mutta ehkä se ois itelle tärkeä, tietynlainen statusasia kuitenkin, kun siellä on niin pitkään ollut ja sitä on kuitenkin lupailtu. Että toisaalta, mulla on aika pitkiä pätkiä kuitenkin. No, nyt on vaan puolen vuoden pätkä tällä hetkellä, mut pitkiä pätkiä ollut. Et eihän se ihan siihen arkeen sillai vaikuta, mut et vähän semmisiin pidemmän tähtäimen elämän suunnitteluun ja muuhun, niin totta kai.

Työelämään sopeutumiseen vaikuttaa siis luonnollisesti ainakin jossain määrin työsuhteen luonne vaikka myös alan yleisellä epävarmuudellakin on merkityksensä. Määräaikaisessa työsuhteessa olevien on tilanne on epävarmempi, mikä vaikeuttaa sopeutumista ja vaikuttaa myös siihen, miksi kokee saavansa työskennellä nykyisessä työpaikassaan. Työsuhteen laatu vaikuttaa myös jossain määrin siihen, miten tasa-arvoiseksi toimittaja asemansa työyhteisössä kokee. Vakinaistettujen ja määräaikaisten asemissa on se ero, että määräaikaisten täytyy aina odottaa jatkuuko pesti vai ei.

H11: En mä tiedä voiks sitä sanoa ei tasa-arvoiseksi kysymykseksi sitä määrä-aikasuushommaa, mut toisaalta sit kohdellaan ainakin pääosin hyvin tasapuolisesti meitä määräaikasiakin, lukuun ottamatta sitä, että aina pitää odottaa sitten, että jatkuuko taas ja näin, mutta ei tavallaan siinä työn sisällössä, ei sillai mun mielestä kyllä syrjitä tai muuta.

Vaikka omaan tilanteeseensa olisikin tyytyväinen, voi myös jo vakituisen työpaikan saanutta harmittaa määräaikaisten kohtelu.

H4: Et ainut mitä toivoisin niin kun määräaikaiset sai vakipaikat, meillon monta hyvää ketkä on ollut pitkään ja todellakin ansaitsis paikkansa enkä todellakaan tiedä miten tultais toimeen ilman, et tota... se on ehkä ainut semmoinen mikä harmistuttaa tuota...

H7: Olen tyytyväinen joo, omalla kohdallani. Mutta sitten kun ajattelee näitä pätkätyöläisiä niin harmittaa kyllä että tää henkilöstöpolitiikka on näin.

Haastateltava, joka kertoi olevansa tyytymätön sekä asemaansa että työnantajaansa kertoi tyytymättömyyden johtuvan pitkälti työn määräaikaaisuudesta.

H5: Hmm... En ihan täysin tällä hetkellä, se johtuu just tosta vakinaistamisjutusta. Ja sitten siellä on tosi paljon muutoksia muutenkin meneillään, se aiheuttaa vähän sellaista sekavaa tilannetta siellä nyt.

KK: Tää asemaan liittyvä tyytymättömyys, niin se varmaan myös liittyy tähän samaan?

H5: Joo, joo. Tähän joo, on sellanen olo että halutaanko mulle nyt kertoa jotakin että on aika vaihtaa paikkaa, mutta kukaan ei viitsi sanoo sitä suoraan... Et on tullut myös kiittävääkin palautettu niin vähän sellainen epämääräinen filis, että kannattaako tuolla vielä yrittää kovin kauaa. Koska itse kun silloin tuli kesätöihin 2010, niin siellä on joku vanha työkaveri joka on ollut silloin vuodesta 2006 olin silloin eka kertaa kesätöissä, niin se on ollut siitä lähtien pätkällä joku 3-4 vuotta, niin tuli sellainen olo että miten toi jaksaa... Miksei se nyt vaan lähe menee ja hae uutta paikkaa. Ja nyt sen ite tiedostaa, kun mä oon siinä ihan samassa tilanteessa...

Samankaltaisen vastauksen antoi toinenkin asemaansa ja työnantajaansa tyytymätön haastateltava.

H12: Hmm, no. Varmaan niin kun muuten, mutta tietysti jos työnantaja on tällanen että se vaatii sua sitoutumaan 200 prosenttisesti sun työhön ja sitomaan tavallaan vapaa-aikaakin siihen ja elämään, mut sit se ei tavallaan sitoudu suhun yhtään sillä tavalla, että sä tietäisit onko sulla ens kuussa töitä, niin, niin. En varmaan siinä mielessä.

Toisaalta määräaikaaisuus koettiin myös yhdistävänä tekijänä. Siitä myös vitsaillaan, mikä auttaa kestämaan työsuhteen luonteen epävarmuutta.

H5: Mun mielestä tuolla on hyvä henki, on aina ollut ei oo mitään valittamista. Ja sitten just kun on niin paljon, kun ei oo ainoa ihminen joka ei ole vakinainen vaan sitten siellä on muitakin pätkäläisiä ja määräaikaasia ja ttt:läisiä niin se on varmasti yhdistävä tekijä.

Vakituisten työpaikan saamista ei välttämättä nähdä vain omien ansioiden palkintona, vaan myös onnenkantamoisena: ”mulla kävi tuuri, kun mä sain sen vakinaisen työpaikan.” Hyviä toimittajia nähdään olevan paljon, joten töitä on jaksettava puskea. Töitä on jaksettava puskea silloinkin, kun vakituista työpaikkaa ei vielä ole. Se on näyttö uskollisuudesta ja tunnollisuudesta, siitä että on sitoutunut

työpaikkaansa. Mahdollinen vakituinen työpaikka on siis lopulta palkinto siitä, että on tehnyt työnsä hyvin ja ollut kärsivällinen.

H6: Onks se sitten vaan sitä omaa tyhmyyttä kun jää roikkumaan ilman vakituista sopimusta (...). Jotenkin sitä luottaa aina, että kyllä sitä joskus vielä palkitaan siitä, että on tehnyt työnsä hyvin, mutta en tiä. Miten käy oikeesti.

Pettymystä koettiin myös nimenomaisesti journalistisen alan yleisestä vaikeasta tilanteesta ja median murroksesta. Siihen, miten mediatilat suhtautuvat median murrokseen oltiin myös pettyneitä. Ennen paluuta työelämään yliopistolla tutkimuksen parissa työskennellyt naistoimittaja sanoi pitävänsä erikoisena sitä mediatilojen käsitystä, että yleisöt karkaavat. Hän piti tekemänsä tutkimuksen perusteella selvänä sitä, että journalismille on kysyntää ja ihmiset käyttävät mediaa, vaikka levikit kenties laskevatkin: ”Keskittyis siihen oleelliseen, niin ei tarviis olla koko ajan niin murroksessa.”

H8: Tavallaan ei luoteta siihen et laatu-journalismi kestää, vaan pyristellään väistämätöntä vastaan ja tuntuu et ajatellaan, että nyt tää on vaan fakta että näin tapahtuu. (...) Et mä en usko siihen et journalismi tästä näin mihinkään on kuolemassa, mutta se miten kädettömiä tällä hetkellä ollaan vastaamaan niihin haasteisiin, niin se on ehkä semmonen laajempi, koko alaa koskeva pettymys.

H3: Että ei oikein oteta selvää, että mennään jossain tässä paniikissa, että nyt kaikki muuttuu ja meidänkin pitää muuttua ja meidänkin pitää uudistua koko ajan. Niin tää uudistushype.

Kiinnostavaa on, että määräaikaisesta työsuhteesta huolimatta pääsääntöinen kokemus työelämästä saattoi olla positiivinen. Tässä näkyi myös kutsumus toimittajantyöhön, vaikeasta tilanteesta huolimatta ammatti on itselle sopiva ja suurempi kysymys on se, miten tilanteen saa toimimaan, ei se, miten vaihtaisi alaa. Vastauksessa tosin saattoi näkyä alan vaikea tilanne hieman rivien välissä: tilanteen ollessa vaikea, on syytä olla tyytyväinen siihen, mitä on saanut.

H5: Omalla kohdalla se on ollut tähän asti ihan hyvin, että oon saanut olla yhdessä toimituksessa. Että ei oo täyttä epävarmuutta ollut, aina kun on jotakin jatkopätkää luvattu, sen on yleensä saanut että ei ikinä ole vedetty mattoa jalkojen alta ja sitten on myös pystynyt kehittään itteensä ammatillisesti siinä työpaikassa että on pystynyt tekee eri osastoille, vähän erikoistuu johonkin tiettyyn juttutyyppeihin ja sitten pystynyt vähän esimieskokemusta kartuttaa tai juttujen editointii, olen kyennyt kehittämään

itseäni ammatillisesti, vaikka se on tullut tosi monessa päätöksessä, mutta kun se on tullut vain sinne yhteen paikkaan niin mun mielestä mä oon saanut tosi hyvää kokemus, että ei voi yhtään valittaa.

Muutama koki tulevaisuutensa selkeästi epävarmana ja jopa ahdistavana. Yksi ei varsinaisesti maininnut pitävänsä tulevaisuuttaan epävarmana, mutta hän arveli, että ”*vakipaikkaa pitää vielä odottaa hetken aikaa*”. Jos alaa piti epävarmana ja päätöksiä siihen kuuluvana välttämättömänä pahana, saattoi silti miettiä, olisiko muita vaihtoehtoja. Myös toimittajan työn kuluttavuus mietitytti Se, jaksako ammattia eläkeikään saakka etenkin, kun oman työn jäljellä ei välttämättä voi vaikuttaa siihen, löytyykö töitä.

H8: Ja, kyl tää ala on täl hetkel semmosessa kunnossa et kyl mä valehtelin jos mä sanoisin et mä en oo miettinyt mitään muita vaihtoehtoi. Et kyllähän sitä itse jatkuvasti miettii et olisko voinut valita helpomman tien, olisko voinut valita nimenomaan työllisyyden kannalta varmemman tien. Mut tällä hetkellä ainakin se oma työ ja toimittajaidentitetti on ittel viel niin tärkeit et ei oo tästä ainakaan ihan heti valmis luovuttamaan asian kanssa. (...) Siihen, tulevaisuuteen liittyy pelkoja mut liittyy myöskin odotuksia ja uskoa siihen et, vois olla joku tapa tehdä tätä työtä myöskin tulevaisuudessa. (...) Mut tulevaisuus on hyvin hämmentävä ja täl hetkel ajoittain myöskin hyvin ahdistava.

Yksi naisista oli parhaillaan hakemassa työpaikkaa viestinnän puolelta journalistisen alan epävarmuudesta johtuen. Hän sanoi olevansa jo valmis sitoutumaan, eikä toimittajan tulevaisuus toimittajana näyttänyt hänestä kovin valoisalta. Kaksi muuta haastateltava totesivat, että voisivat harkita viestinnän tehtäviä tulevaisuudessa. ”*Et ehkä sitten jos kokeilis välillä sitten esimerkiks tiedottajan työtä tai jotain sellaista viestintäalan työtä.*”

H2: Mä oon siis hakenut, niinkun mua kiinnostais kokeilla viestintäalaa toiselta puolelta. Ja nyt oon just työpaikkaa hakemassa, niin tuntuu ihan valoisalta. On kiinnostusta ja tuntuu että ei se työpaikan saanti nyt niin vaikeaa ole ja siellä niitä vakituisia työpaikkoja todellakin on, järjestään vakituisia.

Muutamien kanssa puheeksi tuli myös alan vaihtaminen. Muutama totesi, että he voisivat vaihtaa alaa ”*karvain sydämin*” jos olisi pakko. Pakolliseksi syyksi vaihtaa alaa nähtiin esimerkiksi pakkoyrittäjäys, joka taas saattaisi olla niin rankkaa ja vaikeaa, ettei sitä välttämättä jaksaisi. Muutama myös totesi, että alan vaihtaminen voisi olla ihan hyväkin asia eivätkä he siis nähneet alanvaihtoa mahdottomana.

Vaikka toimittajan työstä pitäisi, oli uudelleen koulutautumista saattanut miettiä vain siksi, että toinen koulutus turvaisi tulevaisuutta ja monella on nykyisin useampi ammatti. Se, mikä uusi mahdollinen ala olisi, ei tuntunut olevan tiedossa. Yksi naisista totesi varsin neutraalisti voivansa harkita alan vaihtoa.

H6: No en oo miettinyt uudelleen koulutautumista tai mitään. En oo ehkä keksinyt semmosta mikä kiinnostais seuraavaks eniten tai tälleen että ehkä pitäis miettiä sit kuitenkin joku vaihtoehto.

KK: Miltä se tuntuis jos joutuis vaihtamaan alaa? Oisko se sulle pettymys?

H6: No ei se varmaan ois kamalaa, kun vaan löytäis sellaisen mitä tykkäis tehdä.

H10: Kyl mä oon miettinyt sitäkin, et ois varmaan hyvä hankkii jossain kohtaa se toinen koulutus, että ois sit jotenkin se back-up. Enkä mä tiedä onks se hirveen hyvä kenellekään olla koko elämänsä toimittajana. (...) Jotenkin kaikil pitäis mun mielestä olla kaks alaa, tai jotenkin se, et kans olis siinä todellisuudessa välillä eikä olis aina raportoimassa siitä.

Kahdella yllätys liittyi kiireeseen. Ennen toimittajana aloittamista oli kuviteltu, että juttujen tekemiseen ja asioihin perehtymiseen on paljon enemmän aikaa. Sitä, että lyhyessä ajassa täytyy ”saada ulos ihan tosi hyvää jälkeä” pidettiin ristiriitaisena. Vain yhdelle naisista yllättävää oli työn vaikeus ja haastavuus, liittyen työn itsenäisyyteen ja siihen, mitä yksilöltä työssä odotetaan. Yksi taas kertoi yllättyneensä saamastaan vastuusta, mutta tätä yllätystä hän piti positiivisena. Hän oli ajatellut joutuvansa työskentelemään alalla pidempään, ennen kuin pääsisi vastuullisempiin tehtäviin. Yksi kertoi yllättyneensä vaikeista työajoista, joihin hän on nykyisessä työssään joutunut tottumaan. Hän kertoi ajatelleensa aiemmin, että toimittajan työ olisi ”sellainen normaali toimistotyö”. Yksi naisista puolestaan totesi, ettei hän ollut osannut varautua siihen, kuinka paljon aiheet kiertävät vuoden ympäri, kalenterivuoden kulkua seuraten ja kuinka rutinoitunutta toimittajan työ on. Yhdelle naisista toimittajan työn luonne oli ollut jonkinlainen pettymys tai yllätys. Tällä hän tarkoitti sitä, että toimittajan työ on paljon tarkemmin määriteltyä eikä niin luovaa kuin hän ajatteli. Hän kuitenkin totesi, että työn rutiinimaisuus sopii hänelle ihan hyvin.

H8: Et tavallaan se mihin työssä turtuu on ennemminkin se, et mikään ei muutu tai et ne samat aiheet tulee vastaan, samat ongelmat tulee vastaan ja tavallaan se, et se minkä kans saattaa moni eniten painii on niin kun se et asiat kiertää samaa kehää tavallaan ja sit pitää yrittää uusii kulmia asioihin

ja pitää tavallaan säilyttää jokin optimistisuus siinäkin, et sit kun on jotain tällasia ongelmia jotka on ja on ja on vaan niin jotenkin...

Yksi haastateltavista totesi suurimman yllätyksen liittyneen verkostojen tärkeyteen ja siihen, kuinka äärimmäisen tärkeitä ne voivat olla tietyillä journalistiikan aloilla, kuten esimerkiksi politiikassa.

H10: Ja mä olin alussa vähän masentunutkin siitä koska mä mietin, että eihän tää oo sitä oikeeta journalistiikkaa, että kenellä on kenenkin puhelinnumero.

Esimiestehtävissä työskentelevä haastateltava nosti esiin sen, että hänelle tuli yllätykseni se, kuinka paljon organisaation rakenne vaikuttaa käytännön työhön. Hän lisäsi, että organisaation rakenne vaikeuttaa töitä ”ihan konkreettisesti”. Samankaltainen seikka nousi esiin kysyttäessä pettymyksistä, kun yksi haastateltava kertoi pettymyksen liittyvän töiden järjestelyyn.

Myös yksittäisiä, positiivisia yllätyksiä nousi esiin:

H14: Olin positiivisesti yllättynyt kun sain vakituisen työpaikan. Ja mä luulen, mä olin ehkä ajatellut, että pitää tehdä pätkätöitä monessa eri paikassa ja olla enemmän, mä odotin ehkä enemmän kilpailua tai mä odotin enemmän, niin kun joo, kilpailua, mutta olin sitten positiivisesti yllättynyt.

Yksi naisista totesi, ettei hän olisi osannut ajatella kuinka tärkeäksi työyhteisö ja työtoverit voisivat muodostua ja kuinka paljon työtovereiden kanssa tulisi olemaan tekemisissä myös työn ulkopuolella. Positiiviseksi yllätykseksi yksi mainitsi sen, ettei journalistiikka alana olekaan vielä ”ihan perseestä”, uhkakuvista huolimatta. Ennen nykyiseen työpaikkaansa siirtymistä haastateltava oli työskennellyt yliopistomaailmassa, minkä vuoksi hän peilasi vastaustaan siihen, miten alasta on hänen mielestään puhuttu.

H3: Koko ajan on puhuttu miten huonompaan suuntaan tää meidän ala menee ja enemmän töitä ja vähemmän tekijöitä ja blaa blaa, niin sitten tuolla on ainakin ollut aika rauhallinen se tahti.

Suurimpien pettymysten kohdalla vastaukset olivat selvästi yhteneväisempiä kuin yllätyksien kohdalla. Osa (6) sanoi, ettei heillä ole pettymyksiä. Yksi tosin totesi,

koska hänen pestinsä on sen verran tuore, on vielä liian aikaista siihen, että olisi tullut pettymyksiä.

Valtaosa (11) oli nykyiseen asemaansa tyytyväinen. Tyytymättömiä oli muutama (3). Yhden vastaus ei ollut kyllä eikä ei, joten hänen vastauksensa lasken kyllä ja ei -kategoriaan. Yksi asemaansa tyytyväinen pohti asiaa pitkään, mutta totesi olevansa tyytyväinen siihen, ettei hänellä tällä hetkellä ole esimerkiksi esimiesaseman asettamia työtehtäviä, vaan hän saa olla kirjoittava toimittaja.

H8: Mä nautin hyvin paljon siitä et mä saan olla yks niistä ihan rivi-ihmisistä jotka tekee sitä ihan perustyötä. Et kyl mä siihen oon, varsinkin uran tässä vaiheessa hyvinkin tyytyväinen.

Yksi asemaansa ja esimiestehtäviin tyytyväinen haastateltava kertoi olevansa ylpeä siitä, että on ehtinyt nuoresta iästään huolimatta jo saavuttaa työurallaan paljon.

H13: Olen, siis mä oon... Tosi ylpee siitä kyllä, että mä oon jo tässä iässä saavuttanut sen verran paljon, että mä uskallan ottaa näitä haasteita vastaan, koska mä tunnen niin monta, etenkin naista, että mä en koskaan vois olla esimies koska mä pelkään konflikteja niin paljon ja en oo koskaan kuullut miehen sanovan sitä samaa. (...) Aina on jokin jonkun mielestä pielessä. Aina joku tulee itkemään tai raivoamaan tai purkamaan vaan huonoa oloaan pomon huoneeseen, että siihen ei, se on vaan niin. It's a constant. Ja (nauraa) (...) Jossain määrin, et mä oon niin kun ylpee siitä että mä uskallan.

Koska alalla on ylitarjontaa työntekijöistä, luo se myös kilpailua, mikä taas vaikuttaa sopeutumiseen. Kokemukseen mahdollisesta kilpailuasetelmasta ei vaikuttanut pelkästään työsuhteen luonne: se, onko määräaikainen vai vakituinen työntekijä. Osa (5) koki joutuvansa kilpailemaan työpaikallaan ja osa (5) ei. Kilpailu määräaikaisten kesken tosin nousi esiin useammassa vastauksessa. Ajateltiin, että kilpailuasetelma on olemassa ainakin saman toimituksen määräaikaisten omissa mielissä ja se, kuinka hyvin työnsä tekee, vaikuttaa. Myös pomojen suhtautumiseen, sillä vakinaistamiset eivät ”tapahdu kuitenkaan ihan siinä järjestyksessä kun on tullut taloon”. Yksi totesikin, että kilpailuasetelma on olemassa ainakin taustalla, vaikkei sitä ajattelisikaan aktiivisesti.

H12: Hmm, no jos nyt ajattelee jos nyt määräaikaisena määräaikaసుuksista, niin... Varmaan jossain määrin niin kun koen, mutta voisin ehkä kokee enemmänkin. Mä oon ehkä vaan ite ottanut siihen semmosen asenteen, että

mä en vaan halua kilpailla. Mä oon kyllä kunnianhimoinen, mutta mä en oo yhtään kilpailunhalunen, et kyl siit vois tehdä paljon enemmän semmosta kilpailuakin. Mut et, kyl nyt semmosta vertailua nyt väkisinkin tekee. Et varmaan just jossain työjutuissa.

Yksi määräaikaisista tunnusti nauraen kilpailevansa kaikki niistä vastaan, joilla ei ole vakituista työpaikkaa. Tämä ei silti tarkoita sitä, että kilpailu määräaikaisten kesken olisi toimituksissa välttämättä veristä, sillä ”on selvää, että kaikkia ei voida ainakaan samassa kohtaa vakinaistaa”. Määräaikaisuuden luomasta kilpailuasetelmasta huolimatta koettiin, että jos on työskennellyt talossa pidempään, on jo näyttänyt osaamisensa ja kykynsä eikä jokaista juttuaan voi ajatella uutena näytönpaikkana. Samoin vaikka määräaikaiset kokivat kilpailevansa toisiaan vastaan on asialla myös kääntöpuoli: muut määräaikaiset ovat usein ystäviä.

H11: Kun on ollut sen verran pitkään niin siellä ihmiset tuntee niin, mä vähän luotan siihen että ne tietää mitä ite osaa ja oon mä sen ehkä näyttänyt jo, niin ei oo semmosta, että pitäis joka ikinen juttu jotenkin, tai ajatella näin, että tämä on taas uusi näyttö minulle, nyt voin pitää työpaikkani tyypisesti kun eihän sitä voi silleen jatkuvasti elää. (...) Ja varsinkin ystäviä vastaan taistelemisen, niin ei sitä voi sillä tavalla ajatella, ainakaan jatkuvasti.

Mahdolliseen kilpailuasetelmaan määräaikaisten kesken voi vaikuttaa se, että työpaikkoja haetaan yhdessä muiden määräaikaisten, omien hyvien työkavereiden kanssa. Yksi haastateltava koki, että koska esimerkiksi työhaastatteluiden eri vaiheista on pystytty puhumaan, ei kilpailu ole ainakaan raakaa. Yksi haastateltava sanoi, että koska henki työyhteisössä on hyvä, on hänen vaikea kuvitella olevansa suoraan kilpailuasetelmassa työkavereidensa kanssa. Hän koki kilpailun liittyvän enemmänkin kilpailuun itsensä kanssa.

H8: Mullon semmonen sisäänrakennettu huono omatunto et teenks mä tarpeeks niin se liittyy myöskin siihen et kun organisoii omaa työtään paljolti itse niin sitä kyl miettii usein ja vertaa muihin et kuin paljon, et kuin paljon toi tuottaa ja kuin paljon toi tuottaa ja mikä se oikee työmäärä on (...) Kattoo muita toimittajia ja kattoo sitä muiden toimittajien työmäärää ja sit pohtii sitä mitä itte tekee. Ja ne paineet tulee tavallaan siitä, paineet tulee tavallaan enemmän sen kautta et tekekö tarpeeksi kuin et pitäis olla jotain toista parempi.

Määräaikaisessa työsuhteessa oleva voi myös kokea kilpailua vakinaistettuja työntekijöitä kohtaan vertaamalla omaa suoritustaan heihin. Osa jo vakinaistetuista taas totesi kokeneensa kilpailevansa ennen oman aseman vakiintumista tai vakituisen

työpaikan saamista. Toisaalta, vakituissakin työsuhteessa olevat saattoivat kokea kilpailevansa. Kilpailu keskittyi silloin siihen, kenen työ ja jutut huomataan, ja se nähtiin myös laajemmassa mittakaavassa. Kilpailu voi siis olla nimenomaan ammatillista.

H15: Noo kylhän tavallaan niin kun koko ajan kilpaillaan, lähtien esimerkiks siitä, että toimitukset kilpailee keskenään siitä, että kenen juttu vaikka on jossain (pääuutislähetyksessä) telkkariuutisissa lähtöjuttuna ja niin kun tota noin niin kenen ei, ja tota sit tietysti et tommosta osastojen välistä kilpailua. No tietysti mediatatlot kilpailee keskenään et kylhän siinä kilpaillaan esimerkiks uutisilla, että kuka saa mojomimmat skuupit vaikka aikaan.

H4: Et semmosta tietty tervettä kilpailuhenkisyyttä tunnistan itsestäni kyllä. Et haluan et mä saan hyvii uutisii ja haluan et mä pärjään ja haluan että mut huomataan, että oon löytänyt jonkun kovan uutisen, mutta se on en ole ikinä kokenut, että mä joutuisin ketään vastaan kilpaileen vaan lähinnä ittensä kanssa et viel vähän paremmin.

Yksi haastateltavista sanoi, että kilpailu on hänen nykyisen työpaikkansa kulttuurista ”aika kaukana, siis positiivisessa mielessä”. Hän koki, että kilpailua voisi syntyä ainoastaan joissain konkreettisissa tilanteissa ”jos on joku juttukeikka jonnekin ulkomaille tai jotain sellaista”. Kokemus siitä, onko työyhteisössä kilpailua liittyi myös siihen, missä vaiheessa uraa oli. Esimerkiksi kesätoimittajien kesken kilpailuasetelma oli saattanut olla selvempi.

H2: Etenkin kesätöissä siinä mielessä että kaikki haluaa sitten saada jatkoa, niin tuntuu ehdottomasti siltä että kaikilla on hirveä näyttämisen tarve, mutta ei mitään semmoista selkeää että nyt nyrkit pystyssä kilpaillaan vaan sellaista kaikki yrittää parhaansa, siinä mielessä kilpailua, kyllä sen tuntee sen tietyllä lailla loppukesästä sen jännitteen siellä, että kyseltiin kaikilta että mites, onko sulle luvattu mitään.

Myös ikä vaikutti kokemukseen kilpailusta:

H13: No täytyy sanoa, että en oikeastaan ja mä luulen, että se johtui siitä että mä olin niin nuori, että mä olin just alottamassa mä en ollut valmistunut yliopistosta, että mulle tää oli enemmän hauskaa seikkailua. Mä olin siis todella kunnianhimoinen kyllä, mut enmä nyt... Siel oli hyvä tunnelma siellä toimituksessa, kaikki oli kavereita me hengailtiin töidenkin ulkopuolella ja enemmänkin sellanen tunne, että nuoren ihmisen tunne, että mä haluan että kaikki pitää musta, että mä oon tää kiva kollega, että en mä sinänsä sellaista hirveätä kilpailua. (...)

Valtaosa (9) vastasi olevansa tyytyväinen palkkaansa. Kolme sanoi, ettei ole tyytyväinen ja samoin kolmen vastaus voidaan laskea kyllä ja ei -kategoriaan. Yksi totesi, että ”*vois se vähän enemmänkin olla*” ja toinen, että ”*tietysti se vois aina olla isompi*”. Tätä samaa heijasteli muutama muukin vastaus. Yksi haastateltava totesi, että ”*jos mä haluaisin lisää palkkaa, niin sitä on vaikea saada*”. Yksi haastateltava puolestaan sanoi, että ”*kun mä teen kaikenmaailman ekstratöitä vähän, niin sillä saa sit nostettua ylemmäs sitä palkkaa*”. Palkkaansa sinänsä tyytyväinen haastateltava totesi, että hänen palkkansa on ”*tällä alalla ihan kilpailukykyinen*”.

H15: Tietysti sitten toinen juttu on et onks toimittajan palkat ylipäänsä kilpailukykyisiä, keskipalkkoihin ja näin. Et ei välttämättä.

Tyytymättömyys liittyi vastaajilla myös siihen, että he tiesivät palkan olevan toisilla, pääsääntöisesti vanhemmilla toimittajilla olevan merkittävästi parempi. Samoin moni piti epäreiluna sitä, että palkka oli jäänyt samalle tasolle, millä se oli ollut kesätoimittajuudesta lähtien. Toisaalta tiettyä tyytyväisyyttä toi se, että tiesi oman palkkansa esimerkiksi määräaikaaisuudesta huolimatta olevan parempi kuin jollakin muilla samassa tilanteessa olevilla, muun muassa erikoistoimittajuuden ansiosta. Yksi haastateltava totesi, että hän on aina itse käynyt neuvottelemassa palkkaansa ja on saanut ammattiyhdistykseltä siihen hyviä neuvoja.

H4: Olen ja en. Et mä tiedän et mullon ihan hyvä palkka verrattuna moniin muihin nuoriin toimittajiin, mut sit sinällään verrattuna joihinkin niin se on kuitenkin vähän alakanttiin et oisin tyytyväisempi josse ois vähän korkeempi, mutta.. Mut tiedän että on monia joilla on paljon huonompi tilanne vielä, että en sinänsä kauheesti viitti asiasta valittaa ja on se korjaantunut kuitenkin viime aikoina se ja uskon, että se sieltä pikku hiljaa korjaantuu.

Yksi palkkaansa tyytyväinen haastateltava puolestaan totesi mieskollegoihinsa verraten, että ”*pitäisi osata vaatia*”. Tätä hän ei kuitenkaan pitänyt helppona.

H13: Mä oon vähän konfliktipelkoken, se että mä menisin ja kehusin itteeni ja vaatisin lisää palkkaa, että katsokaa mitä olen saanut aikaan, kyllä minulle lisää palkkaa täytyy tulla. Ja mä tiedän, mä vertaan mun omaan mieheen ja mä vertaan mieskollegoihin, jotka koko ajan ryntää vaatimaan lisää palkkaa (naurahtaa) niin ehkä tää on just tätä, mä haluisin enemmän miehistä megalomaniata siihen.

Eräs palkkaansa tyytymätön kertoi saaneensa vähän aikaa sitten palkankorotuksen, mutta olevansa tyytymätön siihen, millä perustein palkka-asiat talossa osittain päätetään.

H10: No en. Sain tota vähän aikaa sitten palkankorotuksen, mutten niin isoo kun mä oisin halunnut, et... ja meillon silleen vieläkin, että määräaikasilla on vähän alempi palkka kun sitten vakituisilla, mitä ei esimerkiks ollut (aiemmalla työnantajalla), vaan siellä, tääl on mun mielestä kaikki muut asiat paremmin, mut siellä meni siis, siel se meni ihan tehtävien mukaan mut täällä se vaikuttaa vielä vähän asiaan. Mun mielestä se on tosi epäreilua jos tekee ihan samaa asiaa.

Työyhteisöllä on iso merkitys työssä viihtymisessä ja työhön sopeutumisessa. Valtaosa (13) koki tulevansa kollegoidensa kanssa toimeen hyvin tai erittäin hyvin. Yksi totesi kollegoiden olevan hänelle ”voimavara” ja ”kokee et se yhteishenki ja se et pystyy yhdes ideoimaan ja miettimään niitä asioita ja saamaan palautetta ja vastavuoroisesti antamaan sitä ja muuta niin ne on niit asioita minkä takia jaksaa töissä paremmin”. Kollegoiden kanssa ollaan paljon tekemisissä myös työajan ulkopuolella sekä niiden, jotka työskentelevät samassa toimituksessa että muualla. Työyhteisön koettiin olevan hieman kuin suurperhe ja useiden kollegoiden kanssa voi keskustella henkilökohtaisistakin asioitaan.

H12: Hyvin. (...) No ehkä tässä nykyisessä työpaikassa ehkä eniten saman henkisiä ihmisiä, että siellä on saanut oikeesti ystäviäkin. Välillä tuntuu, että viettää niiden kanssa liikaa aikaa. (...) Kyllähän siellä aina jotain pientä sattuu, mutta yleisesti ottaen.

Muutaman vastauksen rivien välistä tuntui nousevan ajatus siitä, että vaikka haastateltava tulee toimeen kaikkien kollegoidensa kanssa, on työpaikalla mahdollisesti joku, jota haastateltava pitää tätä hyvää henkeä rikkovana. Yksi haastateltava vahvasti epäilyni suoraan: ”Muutamia semmosia (...) tämmöseen ammattiin päätyy usein myös muutamia semmosia vähän hankalampia persoonia, mutta heidänkin kanssaan kyl oikein hyvät, ei oo mitään semmosia ongelmia kyllä.” Haastateltavista yksi vastasi tulevansa kollegoidensa kanssa toimeen ”ihan hyvin”.

H14: Hyvin. Ää, ihan hyvin mutta mulla on, niin kun siis mulla on työelämä ja mun kollegat ja sitten mun yksityiselämä, että mulla ei oo, mä en vietä vapaa-aikaa kollegoiden kanssa, mutta töissä ne ovat ihan kivoja ihmisiä. Useimmiten (naurahtaa).

Haastateltavista yksi vastasi tulevansa kollegoidensa kanssa toimeen vaihtelevasti, mutta tämä johtuu siitä, että hän työskentelee tällä hetkellä esimiehenä ja ”esimiehenä täytyy tietenkin tottua siihen, että ihmiset puhuu paha pomosta selän takana”. Samanlaisissa esimiestehtävissä olevien kollegoidensa kanssa haastateltava vastasi tulevansa toimeen hyvin. ”Meillon hauskaa kun me tavataan ja mekin puhutaan paha meidän pomosta sitten”, haastateltava kuvaili nauraen.

Työnantajaansa tyytyväisiä oli seitsemän ja tyytymättömiä kolme. Kyllä ja ei -vastauksen antaneita oli yhteensä viisi. Yksi totesi olevansa työnantajaansa ”kohtalaisen tyytyväinen mut ei erinomaisen”. Samaa henkeä oli muutamassa muussakin vastauksessa. Yksi puolestaan totesi olevansa tyytyväinen työnantajaansa, mutta totesi tehneensä samaa työtä aika monta vuotta, ”että ehkä on aika siirtyä, johonkin, mä en tiedä”. Yksi haastateltava taas totesi, että ”saan tehdä semmoisia hommia mitä mä oon aina halunnutkin”, minkä vuoksi hänellä ei ollut ”aiempien jurputusten päälle” enää oikeastaan mitään lisättävää.

H2: Joo, olin tyytyväinen. Et periaatteessa ei muuta valittamista kuin tämä yleinen ongelma että tavallaan ei pystytä sitoutumaan työntekijään, se mutta tota, toisaalta, mä en niin kauan kerinnyt olla että turha ehkä valittaa vielä, mutta se nyt on vaan tää yleinen tilanne mikä ärsyttää ja etenkin tää suunta mihin se on menossa yleisesti ei niinkään että se juuri tähän liittyy.

Yksi haastateltavista totesi olevansa tyytyväinen lähimpään esimieheensä, mutta olevansa jollain tasolla pettynyt varsinaiseen työnantajaansa eli mediayhtiöön. Samaa kaikua löytyi muistakin vastauksista. Henkilöstöpolitiikan koettiin huonontuneen, muun muassa työsuhteita tarkastellessa. Yksi naisista totesi, että huono henkilöstöpolitiikka tuntuu epäreilulta etenkin siksi, että pörssiyhtiö tekee yhä voittoa. Se, että päätoimittaja on myös mediatalon toimitusjohtaja, nähtiin huonona vaihtoehtona.

H3: Siihen en oo tyytyväinen että ei niin kun ymmärretä vaan tehdä sitä hommaa kunnolla, että palkattais nyt niitä ihmisiä ja tuota, sillais luotettais tähän alaan. Että tuota kyllähän siellä nyt tää, että on toimitusjohtaja ja päätoimittaja samassa paketissa niin on se niin huono lähtökohta.

Yksi Yleisradiossa työskentelevä haastateltava totesi talon olevan todella hyvä ja turvallinen työpaikka. Hän oli tyytyväinen lomiinsa ja palkkaansa ja mainitsi, että Yleisradio maksaa jopa työntekijöidensä lääkkeet ja talossa on oma terveysasema.

”Että onhan siinä ihan herran kukkarossa.” Hän kuitenkin jatkoi toteamalla, että Yleisradio voi olla todella etäinen työnantaja ja hän sanoikin kaipaavansa enemmän yhteisöllisyyttä ja ”draivia”, mitä yksityisellä puolella on. ”Ison talon huono puoli on et ihmiset tottuu ja passivoituu siihen. (Ne ajattelee) Et mä oon vakituinen Ylellä ja musta ei pääse koskaan eroon.”

Vaikka olisi ollut tyytyväinen asemaansa työpaikalla, saattoi työntäjänsä luonnollisesti olla silti tyytymätön. Esimerkiksi työpaikalla meneillään olevat yhteistoimintaneuvottelut vaikuttivat tyytymättömyyteen, sillä ne vaikuttivat työpaikan ilmapiiriin, mutta myös niiden lopputulosta pelättiin.

H8: Tavallaan epäuskonen olo tai sellanen, pöyristynyt olo et mitä täs ollaan tekemäs oikeesti ja tavallaan ne seuraukset näkyy sit vast paljon myöhemmin et sitähän ei nyt ollenkaan heti nää et mitä nyt tapahtuu, mut täytyy sanoo et mä oon kauheen pettynyt et tehdään tässä vaiheessa näin radikaalei ratkasuja.

Alan synkästä tilanteesta huolimatta oman tulevaisuutensa nuoret naistoimittajat näkivät pääosin valoisana. Vaikka heistä vain muutama oli tyytyväinen sekä nykyiseen asemaansa, palkkaansa että työnantajaansa, oli heistä moni (7) kuitenkin tyytyväinen edellä mainituista kahteen. Toisin sanoen, moni heistä oli sopeutunut alalle ja sen haastavaan tilanteeseen hyvin. Moni (8) mainitsi selkeästi näkevänsä tulevaisuutensa hyvänä tai positiivisena. Yhden kohdalla positiiviset tulevaisuuden näkymät tosin liittyivät siirtymiseen viestinnän tehtäviin. Kaikesta, kuten esimerkiksi talouden alavireestä ja lukuisista suomalaista mediakenttää kurittavista yt-neuvotteluista huolimatta usko siihen, että journalismin saralla löytyy töitä, oli monella vahva. Yksi totesi, että jos hän vain haluaa jatkaa toimittajana myös tulevaisuudessa, on siihen mahdollisuudet.

H4: Kyl mä sen nään niin kun kauheen positiivisesti, että en mä nyt usko että oma työpaikka on mitenkään uhattuna ja toisaalta uskon et vaiks tuo työpaikka menis niin jostain löytyis uus.

H15: No kyl mä uskon, et se on ihan valoisa. Että tota, että tota noin jatkan varmaan nykyisissä hommissa ja toivottavasti etenen siitä pikku hiljaa sinne mihin kulloinkin haluan, mä oon ollut tosi huono tekemään sellaisia viiden vuoden tähtäyksiä, mitä aina työhaastattelussa kysytään niin, sit tavallaan niin kun et, mä oon tällä hetkellä tyytyväinen tähän hommaan ja jos alkaa

vaikka vuoden päästä tuntumaan siltä, että haluais johonkin muualle, niin uskon, että mulla ois mahdollisuuksia myös siihen.

Moni myös (9) pohti uraansa jollain tasolla. Esiin nousivat niin ajatukset työn merkityksestä, riittävästä palkasta kuin tehtävänkuvastakin.

H11: Ja mielellään mä tekisin uutispuolta kyllä toistaseks, että... Et siis joku muukin kirjottaminen kyllä kiinnostas, et ois kiva jossain vaiheessa kokeilla jotakin aikakaushommaa tai jotakin vähän pidempää feature-hommaa kansa vastapainoks ja ehkä joskus sit saattaa olla, että väsähtääkin tohon uutishommaan koska se on aika hektistä, niin tota, niin niin... Et ehkä joskus vois kokeilla jotain muutakin, mut mielellään mä oisin uutistoimittaja nyt ihan niin kun ihan lähitulevaisuudessa kyllä.

Muutama korosti toivettaan työskennellä nykyisessä työpaikassaan tulevaisuudessakin. Myös se, että saisi jatkaa mahdollisimman pitkään juuri sitä työtä, nousi esiin kunhan samalla voi jatkuvasti kehittyä ja oppia työssään paremmaksi. Luonnollisesti myös toive vakinaistamisesta mainittiin.

H11: No, mä... Siis toivon, että pysyisin tossa talossa ja jossain vaiheessa, sit vakinaistettas.

Yksi puolestaan oli epävarma siitä, kuinka pitkään hän haluaa työskennellä nykyisessä työpaikassaan, vaikka hän pitikin nykyisiä työtehtäviään erittäin kiinnostavina. ”Sinällään näyttää tulevaisuus ihan hyvältä, niin kauan kuin haluaa olla tuolla, mutta mitä sit sen jälkeen, niin se on sitten toinen kysymys.” Toisella haastateltavalla ajatukset olivat samankaltaiset, vaikkeivät haastateltavat työskennelleekään samassa mediatalossa. ”Mä luulen myös, että se (nykyisessä työpaikassa eläkeikään saakka pysyminen) ois mahdollista ja varmaan sellanen turvallinen vaihtoehto, mutta kyllä mä nään sen sillä tavalla että on pakko kokeilla jotain muuta.”

6.2.3 Hyvän toimittajan ammatti-identiteetti

Moni (7) uskoi, että työnantaja arvostaa tehokkuutta ja nopeutta. Moni myös (6) uskoi työnantajan arvostavan tarkkuutta.

H9: Vanhemmat toimittajat on tottuneet siihen, et keskitytään yhteen mediaan ja silloin enemmän aikaa, mut kyllä mä sanoisin et nyt tästä eteenpäin arvostetaan sitä et sä oot myös nopee ja ahkera.

Samoin esiin nousivat uutisena sekä joustavuus (5). Joustavuutta ja sitä, että ”venyy tarvittaessa” nähtiin tarvittavan työelämässä nykyään ylipäättään, muillakin aloilla kuin journalistisella. Tähän toki vaikutti myös toimittajan työn luonne: jos juttua ei saa kirjoitettua valmiiksi työpäivän aikana, mutta juttu on kuitenkin menossa seuraavan päivän lehteen, on usein venyttävä.

H12: Semmosta uutisen kaivamista ja uutisena ja skuupin löytämistä ja tällaista. (...) Ja joustavuutta, melkein loputonta joustavuutta.

Samoin mainittiin työnantajan arvostavan sosiaalisia taitoja (4) sekä ideointikykyä (3). Etenkin ideointikykyä pidettiin tärkeänä siksi, ettei toimitus pärjää jos ollaan vain niin sanotun yleisen agendan varassa, omiakin ideoita on oltava.

H13: Että ennen oli paljon enemmän tällasta että sai olla aika hankala tyyppi kunhan on hyvä toimittaja, mutta nykyään työskennellään niin paljon enemmän tiimissä, niin ainakin nuoremmille tää on tärkeä.

Loput ominaisuudet hajosivat laajemmin. Niiden mukaan työnantajien arvostamia ominaisuuksia ovat myös rohkeus, uteliaisuus, ennakkoluulottomuus, periksiantamattomuus, tunnollisuus, luotettavuus, valveutuneisuus, uskollisuus, ahkeruus, luovuus, avoimuus, monipuolisuus, työkokemus, valmius oppia uutta sekä hyvä äidinkielen taito.

Entä mitä hyvän toimittajan ominaisuuksia he itsessään näkivät? Esiin nousivat työkokemus (5) ja se, että on osoittanut taitonsa työtä tekemällä (5). Osa (4) viittasi myös vastauksiinsa hyvän toimittajan ominaisuuksista. Myös monipuolisuus (3) ja koulutus sekä persoona (3) mainittiin. Moni haastateltava tuntui kokevan itsensä kehumisen vaikeana ja useampi haastateltava säästi vastaustaan naurahtamalla omien taitojensa kuvailun päälle: ”kai mä muutenkin oon (naurahtaa) riipeä ja osaava toimittaja”.

Tärkeitä ominaisuuksia toimittajalle ovat esimerkiksi uralla etenemisessä tavalla tai toisella työkokemus, sosiaaliset taidot, palo työhön, tieto asioista, toimivat kemiat, ahkeruus, onnistuminen, kova yrittäminen ja suosittelijat. Ammatillisista

vahvuuksista toimittajalle tärkeimpiä on hyvä suomen kielen taito ja kyky kirjoittaa. Myös työkokemus nähdään ammatillisena vahvuutena, kuten kyky hankkia uutisia sekä uteliaisuus, sosiaalisuus sekä monipuolisuus. Myös hyvä yleistieto, periksiantamattomuus, tarkkuus, itsenäisyys sekä kokonaisuuksien hallinta koettiin ammatillisina vahvuuksina.

H10: Mullon kuitenkin aika hyvä yleistieto. Mä oon tosi avoin ja tosi kiinnostunut tosi monesta erilaisesta, mullel ehkä siinä mielessä oo sellasta erityisaluetta, mutta toisaalta mä oon kiinnostunut tosi monesta eri asiasta, kirjotan tosi mielelläni eri jutuista.

Yksittäisiä esiin nousseita, nuorten naistoimittajien omia ammatillisia vahvuuksia kuvaavia sanoja tai sanapareja olivat myös hyvä muisti, kunnianhimo, rohkeus, säpäkkyys, avoimuus, intohimo, vastuunottaminen, luonnollisuus, stressinsietokyky, empaattisuus, työteliäisyys, analyttisyys sekä halu parantaa maailmaa.

H3: Että on kiinnostusta tehdä tätä hommaa koska yllättävän paljon on sitäkin nuorissa toimittajissa, että mennään ihan oikeasti riman alta sillai ihan tyytyväisinä ja mua vituttaa se ihan suoraan sanottuna, anteeksi voimasana. (...) Tää ei oo mitä tahansa työtä että pitäis... Kun sillä pystyy vaikuttamaan kuitenkin ja pitäis keskittyä oikeisiin ja tärkeisiin asioihin eikä tehdä sitä niin kun työ työnä tyyppisenä.

Selvä enemmistö (12) koki, että heidän ammatillisille vahvuuksilleen on nykyisessä työpaikassa ehdottomasti käyttöä. ”Välillä joutuu ihan ääri rajoillekin omii vahvuuksiaan venyttää että saa työnsä tehty”, yksi haastateltava nauraen vastasi.

H10: Kyl mä sanoisin et just tässä työpaikassa. Sit aiemmassa työpaikassa niin tosi usein, varsinkin kun mä olin uutistenlukijana, niin siin ei saanut olla ollenkaan luova ja mä koko ajan tunsin et mä en saanut käyttää mun kykyjä. Mut täällä ei oo koskaan ollut sitä tunnetta.

Kaksi vastasi kyllä, mutta jatkoi vastaustaan empimällä. Heistä toinen totesi, että voisi itse käyttää ammatillisia vahvuuksiaan enemmänkin, mutta työnkuvasta johtuen vahvuudet jäävät usein käyttämättä.

H12: No joo, mutta ehkä mua leimaa tuo, mitä mä varmaan sanoin, toi syvällisyys tai haluaisin kaivaa syvältä kaikista asioista, niin eihän nykyisessä kiireisessä ilmapöörissä ole sellaselle tai onhan sille jotain käyttöä, mutta jos ois sellanen pintapuolisempi niin sille saattais olla enemmän käyttöä koska (...) tarvitaan kaikki tehdä nopeemmin.

Ainoastaan yksi vastasi, että vain osalle hänen ammatillisista vahvuuksistaan on hyötyä nykyisessä työpaikassa. Hän kuitenkin liennytti vastaustaan hieman antamalla ymmärtää, että asiaan voisi välillä vaikuttaa itse.

H1: No joillekin kyllä, mutta sitten nämä just johonkin erikoisaloihin liittyviin, niin ei niihin sellaisenaan ole.

6.2.4 Sukupuolen merkitys toimittajan työssä ja uralla etenemisessä

H15: En mä ainakaan ite koe että mä oisin kokenut semmosta syrjintää, sukupuolen takia, että jos mä oon jotain halunnut tehdä ja osaan sitä tehdä, niin oon kyllä saanut tehdä.

KK: Ei oo jäänyt kiinni naiseudesta?

H15: Niin.

Valtaosa naisista oli sitä mieltä, että heidän työpaikkansa on tasa-arvoinen. Yksi naisista totesi, että hänen työpaikallaan on käynyt useamman kerran niin, että äitiyslomalla oleva nainen on ylennetty äitiysloman aikana. Osa koki, että miesten on naisvaltaisella alalla helpompi saada työpaikka ja miehet myös vakinaistetaan helpommin. Osin tämä liittyi myös siihen, että journalismissa haastatteluhetkellä vallalla olevat trendit, kuten vaikkapa datajournalismi, olivat journalismin suuntauksina miesvaltaisia. Tämä taas johtaa siihen, että niin sanotun tavallisen toimittajan on vaikea erottua joukosta ja siksi vaikeampaa saada vakituinen työpaikka.

H13: Ja se että olet vaan hyvä toimittaja ja teet työsi niin kun tavallisen kaavan mukaan niin ei oikein, tuntuu että ei se melkein riitä enää vakinaistamiseen, et näin sanoisin.

Kuitenkin tasa-arvon toteutumista saattaa olla myös vaikea arvioida. Jos miehiä onkin vakinaistettu naisia enemmän, niin johtuuko se siitä, että kyseiset miehet ovat taitavampia toimittajia vai onko heidät vakinaistettu sukupuolensa perusteella?

H6: No joo. Ei oo ainakaan silleen tullut muuta kuin just keskenämme on mietitty että onks se vaan että miehet saa nää vakipaikat vai mitä mutta tota... Kyllä sinänsä joo.

KK: Miten jos miehet saa vakipaikat niin onko siinä useempia selkeesti esimerkkejä sitten vai?

H6: Hmm.. No ainakin muutamia on tässä viime vuosina tullut just taloon silleen vähän sivukautta ja sit ne on vakinaistettu aika nopeesti kuitenkin ja

kuitenkin ollut monia määräaikaisia naisia, kuitenkin monta vuotta roikkunut siellä, eikä oo silti saanut vakipaikkaa niin on monet lähteneet kyllä pois ja saaneet muualta sitten vakitöitä että ehkä se kyllä silleen näkyy että monet naiset on määräaikaisina, varsinkin nuoret naiset.

Toisaalta, vaikka tasa-arvo toteutuisi monissa asioissa ihan hyvin, niin oli joitain osaluueita, joissa tasa-arvo ei toteudu:

H13: On ja ei, se riippuu ihan mistä puhutaan. Tää juontajapuoli, jos pitää tasa-arvosena sitä että pyritään saamaan sekä mies että nainen kuulumaan radioon ja sit se on, mutta samalla voi kysyä että onks se niin vaarallista jos kaksi naista. Niin et miks se on vaarallisempaa kun kaks miestä. (...)

Sukupuolijakauma haastateltavien työpaikoilla oli pitkälti (9) tasainen: ”silmään ei pistä yliedustus kummassakaan”, kuten yksi haastateltavista vastasi. Yksi sanoi, että hänen osastonsa on naisvoittoinen, mutta koko toimitusta ajatellessa tilanne tasoittuu.

H3: Että ei ole vielä sellaista naisten... dominanssia, mikä nyt on kaikei tulossa. Onhan siellä niitä vanhempia miestoimittajia kuitenkin sillai aika monta. (...) No urheilussa kaikki on miehiä, no siellä kesätoimittaja oli nainen. Taloudessa on sitten taas kyllä.. no kliseisesti sanottu että se on yllätys, mutta naisia enemmän. Mutta esimies on mies. Ja.. kulttuurissakin taitaa olla... vähän enemmän naisia ja kotimaan osastolla aikalailla menee puolet ja puolet.

Erityisesti johtotehtäviin nousseet naiset nostettiin esiin. Esimerkiksi se, että naisia on uutispäälliköinä tai kuten yksi totesi, että tuntuu hyvältä, että ”ylin päällikkö” on nainen. Vaikka pomoportaassa saattoi olla enemmän miehiä kuin naisia, vaikutti käsitykseen sukupuolijakaumasta sekin, oliko johtoportaassa naisia lainkaan.

H8: Pomoportaassa niin... Kyl siel on enemmän miehiä kun naisia mutta sitten taas mä katon et kun meillon kakkospäätöimittaja nainen, kolmesta uutispäälliköstä yks on nainen (...) et se ei oo mikään herrakerho vaik se on selkeesti miesvoittoinen.

Siihen, onko työpaikan sukupuolijakauma tasainen vai ei, vaikutti myös se, miltä osin asiaan vastasi. Tavoitteenani oli kerätä mielikuvia siitä, minkälainen tilanne on koko talon osalta, mutta muutama haastateltava vastasi hyvinkin tarkasti eritellen.

H13: No siis mun tiimihän on todella naisvaltainen, elikkä todellatodella naisvaltanen kuten sanoisinkin nyt rehellisesti, että liian naisvaltanen, että kyllähän siinä sais olla enemmänkin miehiä et eihän se niin kun hyvä. Eihän sen tartte olla fifty-fifty, mut hyvä asia on jos molemmat sukupuolet on hyvin

edustettuina kaikissa niin kun eri asemissa. Sitten uutisorganisaatiossa jonka osa mä olen, niin se on, öö, tasasempi, naisvaltainen kyllä, mutta tasaisempi, että jos koko organisaatiota kattoo niin huomattavasti enemmän miehiä. Kun taas sitten johtoportaan on aika, se on aika tasainen.

Neljä vastasi, että naisia on heidän nykyisessä työpaikassaan enemmän kuin miehiä. Ainoastaan yksi haastateltava kertoi, että hänen työpaikallaan miehiä on selvästi enemmän kuin naisia. Ja toisaalta, vaikka toimittajista valtaosa olisikin naisia niin pomoista valtaosa saattaa olla miehiä.

H15: Se ehkä kertoo aika paljon, että välillä aamukokouksissa niin kaikki toimittajat on naisia ja ainoastaan pomo on mies. No, onhan siellä tietysti miehiäkin (...) Mut pomoportaan on valtaosa miehiä.

KK: Entäs pomoporras?

H11: No on siel enemmän miehiä tällä hetkellä kyllä, mut meil on ilmeisesti siihen jollain tavalla kiinnitetty huomiota, et päätoimittaja esimerkiks on mies ja nainen ja toimituspäälliköissä on myös naisia ja niin edelleen, niin kyl mä luulen, että tuolla jollain tavalla yritetään myös, välttää kaikenlaisia lasikattoja ja sen tyyppisiä.

Viidestätoista haastateltavasta ainoastaan kaksi vastasi suoraan, ettei sukupuolella ole toimittajan työssä mitään merkitystä. Toimittajien kokemus eli se, että sukupuolella on ainakin jotain väliä, poikkesi siis selvästi rekrytoijien näkökulmasta. Omista kokemuksista kysyttäessä toinen näistä kahdesta ei-vastanneesta tosin totesi kohdanneensa työttölyä, mutta huomautti, että myös nuoria miestoimittajia on pojiteltu. Toinen heistä totesi luonteen ja persoonan vaikuttavan sukupuolta enemmän: ”En mä oo kokenut et sillois mitään merkitystä onko mies vai nainen.”

Osa totesi suoraan, että sukupuolella on merkitystä toimittajan työssä. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että naisvaltaisessa toimituksessa ”sen kyllä huomaa siinä juttujen ideoinnissa ja näin, että se menee sellatteeseen ehkä vähän naistenlehtimoodiin”. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että tehtävissä, joita itselle on annettu sukupuolella olisi ollut merkitystä. Yksi naisista totesi, että sukupuoli vaikuttaa ”totta kai”. Hän kuitenkin totesi myös, ettei se varsinaisesti vaikuta kohteluun työpaikalla, sillä nykyään suurin osa nuorista toimittajista on naisia.

Yksi kyllä-vastanneista totesi ensin, että ”olisi ehkä aika hassu sanoa, ettei sukupuolella ole mitään merkitystä”. Esiin nousi myös sama seikka, jonka esimiehet

olivat todenneet: mahdollisimman moninainen toimittajakunta olisi hyvä asia. Toive moninaisesta toimittajakunnasta nousi esiin useammassa kohtaa. On siis selvää, että vaikka nykyistä tilannetta pitäisi nuoria miehiä suosivana, ei se poista ihannetta siitä, että toimituksessa on hyvä olla monilla tavoin mitattuna erilaisia ihmisiä. Vaikka sukupuolella kokisi oleva jotain merkitystä, ei se tarkoita sitä, että sukupuoli vaikuttaisi omaan työhön millään tavalla. Koska toimittajan työssä tärkeitä asioita esimerkiksi haastateltavia tavatessa ovat sosiaaliset taidot ja yleissivistys, ei naiseudella ole välttämättä merkitystä.

H8: Yleissivistys ja sosiaaliset taidot on ne, niin kun tärkeimmät mitkä mun mielestä toimittajan määrittelee ja se analyttisyys ja kyky heittäytyä ja kaikki semmoset, et mä oon huonoja ja hyviä esimerkkejä nähnyt kummankin sukupuolen edustajista näillä kriteereillä.

Samoilla linjoilla oli myös toinen haastateltava. Hän vastasi ensin ”on ja ei ole”, mutta muutti mieltään vastatessaan:

H14: No sanoisin, että ei ole, tärkein asia on että toimittaja on avoin ja pystyy olemaan neutraali. (...) Että ei oo väliä onko mies vai nainen.

Useampi vastasi sukupuolen merkitykseen ”on ja ei” tai ”no on sillä jotain, ei sillä pitäis olla, mutta kyllä sillä on”. Vastauksista vajaa puolet (7) lukeutui jompaankumpaan. Esiin nousi myös ajatus siitä, ”aivoillahan niitä töitä tehdään, että ei sillä sukupuolella ite työtehtävissä oo todellakaan mitään väliä.” Yksi haastateltava totesi, ettei usko miestoimittajien kokevan yhtä paljon vähättelyä kuin naistoimittajien. Muutama myös uskoi työnantajien osaavan käyttää hyväkseen naisten tunnollisuutta: ”välillä tuntuu, että annetaan enemmän hommia kuin tartteiskaan”.

H3: Kyllä ehkä jotkut työnantajatkin (huokaa) helpommin nakittaa sille naiselle, varsinkin kesätoimittajille, koska se nyt on nähty, monethan meistä naisista on hirvittävän tunnollisia ja huonoja sanomaan ei, niin kyllä sitä mun mielestä hyväksikäytetään.

Suurin osa oli vähintään miettinyt sitä, pärjäisikö toimittajan työssä miehenä paremmin. Osa (6) vastasi kokeneensa työuran varrella tilanteita, joissa he olisivat ajatelleet pärjäävänsä miehenä paremmin. Muutama (4) ei osannut sanoa suoraan tilannetta jossa asia olisi tullut mieleen, mutta he olivat kuitenkin pohtineet asiaa.

Muutama (3) totesi, että asian on huomannut työtehtäviä hoitaessa, muttei uralla. Vain kaksi ei ollut miettinyt asiaa.

H12: Mutta totta kai sit semmosis kohdissa tulee mieleen sit sukupuoli vaikka, et jos nyt ajattelee jotain tulevaa perheenperustamista et miten on mahikset, sit on niin kun jatkossa edetä ja olla työmarkkinoilla naisilla ja miehillä. Et se myös saattaa korostua tässä työtilanteessa jopa se, että naiset joutuu huonompaa asemaan tosta syystä.

Haastateltava, joka totesi ajatelleensa, että joissain tilanteissa voisi olla helpompaa olla mies jatkoi asian pohtimista ja totesi, että esimerkiksi haastattelutilanteessa, henkilöhaastatteluiden tekijänä ”nainen on parempi kuin moni mies”. Saman nosti esiin toinenkin nainen, jonka mukaan ”joskus on ollut sellaisia tilanteita, että vanhempi mieshenkilö on ollut haastateltavana ja ehkä olen joskus saanut sellaisen tunteen, että jos olisin vanhempi mies niin hän ehkä vastais sitten eri tavalla. Mutta toisaalta saa ehkä joskus parempiakin vastauksia, että pystyy hyödyntämään sen että on sitten naistoimittaja”. Vaikka naistoimittaja ei siis itse välittäisi sukupuolestaan, oli asia saattanut tulla työtehtävissä muutaman kerran eteen. Nimenomaisesti juttukeikoilla naistoimittajille on joskus annettu ymmärtää, että ”mitäs ne on tämmösen naistoimittajan, tai tyttöimittajan tänne lähettänee?”. Tämänkaltaista kokemusta oli ainakin juttukeikoista puolustusvoimilla ja muiden ”miehisten” aiheiden parista. Esiin nousi myös ajatus siitä, että jos naistoimittaja seuraisi esimerkiksi talouspuolta, niin aihepiirin herrakerhoihin saattaisi päästä paremmin sisälle, jos olisi mies.

H3: Toisaalta asenteesta kiinnihän se nyt on. Emmä kyllä tiedä, musta tässä on ihan etujakin siitä että on nainen.

Muutama (3) koki, että työtehtävissä naiseutensa ja sen, ettei ole mies on välillä saanut huomata. Näitä tilanteita olivat pitkälti nimenomaan haastattelutilanteet, joissa nuoret naistoimittajat ovat kokeneet keski-ikäisen mieshaastateltavan vähintään laittaneen merkille, että haastateltava on nuori nainen eikä keski-ikäinen mies. Yksi naistoimittajista arveli, että hän olisi saattanut pelastua yksittäisten haastattelutilanteiden alentavalta kohtelulta, jos hän olisi raavas mies. Hän kuitenkin jatkoi toteamalla, että ammattimaisesti käyttäytymällä kysymyksiinsä on saanut vastaukset ja haastateltavien asenne on saattanut lieventyä haastattelun aikana.

H8: Että ehkä jotain tollaisia yksittäisi tapauksia on ollut missä on ollut ennakkoluuloja siitä, että mikäs tyttö sieltä tulee niin kun haastattelutilanteessa lähinnä ja silloin on ollut vastassa keski-ikäiset miehet.

H2: Joskus on tuntunut jos olisi mies, niin mielellään vähän ruma mies, niin sit suhtauduttais jotenkin vakavammin. (Nauraa) Se on vaan fakta, että joskus tuntuu siltä.

Vaikka sukupuoli olisi ensin nähty merkityksettömänä seikkana, nousi esiin muutakin: sukupuoli voi olla uran kannalta merkityksellinen seikka. Haastateltava saattoi esimerkiksi todeta, että uran kannalta sukupuolella on voinut olla merkitystä, mutta korostaa, että jokapäiväisessä työssä sillä, että on nainen ei ole ollut merkitystä.

H9: Urheilupuolella aluks oli sellanen, kun sinä nyt ensimmäisenä naisena pääset kirjottamaan jääkiekosta niin muista nämä ja nämä, mitä ei koskaan oltais sanottu samanikäiselle miehelle. (nauraa) Ja, kyllä mä koen myös että nyt tän päiväsessä tehtävissä et vois olla niin kun, ei tarviis näyttää niin paljon jos olisin mies. Semmonen klisee, mut kyllä mä luulen, et siinä on jotain peräinkin. Joo.

Yhdelle naisista sukupuolen merkitys uraan näyttäytyi siinä, että omalla työpaikalla esimiestehtävissä miehiä on naisia enemmän. Hän ei kuitenkaan osannut sanoa, onko syynä miesten enemmistöön se, että miehet ovat halunneet vai päässeet esimiestehtäviin ja naiset puolestaan eivät. Hän sanoi myös, ettei edes haluaisi myöntää sitä, mutta usein tuntuu, että miehet lunastavat paikkansa helpommin ja ovat uskottavampia toimittajia kuin naiset. Ja vaikkei sukupuolella olisi sinänsä merkitystä, niin ”tuntuu vaan, että miehet usein pääsee helpommin johtotehtäviin ja saa vakituisen paikan”. Eräs haastateltava puolestaan sanoi kokeneensa, että miehille uusiin työtehtäviin eteneminen oli näyttänyt olevan helpompaa.

H15: Viimeks kun meille vakinaistettiin noin vuos sitten tonne kotimaantoimitukseen, niin niist oli suurin osa miehiä, en mä tiä siitäkään, et olikse se sattumaa vai miten mutta öö, jotkut meni, ite mä en silloin kokenut, että oisin ollut vakinaistamisvuorossa, mutta tota noin niin, saatto olla, että jotkut ehkä meni sitten sen ehkä sit sen sukupuolen perusteella kuitenkin ohi.

Muutama (4) ei osannut sanoa, olisiko miehenä pärjännyt uralla nykyistä paremmin, mutta he olivat silti pohtineet asiaa aiemminkin. Toinen asian haastattelussa esiin nostaneissa myös totesi, että asiaa on mietitty nuorten naisten kesken työpaikalla

laajemminkin. Kilpailuasetelma tuntui syntyvän erityisesti vakituista työpaikkaa hakiessa ja odottaessa. Useampi naistoimittaja kertoi pohtineensa joko yksin tai kollegojensa kanssa omaan työpaikkaan vakinaistettujen sukupuolijakaumaa ja vakinaistettujen pätevyyttä. Asia ei kuitenkaan ole niin yksinkertainen. Vaikka miehiä olisikin muutaman viime vuoden aikana vakinaistettu enemmän kuin naisia, niin ovatko miehet oikeasti vain olleet vakituista työpaikkaa hakiessaan pätevämpiä kuin sitä hakeneet naiset?

H5: Sanotaan näin että muutama nuori mies mitä on palkattu tonne, niin ne osaa tavallaan päätoimittajien kanssa sen chitchattailun, mennään sermien luo heittää jotain läppää tai näin ja se ei mulle tuu luontevasti. Mä en tiedä johtuuko se siitä, että olen nainen tai että se on mies, mutta oikeestaan vaan pari nuorta miestoimittajaa ketä mä tiedän, että heitä katsotaan siellä hyvällä ja toinen heistä on saanut vakipaikan ja toiselle on nyt tarjottu pitkää sijaisuutta, niin ne on kuitenkin mun kavereita, mutta sit ne puhuu kuitenkin että minkälainen suhde heillä on päätoimittajiin tai toimituspäällikköön ja näin ja itellä mulla ei ole mitään erityistä suhdetta. (...)

H6: Hmm... No ei kyllä tuu mieleen sinäänsä, mutta tota kyllähän tuolla työpaikalla usein, aina kun tulee paikkoja auki niin moni aattelee että varmaan joku mies saa sen kuitenkin. Että joku tulee jostain sivusta kuiteskin ottamaan sen paikan.

KK: Onko tää yleinen työpaikassa vallitseva vai sellainen mistä ihan siis työkavereiden kanssa olet puhunut?

H6: Joo, mutta se on just nuorten naisten kanssa juteltu asiasta. En tiedä mitä mieltä miehet on tästä asiasta, mutta niin kun meidänkin porukassa on yks nainen mun lisäksi. Että onks meitä joku kymmenen niin loput on miehiä. Kun kuitenkin aattelee noita opiskeluporukoita niin aika vähän siellon miehiä suhteessa naisiin kuitenkin, että... Helpommin ehkä saa just sen vakituisen paikan ainakin.

Vaikka ensisijaisesti kilpailutilanne työpaikoille keskittyi määräaikaisten väliseksi kilpailuksi sukupuolesta riippumatta, näkyi sukupuolen merkitys hieman siinäkin. Yksi naisista totesi, että jos hän työskentelisi toisella osastolla, niin kilpailuasetelmia erityisesti nuoria miestoimittajia vastaan olisi voinut syntyä: ”*Et kyl sun on helpompi saada keikkoja ja työtä jos sä oot, tällä hetkellä, jos sä oot nuori miestoimittaja kun naistoimittaja.*”

H5: Mä katon sitä omaa osastoo millä mä oon ollut, että se on nyt tosi naisvaltainen. Kyllä mä tiedostan, että mulla on pienemmät chänssit saada sieltä mitään hommaa nyt koska tavallaan siellä on kiintiö täynnä, että siellä on kysyntää enemmän miesjuttuaiheille, jos ois nelikymppinen mies niin ja kiinnostunut sinne kirjoittamisesta, niin ihan varmasti mut otettais avosylin vastaan. (...) Mutta mun mielestä se ei oo mitenkään väärin, koska mä itekin

viihdyn sellaisessa työympäristössä jossa on tasapuolisesti suht yhtä paljon miehiä ja naisia, kyllä se mun mielestä tasapainottaa. (...) et mä en niin kun ajattele että mua sorrettaan, mä vaan ajattelen että se on miten maailma makaa.

Yksi haastateltavista totesi asiaa mietittyään, että hänen miespuoliset opiskelukaverinsa saattavat olla tällä hetkellä keskimääräisesti paremmissa asemissa kuin hänen naispuoliset opiskelukaverinsa ovat. Syynä tähän oli hänen mielestään se, että urapolun kehittyminen on kiinni hyvin pienistäkin asioista, kuten siitä, minkä harjoittelupaikan saa.

H12: Se voi lähtee vaikka jos sä saat jonkun paremman harjoittelupaikan, niin sit se voi johtaa siihen, että tässä vaiheessa ollaa jossain esimiestehtävissä ja vakinaisena, kun taas sitten toiset on tullut vaikka samaan työpaikkaan paljon pidempää, ja silleen katkonaisempaa reittiä, et et...

H10: Varsinkin kun mä olin radion puolella, niin kyl silloin joskus kun ties, et joku miespuolinen kollega joka oli suurin piirtein samalla tasolla oli otettu johonkin uuteen tehtävään, esimerkiks tosi aikasin johonkin ulkomaan tai tehtäviin jonka ties, et just johtuu siitä, et niillon... Niin silloin ehkä joskus harmitti.

Muutama nainen (3) koki, että uran kannalta sillä onko mies vai nainen ei ole ollut merkitystä. Tämä johtui esimerkiksi siitä, ettei itseään miellä ensisijaisesti naisoimittajaksi, vaan toimittajaksi. Tällöin uraa ei myöskään peilaa sen kautta, onko mies vai nainen. Uralla etenemisen suhteen asia oli kuitenkin vaikeampi. Yksi naisista esimerkiksi totesi, ettei hän osaa sanoa olisiko hänet vakinaistettu, jos hän olisi mies. Hän kuitenkin lisäsi, ettei nykyisessä työpaikassaan koe, että miehiä suosittaisiin. Yhtä naisista pohditutti myös miestoimittajien urakehitys. Hänen työpaikallaan on puhuttu paljon siitä, miten nuoret miestoimittajat pääsevät naisia helpommin niin sanottuihin korkeamman arvostuksen työtehtäviin: ulkomaantoimittajiksi ja politiikan toimittajiksi. Samalla tavalla myös juttuaiheet, kuten esimerkiksi vaativat talousaiheet, annetaan osan kokemusten mukaan helpommin tehtäväksi miehille. Haastateltavien omien eri työpaikkojen välillä oli luonnollisesti eroja siinä, miten tasa-arvoisilta ne olivat tuntuneet ja miten sukupuolen koettiin vaikuttaneen seuranta-alueisiin.

H12: Onhan sitä kesätoimittajasta lähtösin, siis aiheita saatetaan jakaa silleen helpommin sukupuolen mukaan. Että muistan jonkun sellaisen tilanteen, vaikka että meitä oli neljä kesätoimittajaa, yks mies, kolme naista.

Ja sit se mies oli kaikista kokemattomin, mut sit tuli joku semmonen, et nyt paikkakunnalle tulee Raimo Sailas, et se pitää haastatella niin sit se, jotenkin annettiin, että ota sinä kun sinä olet mies, niin jotenkin tai... (...) Kyllähän se voi vaikuttaa siihen, että työsuhteisiin, kuka saa jotain ehkä määräaikaasuusia tai kellä jatkuu tai kuka otetaan ensiksi palkkaa, mutta. Musta niitä on, mutta niihin on vaikee päästä ehkä kiinni.

Sukupuolella koettiin siis voivan olla merkitystä siihen, mihin ihmiset suuntautuvat. Yksi naisista totesi, että hänen oma seuranta-alueensa oli kuitenkin ”kova” ja perinteisesti miehiseksi seuranta-alueeksi koettu. Kiinnostavaa kyllä, hän ei kuitenkaan kokenut, että sillä olisi mitään tekemistä sukupuolen kanssa.

H11: Et esimerkiksi puolustusvoimia ei seuraa nainen vaan mies ja liikenneasioita samoin meillä seuraa enemmän miehet. Ja naiset seuraa sit taas enemmän sosiaali-, terveys- ja sen tyyppisiä.

Vaikka tilanne olisi toimittajien kohdalla melko tasa-arvoinen, tiesi yksi haastateltava esimiesasemastaan johtuen, että alan naisistumista pidetään ongelmana. Tämä näkyy siinä, että rekrytoitaessa miesten vähyys nousee esiin, ”että ei voi olla vaan naisii.” Tämän hän sanoi ymmärtävänsä ja lisäsi, että sukupuoli tuo oman näkökulmansa aihepiireihin ja toimituksen työhön. Etenkin kesätyöhakemuksissa alan naisvaltaisuus näkyy hyvin selkeästi.

H13: Mullon, meidän toimitus on todella naisvaltainen, meillä on siis yks mies siellä, yhdeksästä hengestä yks on mies, tällä hetkellä. Ja se vaikuttaa, niihin aiheisiin mitä me valitaan, niihin tota perspektiiveihin niin kun rajauksiin miten me näitä juttuja tehdään, se on ihan niin kun selvää.

Toisaalta, nuori nainen päättävässä asemassa voidaan nähdä myös etuna. Haastatteluhetkellä vastikään esimiestehtävissä aloittanut haastateltava totesi olevansa hieman yllätynyt siitä, että hänen sukupuolensa nostetaan esille mediatalon puolesta: ”XX on itse halunnut nostaa sen esille, että meillä on nuorehko nainen uutispääällikkönä.” Yksi naisista sanoi kokeneensa toisinaan, että miehenä voisi pärjätä paremmin myös nykyisissä tehtävissä, joihin liittyy enemmän vastuuta.

Vaikka vastaaja saattoi todeta ensin, ettei hän ole oikeastaan huomannut sukupuolella olevan merkitystä, jatkoi lähes samaan hengenvetoon:

H7: Varsinkin radion puolella on ehkä vähän pulaa miesäänistä ja sitten tuntuu joskus, että kun tulee mies, kuka vaan, niin tuntuu siltä että kaikki on silleen että hyvä, nyt tuli mies, hän on sit varmaan hyvä, että tarvitaan enemmän miehiä ja näin.

Vaikuttaa siis siltä, että etenkin radiossa, jossa on hyvin vähän miespuolisia toimittajia, miehet saavat helposti tähtitoimittajan maineen. Nämä tähtitoimittajat ovat kuitenkin hyviä toimittajia, mutta eivät naisia parempia. Naisten joukko on vain suurempi ja siksi yksinäisen, taitavan miehen voi olla helpompi edetä urallaan. Television puolella tilanne on osin samankaltainen, samoista syistä. Lehdessä sukupuoli ei ole yhtä konkreettinen asia kuin radiossa tai televisiossa, jossa ääni kuuluu ja kasvot näkyvät.

H10: Ja sen mä toisaalta ymmärrän et jos sul on neljä naispuolista uutistenlukijaa niin sä otat, saat tota öö, palkata viidennen et sit haluu miespuolisen. Kyl mä toisaalta ymmärrän sen mut se voi olla vähän epäreiluu.

Kysymys sukupuolesta heijastui nimenomaan radiotoimittajan työhön, jossa äänellä on merkitystä. Yhden haastateltavan mielestä ideaali äänien yhdistelmä radioon on mies- ja naisäänen muodostama kaksikko. Haastateltava myös kertoi naisäänien runsaan lukumäärän aiheuttaneen runsaasti palautetta ja reaktioita.

H13: Ja tota kaikki mitä ne sanoo tulkitaan jotenkin tosi feminiiniks tai naisaiheiksi vaikka he puhuis ihan neutraaleista asioista koska, koska ne on naisia. Et, et siin huomaa että sukupuolella on eroa. Ja usein ehkä valitettavasti mies ja mies juontajina ärsyttää vähemmän kun nainen ja nainen.

Kokemukset tästä olivat kuitenkin ristiriitaisia, sillä niistä, joilla oli työkokemusta sähköiseltä puolelta osa koki, että naisten on ehkä helpompi päästä uutistenlukijoiksi. Yksi naisista esimerkiksi koki, että hänelle naiseus oli ollut sähköisessä uutismaailmassa etu. Hän arveli päässeensä tekemään työvuoroja uutisankkurina pitkälti siksi, että hän on nainen.

H2: Tai tää on vain mun tuntuma, mutta yhtäkään miestä mä en oo siinä kesäankkuripestissä vielä nähnyt.

Myös sukupuolen merkityksen heti myöntäneestä joukosta löytyi haastateltava, joka mainitsi sukupuolelle olevan merkitystä etenkin radiossa ja tv:ssä. Itse hän kuitenkin

koki naiseudesta olleen hänelle jopa hyötyä, johtuen siitä, että hänen työpaikassaan miesvaltaisiin toimituksiin on haluttu naisia varta vasten. Hän kuitenkin korosti, että näin on hänen mielestään vain hänen nykyisessä työpaikassaan ja muualla asia on toisinpäin: ”*Sullon helpompi päästä alalle, saada työpaikka, jos sä oot mies.*” Esiin nousi myös tapaus, jossa työnantaja oli suoraan ilmoittanut etsivänsä määräaikaiseen pestiin miestä, talon naisvoittoisuuden vuoksi.

H2: Kun uutta määräaikaista valittiin, niin sanottiin suoraan että he haluaa siihen miehen, oli niin paljon naisia talossa, että ne halus miehen.

Miesten verkostot nousivat esiin myös työssä etenemisen kohdalla. Yksi naisista kuitenkin totesi, että miehet eivät ole ”*äijäverkostoista*” välttämättä itse tietoisia.

H13: Joissakin tilanteissa joissa huomaa että on olemassa tällaisia äijäverkostoja organisaatiossa, (huokaa) ei niinkään tietoisia, mutta huomaa, että on joitakin miehiä jotka tuntee toisensa ja antaa tehtäviä toisilleen. Ei niin, että ne tietosesti antais, ne luulee oikeesti että niitten kaveri on se paras, mutta kun ne ei vaan oo kattoneet pidemmälle kuin siihen kaveriin. Öö, joka on tietenkin toinen mies.

Toimittaja tai ei, monen nuoren naisen urapolkuun vaikuttaa lasten hankkiminen. Ainoastaan yksi nosti esiin kokemuksen siitä, että koki työnantajan kautta rantain kysyneen häneltä aiheesta.

H6: Hmm.. Ehkä ne pelkää että nainen jää vaan kotiin ja perustaa perheen. Ainakin musta tuntuu siltä, mutta en mä tiedä onks se oikeesti se juttu.

KK: Että et oo kokenut itse sellaista että sulta ois vaikka jotenkin kysyty sun perheen perustamisaikeita tai mitään tämmöstä ei oo kuitenkaan?

H6: Mmm, no yks edellinen esimies kysy kerran että onko sulla jotain kerrottavaa tulevaisuudestasi tai jotain vastaavaa kun mä olin jossain kehityskeskustelussa tai jotain vastaavaa. Mutta ei suoraan kysynyt mitään, mutta se oli selkeesti sellainen vihjaus, mun mielestä.

Muutama koki, että mahdollinen lapsen hankkiminen voisi luoda epätasa-arvoa vakituisen työpaikan saamisen suhteen. Äitiyslomalla haastatteluhetkellä ollut nainen kertoi, että hänen työpaikallaan raskauteen oli suhtauduttu hyvin. Hän tosin huomautti nauraen, että koska hän ei ollut vakituudessa työsuhteessa, niin työnantajallehan on lopulta ”*ihan sama mitä mä teen*”. Haastateltavista vain muutamalla oli lapsia, joten työn ja perheen yhdistäminen ei noussut keskusteluun

kuin yhden naisista kanssa. Hän totesi, että hänen identiteetistään iso osa muodostuu siitä, että hän on työssäkäyvä nainen, *working woman*, vaikka hän on äiti.

H2: No, siinä mielessä joo, että jos mä oisin mies niin mä en olis tehnyt esim lasta (nauraa). En olisi ollut raskaana ja jäänyt äitiyslomalle. Toki mä pidän aika lyhyen äitiysloman että en varmaan hirveästi lomasta missaa että tota, kyllä siinä mielessä tulee aina välillä semmoinen tunne että nuoresta naisesta vähän pidetään sitä, että sä voit tulla paksuksi minä hetkenä hyvänsä ja vähän sellasta tulee välillä.

Yhden kohdalla esiin nousi asia, jota muiden puheista ei noussut. Sekä nykyisessä työpaikassa että aiemmassa ”*on tullut miespuolisilta henkilöiltä ihan puhdasta ehdottelua*”. Toista näistä ehdotteluista hän ei ollut koskaan nostanut millään tavalla esiin, sillä ehdottelija oli jo siirtynyt muihin tehtäviin eikä ollut enää samassa työpaikassa. Toisen kerran haastateltava nosti asian esiin sillä hän ei ollut ainut työpaikallaan, jolle näin oli käynyt. Vaikka haastateltava totesi, että ehdottelut ovat ”*kyseisen henkilön oma ongelma*” hän jatkoi toteamalla, että ”*mutta toki nuorena naisena musta tuntuu, että tulen varmasti tämmöistä kohtaamaan jatkossakin*”.

6.3 Huoli journalismin tulevaisuudesta

H8: Mä henkilökohtaisesti haluan uskoa laatujournalismin, semmosen hyvän ja ihmisvoimin ja -aivoin tehdyn journalismin tulevaisuuteen.

Haastateltavat näkivät journalistisen alan tulevaisuuden hyvin yhteneväisesti. Kaikki totesivat, että muutoksia tapahtuu koko ajan ja niitä tulee yhä lisää. Muutama totesi pitävänsä tilannetta huolestuttavana tai synkkänä. Yksi alan tulevaisuuden synkkänä nähnyt haastateltava kuitenkin päätti vastauksensa sanomalla ”*mut siis en haluais sinänsä ihan täyteen synkkyyteenkään vaipua*”. Synkkyydestä ja huolista huolimatta lähes jokainen haastateltava kuitenkin totesi uskovansa journalismiin tai luottavansa siihen, että journalistisesti tuotetuille sisällöille on kysyntää. Vaikka lähivuosien tilanne näyttää synkältä, kaipaavat ihmiset punnittua tietoa ja näkemyksellisyyttä. Yksi naisista päättikin vastauksensa toiveikkaasti toteamalla, että hän näkee koko alan tulevaisuuden ”*ehkä kirkastuvana*”. Esiin nousi myös ajatus siitä, että journalismi voi tulevaisuudessa paremmin kuin miltä nyt näyttää, sillä talouden

alavire ei kosketa vain journalismia tai vain Suomea, vaan useita aloja ja vähintäänkin Euroopan laajuisesti. Talouden alavire puolestaan mahdollistaa pelottelun ja joukkopaniikin, jolloin yritykset käyttävät huonot ajat mahdollisuutena tehostaa toimintaa.

Useampi koki, ettei journalismin liiketoimintamalli eli voiton tavoittelu voi kantaa enää pitkään voittojen jatkuvasti pienentyessä: ”*Jolloin sitä hommaa pitää rueta tekemään vähän eri pohjalta, mutta mikä se on, niin se on kyllä vaikea kysymys.*” Siihen, mikä journalismin tuleva ansaintalogiikka voisi olla, ei kenelläkään ollut vastausta. Vaikka haastateltava saattoi sanoa uskovansa journalismiin tosissaan, niin hän piti alan tulevaa rakennemuutosta silti selviönä. Tämä tarkoitti esimerkiksi pakkoyrittäjyyden lisääntymistä eli sitä, että alalla tulee lisää erilaisia pieniä toimijoita. Useammalla oli jonkinasteinen huoli siitä, pystyykö itsensä tulevaisuudessa elättämään journalismilla. Ja jos pystyy, niin miten? Moni haastateltava arveli, että alan työpaikat vähenevät entisestään eikä kaikille halukkaille riitä enää tulevaisuudessa töitä. Yksi totesikin, että ”*kyllähän sitä ihan vakavastikin on vähän miettinyt, mitäs jos tässä jossain vaiheessa, työuraa on kuitenkin viel aika paljon edessä yli 30 vuotta luultavasti, niin tota, pitääkö jossain vaiheessa sitten miettiä jotain muita tehtäviä*”. Toisaalta, yksi myös totesi, että hänestä on mukavaa olla mukana median murroksessa ja haasteissa.

H4: Et sillen mä kyl nään että tää ala varmana pienenee ja niin kun tietyllä tavalla varmaan entisestään ammattimaistuu, mitä se on tehnyt jo pitkään.

Useampi mainitsi erityisesti printtimedian olevan suuressa murroksessa. Yksi sanoi, ettei hän usko että printtimedia on ”*silleen kuolemassa pois, mut onhan se tosi suuressa murroksessa*”. Toisaalta, yksi toimittajista piti selvänä sitä, että sanomalehdet ovat jo viimeisen kymmenen ja viidenkin vuoden aikana muuttuneet. Maakuntalehtien läpikäymää murrosta pidettiin myös tarpeellisena ja välttämättömänä. Yksi puolestaan totesi, että lukijat hajautuvat yhä suuremmalle alueelle ja lukijoista joudutaan kilpailemaan yhä enemmän. Hän kuitenkin uskoi, että lehdet säilyvät: ”*en tosin tiedä missä muodossa ja millaisella porukalla tehdään*”.

H5: Nyt pitäis mun mielestä keskittyä että minkälaista sisältöä laitetaan verkkoon ja lukulaitteisiin koska se on se tulevaisuus että vähemmän ja

vähemmän tulevaisuudessa uskon että ilmestyy printtisanomalehtiä että siihen pitäisi sit satsata, siihen verkkopuoleen. Et kyllä mä uskon et sillä on tulevaisuus mutta ehkä se on sitten erikoistuneempaa, jotenkin että on erikoistuneempia verkkojulkaisuja esimerkiksi tai jotain tällaista... ja varmasti on vähemmän työpaikkoja mitä nykyisin, mutta kyllä niitä on.

Muutama puolestaan pohti vastauksessaan maakuntalehtiä sekä tv-uutisten tulevaisuutta arvelleen, että suurten yleisöjen aika on nyt ohi. Työntekijöille eli journalisteille tämä kaikki tarkoittaa sitä, että mediataloissa haetaan synergiaetuja ja yhdistymisiä. Toimittajan täytyy osata yhä enemmän ja pystyä tekemään osaamansa nopeammin. Niiltä toimittajilta, jotka ovat yt-myllerryksissä saaneet pitää työpaikkansa vaaditaan yhä enemmän. Esiin nousikin huoli siitä, minkälaiset ovat toimittajien työolot tulevaisuudessa.

H2: Mutta toisaalta vaikka luvataan, että ketään ei irtisanota, niin musta tuntuu että ketään ei myöskään palkata koska haetaan niitä tehoja sit sieltä vanhoilta toimittajilta, jotka tekee sit. Siinä mielessä synkkänä toimittajan työolojen kannalta, tuntuu että vaaditaan yhä enemmän pitää tehdä yhä useampiin välineisiin ja siihen on yhä vähemmän aikaa.

Journalismin tulevaisuus on käyttäjilleen pirstaloituneempi ja tarvelähtöisempi. Yhtä kaikki, laadukkaalle journalismille on kysyntää. Siihen, että median käyttö on tulevaisuudessa pitkälti sähköistä, uskoi moni. Myös suomenruotsalaisen median tulevaisuus nousi esiin epävarmana siltä osin, että onko ruotsinkielisiä medioita ja printtimedioita enää tulevaisuudessa ja jos on, niin kuinka monia? ”En mä usko, että varsinkaan kahdenkymmenen vuoden jälkeen on missään nimessä meille kaikille enää työpaikkoja”, yksi haastateltava totesi.

Haastateltavista yksi pohti myös Yleisradion asemaa median murroksessa. Hänen mukaansa Ylellä on ”aikamoinen etulyöntiasema nyt just tällä hetkellä” ja hän totesi ymmärtävänsä sen, että ”printtimedia inhoaa Yleä tällä hetkellä” sillä Yle tarjoaa ilmaiseksi sen, mistä printtimedia toivoisi ihmisten maksavan. Hän myös totesi näkevänsä Ylen aseman ongelmallisena esimerkiksi siksi, että nuoret pitäisi tavoittaa paremmin.

7 POHDINTA

Tässä kappaleessa keskityn pohtimaan sitä, kuinka nuoret naistoimittajat kokevat asemansa toimituksissa joissa he työskentelevät ja minkälaisena he ovat kokeneet asemansa työmarkkinoilla valmistumisen jälkeen. Kuten luvussa kolme kirjoitan, pyrin teemahaastatteluiden kautta saamaan haastateltavilta nuorilta naistoimittajilta uratarinoita. Suurimmalta osalta haastateltavista sellaisia sainkin. Toiseksi, pyrin teemahaastatteluilla saamaan tietoa siitä, miten haastateltavat itse kokevat uransa ja siihen liittyvät mahdollisuudet. Tähänkin koen saaneeni varsin kattavasti vastauksia. Rekrytoijia haastatteleamalla pyrin selvittämään mitä he arvostavat ja pitävät tärkeänä. Välineinä ovat haastattelemini naistoimittajien mielipiteet, joita peilaan hieman, silloin kun se on mahdollista, naistoimittajista ja toimittajista ylipäätään tehtyihin tutkimuksiin. Ensin pohdin rekrytointitehtäviä hoitavien esimiesten vastauksia, josta siirryn tarkastelemaan naistoimittajien vastauksia ja pohdintoja. Lopuksi käyn vielä läpi tutkimukseeni liittyneitä työvaiheita pohtien muun muassa sitä, tekisinkö nyt jotain toisin.

7.1 Esimiesten varovaiset vastaukset

Esimiesten ajatukset siitä, onko sukupuolella merkitystä toimittajan työssä jakautuivat hieman. Siinä missä yksi haastateltava toivoi sukupuolella olevan mahdollisimman vähän merkitystä, pitivät kaksi muuta hyvänä sitä, että toimituksessa on kohtuullinen sukupuolijako ja erilaisia ihmisiä. Kiinnostavaa on, että vaikka esimiehet toivoivat toimituksiin erilaisia ihmisiä, vaikutti siltä, että kaikki arvostavat yliopistollista toimittajakoulutusta. Toimittajakoulutukseen taas tuntuu Mäenpään (2015) tuoreen selvityksen mukaan valikoituvan ihmisiä, joiden arvot ovat pitkälti samankaltaisia. Tilastojen valossa on puolestaan selvää, että toimittajakoulutus on naisistunut jo pidempään. Täytyy siis olla niin, että alalle tulee miehiä muita reittejä ja muista koulutusohjelmista. Tämä puolestaan johtaisi siihen, että miesten taustat poikkeavat heti hieman naisten taustoista.

Koska haastateltuja esimiehiä oli vain kolme, ei heidän vastauksistaan voi vielä tehdä yleistyksiä. Kiinnostavaa kuitenkin on, että sukupuolen mahdollisimman pientä merkitystä toivonut haastateltava on itse nainen ja kaksi muuta miehiä. Pohtia voikin, käykö naispuolisten esimiesten kohdalla niin, että he katsovat sukupuolen ohi niin korostetusti, että näkevät miehet tämän vuoksi parempina hakijoina. Tutkimusaineistoa löytyy siitäkin, etteivät naiset välttämättä tue toisia naisia eteenpäin urallaan (mm. Vochová 2008). Esimiehistä kaksi myönsi miettivänsä hakijan sukupuolta haastattelu- tai valintatilanteessa. Kolmas esimies väisti kysymyksen sanomalla, että mies- ja naisäänten on hyvä olla tasapainossa. Tälle ajatukselle löytyy kaikua historiastakin, sillä naiset otettiin radioon ja televisioon alun perin lähinnä miesten aisapareiksi (Kurvinen 2013). Voisikin ajatella, että haastateltava perusteli nais- ja miespareja ajatuksella äänten tasapainosta, mutta kyseessä on asia jonka hän on tottunut näkemään tietyllä tavalla eikä ole sen kummemmin tullut edes kysenalaistaneeksi sitä.

Sukupuoli on seikka, jota on vaikea olla ottamatta huomioon ja osin tämä mielestäni esimiesten vastauksista näkyikin. Toisaalta yhdenkään esimiehen vastauksista ei syntynyt tunnetta siitä, että esimies pyrki suosimaan toista sukupuolta toisen jäädessä alakynteen. Sen sijaan tuntuisi luontevalta ajatella, että vaikka sukupuoli ei ole ongelma, niin alan naisistuminen jossain määrin on, jos ja kun halutaan varjella toimittajien erilaisuutta. Tätä ajatusta tukee ainakin työelämän huomio siitä, että nuorilla toimittajamiehillä ei välttämättä ole yliopistollista toimittajakoulutusta, vaan pääaineena on saatettu opiskella jotain muuta. Tämän taas voisi ajatella tarkoittavan sitä, että yliopistollisesta toimittajakoulutuksesta valmistuva mies on naispuolista kurssitoveriaan jo lähtöruudussa yhden askeleen edellä. Tarkoittaako se sitä, että jo yliopistossa pitäisi olla journalistiikan pääaineopiskelijoille jonkinlaiset mieskiintiöt, kuten esimerkiksi opettajakoulutusohjelmassa nykyisin on? Se toki tarkoittaisi sitä, että yliopistollisista toimittajakoulutusohjelmista valmistuu nykyistä tasaisemmin miehiä ja naisia, mutta toisaalta se vain siirtäisi epätasapainon toiseen kohtaan. Pohtia voi sitäkin, sopivatko sukupuolikiintiöt missään tapauksessa journalistiikan kaltaisen vapaan ammatin yliopistokoulutukseen.

Kuinka työnhakijan sukupuoleen sitten pitäisi suhtautua? Pitäisikö siitä yrittää olla välittämättä viimeiseen asti vai pitäisikö se ottaa huomioon ensimmäisten asioiden joukossa? Tähän tuskin on yksiselitteistä vastausta, mutta on helppo ajatella samoin kuin sekä esimiehet että ainakin valtaosa naistoimittajista tämän tutkimuksen perusteella ajattelee: mahdollisimman moninainen toimittajakunta on hyvästä. Ja tämä tarkoittaa sitä, että toimittajina on muitakin kuin naisia, muillakin koulutustaustoilla kuin yliopistollisella toimittajakoulutuksella. Kysyin esimiehiltä myös, miten sukupuoli voi heidän mielestään vaikuttaa journalistiseen työhön. Vaikka esimiesten mielestä on tärkeää, että talossa on eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä kävi ilmi, että sukupuoli, siinä missä moni muukin taustatekijä, voi vaikuttaa journalistiseen työhön. Näin varmasti onkin, sillä nais- tai miesvaltaiset osastot saattavat toki luoda esimerkiksi tietynlaisia painotuksia. Yksi esimiehistä puolestaan arveli, että sukupuolta merkittävämpi seikka ovat työhön vaikuttavat kiinnostuksen kohteet, jotka eivät välttämättä ole naisilla ja miehillä erilaisia. Tämänkään vastauksen kanssa on vaikeaa olla eri mieltä, sillä on toki selvää, etteivät naiset ja miehet ole vain naisia ja miehiä, vaan myös yksilöitä erilaisine kiinnostuksen kohteineen.

Miespuolinen esimies arveli, että naiseudesta voi olla nykyään hyötyä päällikkötehtäviin haattaessa. Naispuolinen esimies puolestaan arveli, että naiseudesta voi olla hyötyä haastattelutilanteissa. Molempien vastausten kohdalla muistan ajatelleeni jo haastattelutilanteessa, että vastaukset voisi kenties jakaa sukupuolen mukaan, vaikkei niitä tietäisikään. Tällä tarkoitan sitä, että on mielestäni loogista, että mies näkee naiseuden etuna uralla etenemisessä ja nainen puolestaan itse kokee sukupuolen ominaisuutena, joka voi auttaa työtehtävien hoitamisessa.

Oli hieman yllättävää, kuinka tasaisesti vakinaistettujen sukupuolet näissä esimiesten edustamissa kolmessa mediatalossa jakautuivat. Toisaalta, näistä esimiesten edustamista mediataloista ainoastaan yhden kohdalla olin kuullut puheita siitä, että taloon vakinaistettaisiin mielummin nuoria miehiä kuin nuoria naisia. Pahimpien puheiden kohteena olevien talojen esimiehiä en valitettavasti haastatellut. Samoin pelkkä tietoa vakinaistettujen toimittajien sukupuolijakaumasta ei vielä yksin kerro sitä, kuinka pitkään kukin vakinaistettu odottaa ja millaisesta määräaikaisten joukosta vakinaistamiset tehdään. Kiinnostavaa oli myös yhden esimiehen

toimittama tieto siitä, että viimeisen viiden vuoden aikana tehdyistä kaikista rekrytoinneista miesten osuus oli 43 prosenttia ja naisten 57. Lukema ei kuitenkaan juuri yllätä, jos muistaa kaikkien haastateltavien vastanneen että hakemuksien lähettäjänsä naiset ovat ylivoimainen enemmistö. Tätä toki tukee myös naisten selvä enemmistöosuus journalistiikan ja tiedotusopin opiskelijoista, mutta haastattelemiini toimittajien kertomusten perusteella olisin kenties voinut odottaa edes pieniä eroja siinä, miten rekrytoitujen sukupuolet jakautuivat. Yksi tätä epätasapainoa selittävä tekijä saattaa olla kesätoimittajarekrytointi, jolloin jokaiseen mediatuloon otetaan kerralla useita ihmisiä. Kesätoimittajia palkatessa sukupuolten tasapaino on todennäköisesti helpompi pitää niin haluttaessa tasaisena jo siksi, että hakijoita on paljon ja työnantajalla on myös tiedossa, ettei kaikkiin mitenkään voida sitoutua kesää pidemmäksi ajaksi. Se, miten naiset ja miehet pärjäävät tämän jälkeen on kiinnostavaa. Toisaalta huomion arvoista on, etten kysynyt esimiehiltä esimerkiksi sitä, uskovatko he, että nuoresta miestoimittajasta tulee tähtitoimittaja helpommin tai todennäköisemmin kuin naisesta. Ei myöskään voi olettaakaan esimiesten vastaavan samoin kuin haastatteleman toimittajat vastasivat, sillä he vastaavat kysymykseen varsin erilaisesta asemasta.

Mikä voisi sitten selittää toimittajien keskuudessa levinnyttä mielipidettä siitä, että miehet pärjäävät urallaan paremmin? Onko kyseessä vain harhaluulo? Yksi selitys voi uskoakseni löytyä siitä, että naisia on yliopistojen toimittajakoulutusohjelmissa selvästi miehiä enemmän. Tämä voisi johtaa esimerkiksi siihen, että miespuolisten kurssitoverien uralla etenemiseen kiinnitetään eri tavalla huomiota. Palaan myös uudelleen ajatukseen siitä, että journalistiikkaa opiskeleva mies on jo aloittaessa yhden askeleen edellä naispuolista kurssitoveriaan. Vaikkei tilanne todellisuudessa olisikaan näin selvä, saattaa olla, että miesten pienempi joukko saa sen näyttämään siltä.

Sukupuolen merkityksen omaan uraansa esimiehet kokivat eri tavoin, tai pikemminkin, naishaastateltava koki kysymyksen eri tavoin kuin mieshaastateltavat sen kokivat. Nainen totesi, ettei sukupuolesta varmaankaan ole ollut haittaa hänen urallaan, kenties jopa päinvastoin, kun hän on päässyt urallaan ”*näinkin pitkälle*”. Miehet puolestaan tuntuivat ajautuvan vastauksessaan hieman puolustuskanalle, molemmat totesivat, että sukupuolen merkitystä valintaan pitäisi kysyä heidät

esimiestehtäviin rekrytoineilta. Nämä vastaukset saattavat kertoa siitä, kuinka herkkä aihe oma sukupuoli toisaalta on. Koska miesten osuus journalistipomoista oli pitkään selvästi suurempi kuin naisten, saattaa miespomojen omissa vastauksissa näkyä ajatus siitä, ettei omalla sukupuolella ole ollut apua uralla etenemisessä vaan uralla on edetty kokonaan muiden ansioiden avulla.

Mitä rekrytointeja tekevät esimiehet sitten pitävät tärkeänä ja mitä he arvostavat? Työnhakijoissa esimiesten arvostamat ominaisuudet olivat samankaltaisia (työkokemus, persoona, kirjoittamistaito ja koulutus). Nämä ominaisuudet olivat myös hyvin samankaltaisia kuin ne, joita jo toimittajaopiskelijat pitävät hyvälle toimittajalle tärkeinä (Mäenpää 2015). Koska suurimmat hakuprosessit ovat nykyään ainakin useimmissa mediataloissa kesätoimittajahakuja, on varsin selvää, että nämä neljä ominaisuutta nousevat esille tärkeimpinä. Ja toisaalta, tärkeitä ne ovat varmasti myös silloin, jos hakuun sattuu tulemaan vakituinen työpaikka. Taloon jo rekrytoitujen toimittajien vahvuuksina esimiehet pitivät asia- ja välineosaamista, sosiaalisia taitoja, sosiaalisen median hallitsemista, uutisnää ja kiinnostusta uutisia kohtaan. Myös nämä vahvuudet olivat melko yllätyksettömiä. Aavistuksen yllättävä oli sen sijaan yhden esimiehen esittämä kritiikki internetinkäyttötaidoista tai toive siitä, että työntekijöiden internetinkäyttötaidot saisivat olla nykyistä parempia.

Hakijan tai rekrytoitavan koulutuksella oli kaikkien haastateltavien mielestä jonkin verran merkitystä. Mutta kuten yksi haastateltava suoraan sanoikin ”*työkokemuksen ja koulutuksen yhdistelmä on avain*”. Haastateltavien kannat yliopistollisesta toimittajakoulutuksesta olivat mielestäni hyvin samankaltaisia, vaikkakin eri tavoin muotoiltuja. Selvää on, että kaikki haastatellut esimiehet arvostavat yliopistokoulutusta, mutta yliopiston tarjoama toimittajakoulutus ei välttämättä aja muun yliopistokoulutuksen ohi, muuta kuin alalle hakevien määrässä. Yksi esimiehistä kuitenkin muistutti, ettei minkään muun aineen opiskelija varmaankaan pääsisi taloon töihin ilman työkokemusta. Tämä kommentti vastaa pitkälti myös omia havaintojani, toimittajakoulutuksen yliopistossa saaneet pääsevät parhaassa tapauksessa jo ensimmäisenä opiskelukesänään alan palkkatyöhön, kiitos ohjatun harjoittelun. Tällöin myös uralla eteneminen on luonnollisesti ainakin jossain määrin helpompaa kuin jotain muuta yliopistossa pääaineenaan lukeville: koulutuksen ja työkokemuksen kilpailukykyinen yhdistelmä syntyy nopeammin. Tämäkin kysymys

on helppo palauttaa pohdintaan naisten ja miesten uralla etenemisen eroista. Olisi kiinnostavaa kartoittaa, minkälaiset mahdollisuudet uralla etenemiseen tai edes alalle pääsemiseen ovat toimittajaksi haluavalla naisella, jonka pääaine on joku muu kuin journalistiikka.

Kaikki esimiehet korostivat, että journalistinen ala on jo naisistunut ja yksi kommentoikin asiaa pohtimalla, voiko ala enää enempää naisistua, jos alan opiskelijoista jo 75 prosenttia on naisia. Koska rekrytoinneissa naisten ja miesten määrä tasoittuu, vahvistaa myös tämä seikka ajatusta siitä, että miehiä päätyy toimittajiksi laajemmalla kentältä kuin naisia. Toisaalta, näkyä voi myös se, että yliopistollisen toimittajakoulutuksen saaneista moni suuntautuu työurallaan melko nopeasti muihin kuin varsinaisiin toimittajan tehtäviin.

Vaikkei toimittajan sukupuolella olisikaan uutisjournalismissa suurta merkitystä, voi se vaikuttaa aihevalintoihin. Juuri tämän vuoksi olisi esimiesten mielestä tärkeää, että toimituksessa olisi monenlaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Tähän naisten kasvava osuus toimittajista voi vaikuttaa. Asian esiin nostanut haastateltava oli myös sitä mieltä, ettei naisten kasvanut määrä ole ”ainakaan huonompaan suuntaan vaikuttanut”. Yksi haastateltava totesi vastauksessaan, että ”*varmasti suuria joukkoja miehiä kiinnostaa eri asiat kuin suuria joukkoja naisia*”. Hänen mielestään olisi vähän naivia väittää, ettei naisten kasvavalla määrällä olisi merkitystä, mutta siihen, miten se vaikuttaa, hän ei suoraan osannut vastata. Kaikkien vastausten kanssa on jälleen helppo olla samaa mieltä. Ja vaikka harmillista, niin ei kuitenkaan yllättävää, etten saanut kysymykseen konkreettisempia vastauksia.

7.2 ”Ei voi olla vaan naisii”

Vaikka haastatteleman viisitoista naistoimittajaa työskentelivät haastatteluhetkellä osaksi eri työnantajille, oli heidän puheissaan paljon yhtäläisyyksiä. Tämä ei mielestäni ole yllättävää, sillä naisten koulutustausta oli samankaltainen ja monen työhistoriastakin löytyi yhtäläisyyksiä, ainakin laajemmalla asteikolla tarkasteltuna. Naisten ikäerotkaan eivät olleet merkittäviä. Valtaosa haastateltavista oli myös

hakeutunut toimittajaksi samoista syistä. Heistä moni määritteli työkuvansa samalla tai ainakin hyvin samankaltaisella tavalla ja heistä valtaosa oli päätenyt nykyiseen työpaikkaansa sitä varmasti kaikkein perinteisintä reittiä, kesätoimittajuuden kautta, mikä tekee heidän urapoluistaan osin yhteneväiset. Tämä taas kertoo siitä, että alalla jossa on ylitarjontaa työntekijöistä, ei juuri ilmoitella avautuvista työpaikoista talon ulkopuolelle, sillä jo talon sisällä on jonossa työntekijöitä. Toisaalta se kertoo myös siitä, että yliopistollisen toimittajakoulutuksen käyneiden toimittajien side työelämään syntyy jo varhain. Kiinnostavaa on sekin, että naisista lähes jokainen oli työskennellyt jossain vaiheessa uraansa uutistoimittajana, mikä vahvistaa omaa kokemustani siitä, että uutistoimitusta pidetään eräänlaisena toimittajantyön oppikouluna. Kaikesta tästä huolimatta on vaikea antaa lyhyttä ja ytimekästä vastausta siihen, millaiseksi yliopistollisesta toimittajakoulutuksesta valmistunut nuori naistoimittaja kokee työelämän valmistumisensa jälkeen.

Naistoimittajista ainoastaan kaksi vastasi olevansa sitä mieltä, ettei sukupuolella ole merkitystä toimittajan työssä. Heistä toinen koki, kuten yksi esimiehistäkin oli kokenut: sukupuolta merkityksellisempiä ovat luonne ja persoona. Myös yhden naistoimittajan vastauksesta nousi esiin toive mahdollisimman moninaisesta toimittajakunnasta. Kaikkiaan voi todeta, että valtaosa haastattelemistani toimittajista koki, että sukupuolella on merkitystä uran kannalta tai muuten, halusi tai ei. Positiivisena seikkana toimittajat eivät sukupuoltaan tässä kohtaa mielestäni juuri kokeneet. Naisten kokemus poikkeaa esimiesten vastauksista. Tähän syynä voi olla yksinkertaisesti se, että naiset pohtivat asiaa esimiehiä omakohtaisemmin: heille kysymykset olivat omaan uraan ja sen tulevaisuuteen liittyviä, esimiehet katselivat asiaa yleisemmällä tasolla. Toki ero vastauksissa voi toisaalta kertoa myös erosta sukupolvien välillä. Kun esimiehet ovat olleet uransa alussa, on sukupuolten välinen epätasaisuus ollut pienempi, kuten todennäköisesti hajonta koulutustaustoissa on ollut suurempi.

Useampi naistoimittaja koki tai oli aiemmin kokenut, jonkun miestoimittajan edenneen urallaan osittain sukupuolensa ansiosta. Kuten yksi haastateltava sanoikin, naisvaltaisessa toimituksessa miestoimittaja saattaa helpommin ja nopeammin päästä kokeilemaan erilaisia tehtäviä. Tätä ei ole mahdotonta uskoa. Toisaalta voi tuki olla myös niin, että naisvaltaisessa toimituksessa miestoimittajan nopea eteneminen

uralla nousee herkemmin esiin kuin naistoimittajan. Ja toisaalta, yksi haastateltava kertoi tapauksesta, jossa työnantaja oli suoraan kertonut etsivänsä määräaikaiseen tehtävään miestä, koska talo oli naisvoittoinen.

Yksi, haastatteluhetkellä esimiestehtävissä toimiva naistoimittajahaastateltava puolestaan kertoi tietävänsä, että alan naisistumista pidetään ongelmana: ”*että ei voi olla vaan naisia*”. Toisaalta sama haastateltava totesi, että toisen sukupuolen ylivoima toimituksessa vaikuttaa juttujen rajauksiin ja näkökulmiin. Toimittajien vastauksissa näkyikin myös yhden esimiehen esiin nostama äänien tasapainon tärkeys, sillä toimittajien esimerkeissä miehet etenivät nopeammin usein juuri radiossa ja televisiossa. Esimiehistä yksi koki, että naisten voisi nykyään olla helpompi päästä esimiestehtäviin, mitä ainakaan Torkkolan ja Ruohon tutkimus (2009) ei tue. Toimittajien vastauksista tätä ajatusta ei löytynyt, mutta haastateltavista yksi, vastikään esimiestehtävissä aloittanut, totesi olevansa hieman yllättynyt siitä, että hänen sukupuolensa nostetaan esiin työnantajan puolesta. Yksi haastateltava puolestaan mainitsi, että esimiestehtävissä on enemmän miehiä kuin naisia. Toinen sanoi kokevansa, että miehet pääsevät helpommin johtotehtäviin.

Nuoren naistoimittajan asema toimituksessa on valmistumisen jälkeen monelta osin hyvin tasa-arvoinen. Naistoimittajien seuranta-alueet voivat hyvin olla perinteisesti miehiseksi koettuja, kuten politiikkaa, taloutta tai rikoksia. Tämä on hyvä asia ainakin jos tutkimustietoon on uskomisen, sillä feministinen mediatutkimus esittää journalismiin liittyvän miehisiä piirteitä, joihin tarttumalla naisten asemaa toimituksissa voitaisiin parantaa. Kovien ja pehmeiden aiheiden uudenlainen, tasapuolisempi arvottaminen voisi olla yksi ratkaisukeino. (Ruoho 2006.)

Siihen, onko sukupuolella vaikutusta nuoren naistoimittajan nykyiseen asemaan toimituksessa on jo vaikeampi vastata. Toiselta kantilta katsottuna nuoret naiset kyllä valtaavat toimitukset, mutta vain niiden pohjakerroksen. Jos nuoret naiset itse kokevat jäävänsä miehille alakynteen jo vakinaisten työpaikkojen kohdalla, ei heidän asemaansa voida pitää kovin tasa-arvoisena vaikka he samanlaisia työtehtäviä suorittaisivatkin. Haastateltavien antamien tietojen perusteella näyttää siltä, ettei sukupuolella ole merkittävästi väliä toimituksellisia tehtäviä katsottaessa. Vakituisen työpaikan saamisen suhteen sillä kuitenkin vastausten perusteella on väliä. Koska

haastateltavista yhdeksän työskenteli suuressa tai keskisuuressa maakuntalehdessä ja kuusi sähköisessä mediassa, voidaan heidän kommenttejaan miesten suosimisesta vakinaistamisen kohdalla pitää mahdollisina yleistää jo kohtalaisen suuressa mittakaavassa, kuten myös Torkkolan ja Ruohon (2009, 33–37) tutkimus osoittaa. Jo Heinosen (1995) tutkimuksessa 41 prosenttia naisista arvioi sukupuolen vaikuttavan palkkaukseen heikentävästi ja yli 34 prosenttia koki sukupuolen vaikuttaneen uralla etenemiseen. Toisaalta, IWMF:n selvityksen (Byerly 2011) mukaan palkkatasa-arvo näytti alemman työkokemuksen journalistisissa tehtävissä toteutuvan.

Koska Torkkolan ja Ruohon (2009) tutkimus keskittyy kartoittamaan journalismin naisjohtajia on mielestäni selvää, että tulokset epätasa-arvosta ovat jyrkempiä kuin rivitoimittajan töitä tekeviä haastatteleamalla saadut. Uskon kuitenkin tutkimukseni peilaavan Torkkolan ja Ruohon (2009) tutkimusta siinä mielessä, että jo kesätoimittajista rivitoimittajiksi noustuaan nuoret naiset kokevat ensimmäisen lasikattonsa eli vakinaistamisen. Vakituinen työpaikka nousi esiin, haastateltavasta riippuen, eri kysymyksissä. Muutamalle vakituisen työpaikan saamisen vaikeus oli yllätys, muutamalle määräaikainen työsopimus oli pettymys ja muutama kertoi olevansa pettynyt alan työtilanteeseen. Vaikka työllisyystilanne oli useammalle pettymys, olin silti yllättynyt, ettei se noussut haastatteluissa merkityksellisempään rooliin. Lähes kaikkia määräaikaisella työsopimuksella työskenteleviä tuntui kuitenkin yhdistävän itsellenikin tuttu toivo siitä, että työnantaja kyllä huomaa hyvin ja antaumuksella tehdyn työn ja palkitsee siitä lopulta vakituisella työpaikalla. Tähän on kiinnostavaa peilata myös sitä, että naistoimittajat kertoivat Jyrkiäisen tutkimuksessa (2008) vaativansa itseltään työelämässä paljon ja moni oli joko polttanut itsensä loppuun tai pelkäsi sitä.

Toimittajien ajatukset siitä, mitä he uskoivat työnantajan toimittajassa arvostavan eivät suoraan vastanneet asioita, joita työnantajat nostivat esiin. Toimittajista valtaosa uskoi työnantajien arvostavan tehokkuutta, mikä todennäköisesti pitää paikkaansa, vaikkei se työnantajien vastauksissa noussutkaan esiin. Esimiesten vastausten kanssa yhteen sen sijaan kävivät useamman toimittajan esiin nostamat uutisnenä sekä sosiaaliset taidot. Eroja vastauksissa selittää myös osin se, miten haastateltavat kysymyksen tulkitsivat: työnantajien määritelmät olivat varsin konkreettisia ja toimittajien enemmän ominaisuuksia. Toimittajien ajatukset siitä,

miksi heidän työnantajansa oli palkannut juuri heidät olivat myös samankaltaisia kuin esimiesten vastaukset. Useampi nosti esiin työkokemuksen ja useampi arveli osoittaneensa taitonsa työtä tekemällä. Vaikka jälkimmäinen ei suoranaisesti noussut esiin esimiesten vastauksissa, pitää se varmasti paikkaansa ja sen suuntaista voi tulkita haastattelemieni esimiestenkin vastauksista. Itsensä kehuminen oli useammalle haastateltavalle vaikeaa, vaikka kyseessä oli kahdenkeskinen haastattelutilanne. Olisikin mielenkiintoista tietää, miten vaatimattomat, mutta pätevät naistoimittajat kehuvat itseään työhaastatteluissa. Yksi haastateltava arveli, että vakituisen työpaikan saaminen voi olla myös tuuripeliä. Omien kokemusteni perusteella tähänkin on helppo uskoa, vakinaisen työpaikan saaneiden taitoja vähättelemättä. Määräaikaisista toimittajista osa vastasi epävarmaan sävyyn ja yksi pohtikin kysymystä, jota varmaankin lähes jokainen määräaikainen on joskus pohtinut: onko se vain omaa tyhmyyttä, kun jää roikkumaan ilman vakituista työsopimusta?

Toimittajatutkimuksessa (Jyrkiäinen 2008, 26) vastaajat kokivat kiireen vaikuttavan työn laatuun kielteisesti ja kiirettä korostettiin useassa vastauksessa. Myös työpaikan suurimmiksi ongelmiksi yli puolelle vastaajista nousivat kiire ja aikataulupaineet. Eniten iloa vastaajille toi vastaavasti muun muassa vaikutusmahdollisuus oman työajan järjestämiseen. Kuitenkaan iso osa kyselyyn vastanneista ei pitänyt tarpeellisena lisätä työaikajärjestelyjen joustavuutta, mutta edelleen – oman työn ongelmakohtina aikataulupaineet ja niiden tuoma stressi nousivat vastauksissa useimmin esiin (Jyrkiäinen 2008, 30–31, 34, 36.) Odotin temahaastatteluiden materiaalin tuovan myös nuorilta naistoimittajilta hyvin samankaltaisia tuloksia, sillä kiire sekä aikataulu- ja kustannuspaineet ovat väistämättä hiipineet isoon osaan toimituksia (Jyrkiäinen 2008, 44). Haastateltavistani ainoastaan kaksi oli yllättynyt siitä, kuinka kiire on. Tätä selittänee pitkälti se, että kiireeseen on totuttu eikä haastateltavilla välttämättä tule enää edes mieleen sanoa kiireen olleen yllätys. Yksi haastateltava sanoikin olleensa yllättynyt siitä, ettei ala ole niin kamala kuin uhkakuvien perusteella voisi ajatella. Yllättävää oli, että valtaosa haastateltavistani sanoi, ettei heillä ole pettymyksiä journalistiseen alaan liittyen. Ainoastaan kaksi haastateltavaa nimesi pettymyksekseen journalistisen alan vaikean tilanteen, mitä myös pidän hieman yllättävänä. Toisaalta, alan vaikea tilanne näkyi kyllä

useammassa kuin kahdessa vastauksessa, mutta se vain nousi esiin muiden kysymysten kohdalla tai näkyi vastausten rivien välistä.

Jyrkiäisen (2008, 18) kyselytutkimukseen vastanneille toimitustyössä oli tärkeää muun muassa itsensä ilmaiseminen sekä toteuttaminen, kuten myös mahdollisuus käyttää omaa osaamista monipuolisesti. Vastaajista yli puolet piti tärkeänä työn haastavuutta (Jyrkiäinen 2008, 18). Oletuksenani oli, että myös omat haastateltavani nostaisivat esille työn haastavuuden. Oletin, että työn haastavuus voisi nousta esiin negatiivisena tai positiivisena koettuna asiana, joko aiemmissa työpaikoissa tai nykyisessä työssä koettuna seikkana. Näin ei kuitenkaan yksiselitteisesti ollut. Haastateltavista ainoastaan yksi nosti yllätyksistä kysyttäessä esiin työn vaikeuden ja haastavuuden negatiivisessa mielessä ja yksi positiivisessa mielessä.

7.3 Työn oppii tekemällä

Nuorelle, jo valmistuneelle naistoimittajalle annetaan toimituksessa vastausten perusteella monenlaisia ja kaikenlaisia tehtäviä. Moni koki saaneensa paljon vastuuta jo heti nykyisessä työssään aloitettuaan, mikä ei kuulosta lainkaan yllättävältä. Kuten yksi haastateltava sanoikin, ”*heitetään kissa kylmään veteen ja katsotaan osaako se uida*”. Muistan itse kuulleen ensimmäisenä kesätoimittajakesänäni samankaltaisen sanonnan. Valtaosa haastateltavista koki, että heidän työtehtävänsä olivat jollain tapaa muuttuneet talossa aloittamisen jälkeen ja heistä osa tarkensi vastuuta tulleen lisää ja osa työnkuvan muuttuneen. Koska moni toimittaja päätyy nykyään työpaikkaansa kesätyön kautta, on selvää, että vastuu kasvaa kokemuksen ja talon tavoille oppimisen myötä. Taloon kesänkin jälkeen jäävälle voidaan tarjota isompia projekteja, seuranta-alueita tai vastuuta luonnollisesti eri tavalla kuin vain kesätyöntekijälle. Lisäksi monen toimittajan työ muuttuu uralla etenemisen myötä jollain tapaa kohti erikoistoimittajuutta, mikä on luonnollista verkostojen ja kokemuksen kasvaessa.

Haastattelemani naiset saivat myös kohtalaisin tai suurin vapauksin päättää sen, mistä he tekevät juttuja. Tämä linkittyy mielestäni voimakkaasti vastuun ja

kokemuksen kasvuun. Esimerkiksi toimittajan omalta seuranta-alueelta on syytäkin odottaa toimittajan itsensä löytävän uutisia ja juttuaiheita, mutta selvää on sekin, että monessa toimituksessa ja monella osastolla on myös päiväkohtaisia juttuaiheita, joita on hoidettava. Nuorelle kesätoimittajatyölle ei kuitenkaan, ainakaan nikottelematta, anneta aivan kaikenlaisia tehtäviä. Moni haastateltava koki, että naisille annetaan kesätoimittaja-aikana automaattisesti kevyempiä aiheita ja miehille vakavampia. Vastausten perusteella nuoren naistoimittajan sukupuoli ei kuitenkaan enää valmistumisen jälkeen vaikuta hänen saamiinsa juttukeikkoihin yhtä merkittävästi, tosin osa naistoimittajista koki tämän jaon jatkuneen. Eteenpäin on siis menty, jos vastaajat eivät itse tunnista juttuaiheiden jakautuvan enää valmistumisensa jälkeen naisten ja miesten juttuihin, kuten esimerkiksi Van Zoonen (1998, 34–36) kirjoittaa.

Yliopistolliseen toimittajakoulutukseen haastateltavat suhtautuivat tasaisesti jakautuen niin, että osa piti koulutusta varsin riittävänä, osa piti koulutusta riittävänä mutta näki siinä parannettavaa ja osa koki, ettei koulutus antanut riittäviä eväitä käytännön toimittajantyöhön. Suhtautuminen asiaan riippuu varmaan hieman myös siitä, minkälaiselle uralle haastateltava on päätenyt. Haastateltavista noin puolet mainitsi toimittajakoulutuksen olevan kelpo väylä työelämään pääsyyn, mistä on helppo olla samaa mieltä. Yli puolet haastateltavista nosti esiin sivuaineiden merkityksen, joiden merkitystä ja valinnan vaikeutta on varmasti monen helppo jossitella jälkikäteen. Kuten yksi haastateltava totesikin, toimittajan olisi hyvä olla sivistynyt ja kuten toinen haastateltava sanoi, eivät yhden aineen sivuaineopinnot vielä tee sinusta asiantuntijaa. Muutama haastateltava sanoi oppineensa alan työtä tekemällä. Onkin varmasti niin, että kysymyksen vastaukseen vaikuttaa myös se, minkälaisena koulutuksen tehtävää pitää. Ja toisaalta, voi olla, että työura vie eri suuntaan, kuin mihin sen on opiskellessa kuvitellut vievän, jolloin kaikkeen uralla vastaan tulevaan on mahdotonta valmistautua jo yliopistossa.

Yksi haastateltavista kritisoi yliopistollista toimittajakoulutusta sen leikkikoulumaisuudesta, mutta kiitti opettajan hyviä kontakteja työelämään. Ehkä tässä osin näkyy yliopistollisen toimittajakoulutuksen ristiriita moniin muihin yliopisto-opintoihin nähden: toimittajaopinnoista iso osa on käytännön opettelua pänttäämisen sijaan. Siihen, kumman opettaminen olisi yliopistossa hyödyllisempää on vaikea vastata, sillä harjoitustöiden tekemiseen ei varmastikaan koskaan päästäisi,

jos opetus olisi pelkkää teoriaa. On helppo allekirjoittaa ajatus ”*mutta mistä sitä tietää minkälainen mä oisin ilman sitä koulutusta*” ja ennen kaikkea, mihin olisi urallaan päätenyt, jollei olisi saanut ensimmäistä työpaikkaansa jo opintojen alkuvaiheilla.

Haastattelemieni naistoimittajien vastausten perusteella voidaan päätellä, ettei yliopistosta valmistumisella ole suurta merkitystä journalistisia työpaikkoja hakiessa. Tähän puolestaan varmasti vaikuttaa se, että suuri osa tarjolla olevista työpaikoista on tällä hetkellä määräaikaisia, jolloin tutkinnolla, tai ainakaan ylemmällä korkeakoulututkinnolla, ei ole suurta merkitystä. Lisäksi useampi toimittaja oli päätenyt nykyiseen työpaikkaansa kesäpestin kautta, jolloin on ymmärrettävää, ettei työnantaja ole välttämättä enää kiinnostunut siitä, onko toimittaja suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon vai ei.

Itsensä kehuminen ei ollut haastateltaville yhtään helpompaa kun kysyin heiltä heidän ammatillisista vahvuuksistaan. Näissä nousivat esiin pitkälti samat asiat, jotka nousivat esiin jo kysyttäessä mitä haastateltavat uskovat rekrytoijan toimittajassa arvostavan ja minkä vuoksi he uskoivat itse tulleen palkatuksi. Vahvuuksien painotus oli hieman erilainen kuin aiemmissa kysymyksissä, mutta tähän varmasti vaikuttaa vain se, että moni haastateltava muisti vastanneensa samankaltaiseen kysymykseen jo aiemmin ja koitti nyt varioida vastauksensa painotuksia. Jälleen osa vahvuuksista oli konkreettisempia ja osa enemmän luonteeseen ja persoonallisuuteen liittyviä. Kiinnostavimpia vastauksia oli erään haastateltavan tunne siitä, että yllättävän monen nuoren toimittajan kunnianhimo on hyvin matala, minkä vuoksi hän piti omaa intohimoista suhtautumistaan vahvuutena. Vastaus oli kiinnostava yllättävyytensä vuoksi, sillä valtaosa tapaamistani nuorista toimittajista on hyvin kunnianhimoisia, mitä olen itse pitänyt tärkeänä myös työssä selviytymisen ja työpaikkojen saamisen vuoksi.

Ilahduttavaa on, että haastateltavien selvä enemmistö koki, että heidän ammatillisille vahvuuksilleen on nykyisessä työpaikassa käyttöä. Ammatilliset vahvuudet olivat lähes kaikki joitain muita, kuin yliopistollisessa koulutuksessa hankittuja, mutta yksi haastateltava antoi kiitosta myös yliopisto-opinnoilla hankitusta analyttisuudesta. Vain muutama koki, etteivät he voi käyttää ammatillisia vahvuuksiaan nykyisessä

työpaikassaan täysipainoisesti, minkä he kokivat johtuvan työnkuvasta. He kuitenkin arvelivat, että voisivat myös itse vaikuttaa tilanteeseen, mikä on puolestaan positiivinen merkki.

Se, että valtaosa haastateltavistani oli työuransa varrella vähintään miettinyt, pärjäisikö miehenä kenties paremmin, ei ole mielestäni kovin yllättävää. Itselleni yllättävämpää oli, että haastateltavista kaksi vastasi kysymykseen ei. Esiin nostettiin tietenkin se miehisin juttukeikkapaikka puolustusvoimat sekä miesten verkostot. Yksi naisista myönsi, että häntä on uran varrella myös harmittanut katsella samalla tasolla olevien mieskollegoiden saamia mahdollisuuksia ja toinen arveli, etteivät miehet itse ole tietoisia ”äijäverkostoistaan” ja siitä, kuinka ne vaikuttavat heidän tekemiinsä valintoihin. Molemmat vastaukset on helppo allekirjoittaa mahdolliseksi, etenkin, kun niille tuli lisävahvistusta muistakin vastauksista. Yksi haastateltava totesi, että hänen miespuoliset opiskelukaverinsa ovat varmaankin paremmissa asemissa kuin naispuoliset. Mihän naiset siis katoavat? Onko selityksenä tilanteelle se, että naisista moni vaihtaa jo uran varhaisessa vaiheessa esimerkiksi viestintätöihin tai lannistuu ja alkaakin opiskella jotain muuta, vai hakeutuuko alalle nuoria miehiä muita väyliä niin paljon, että sukupuolijako tasoittuu? Yksi haastateltava pohti vastauksessaan mainiosti sitä, suositaanko hänen työpaikassaan nuoria miehiä naisten sijaan vai ovatko kaikki vakituisen paikan saaneet miehet olleet oikeasti paikan saadessaan hakijoina olleita naisia pätevämpiä. Hän kuvaili myös nuorten miesten tapaa olla tekemisissä päätoimittajien ja toimituspäälliköiden kanssa ja huomautti, että toisin kuin näillä nuorilla miehillä, ei hän itse koe, että hänellä olisi minkäänlaista erityistä suhdetta ylempiensä kanssa. Haastateltavan kuvailusta on vaikea olla päättelemättä, että päätoimittajat ja toimituspäälliköt ovat tässä tapauksessa, ja usein muulloinkin, miehiä.

Miesten verkostot tunnisti myös yksi haastatelluista esimiehistä, itse nainen, joka arveli, että miehet päätyvät päätoimittajiksi osittain siksi, että miehet tuntevat toisensa ja suosittelevat toisiaan. Lähes surullista kuunneltavaa oli erään haastateltavan kuvailu kuinka auki tulevista työpaikoista talon naiset ajattelevat heti paikan menevän kuitenkin miehelle. Hän pohti myös sitä tosiasiaa, että vaikka opiskelijoissa naisia on miehiä enemmän, tasoittuu ero vakituisista työpaikoista puhuttaessa. Haastateltava arveli, että yhtenä syynä voi olla pelko siitä, että nainen

perustaa perheen ja jää kotiin. Häneltä itseltään asiaa oli vihjailun tasolla kysyttykin. Naisten päätoimittajauria tutkiessa kysymys lapsista nousee nopeasti esiin. Omassa tutkimuksessani äitiysloma nousi esiin puhuttaessa sukupuolen vaikutuksesta uraan. Torkkolan ja Ruohon (2009) tutkimuksen mukaan mediatalot ovat konservatiivisia työpaikkoja. Ehkä vanhemmat miespomot ovat tottuneet ajatukseen, jossa naiset elävät miehen uran ehdoilla eli jäävät lapsen saatuaan kotiin? Oman tutkimukseni äitiyslomalla oleva haastateltava oli sitä mieltä, että nuorten naisten mahdollisuus tulla ”*paksuksi minä hetkenä hyvänsä*” on asia, joka nousee välillä esiin.

Tytöttely ja keski-ikäisen miehen sekä nuoren naistoimittajan kohtaaminen nousivat myös esille vastauksissa, mitä ei voi pitää kovin yllättävänä. Yllättävämpää olisi, jos yhdelläkään haastateltavalla ei tällaisia kokemuksia olisi, edes kesätoimittaja-ajoiltaan. Nämä tapaukset esiin nostaneet haastateltavat kuitenkin kokivat, että he olivat selvinneet työttöly-tilanteista usein kunnialla. Toisaalta, miksi etenkin jälkikäteen ajattelisi toisin?

Kaikesta tästä, äijäverkostoista, työttölystä ja nuorten miesten nousujohteisista urista huolimatta, vain viisi naisista koki joutuvansa kilpailemaan työpaikallaan. Viisi vastasi, ettei kilpailua ole ja kaksi jäi kyllän ja ein väliin ja kolme sanoi kokeneensa kilpailua aiemmin. Loputtomien pätkien ja määräaikaaisuuksien luvattulla alalla, olisin olettanut, että kilpailu on enemmän. Toisaalta, ne, jotka kilpailua kokivat nostivat syyksi juuri pätkätyöt. Ymmärrettäväsi kilpailua oli koettu myös kesätoimittaja-aikana, etenkin sen suhteen, että kaikki haluavat saada jatkopaikan toimituksesta, mutta koska sitä ei voida kaikille antaa, korostuu näyttämisen tarve ja loppukesää kohti jännite jo tuntuu. Muutama vastaus korosti ammatillista kilpailua, mitä voi toki pitää hyvänäkin asiana, etenkin jos kilpailun henkeä pidetään hyvänä. Kilpailun koettiin liittyvän myös itseen, esimerkiksi siihen, onko oma työmäärä riittävä tai onko itse tehnyt parasta mahdollista työtä vai olisiko työnsä voinut tehdä vielä paremmin. Kilpailu koettiin vastauksissa yleisesti enemmän negatiivisena kuin positiivisena seikkana ja siihen vastattiin sen mukaan. Tämä kokemus voi johtua myös kysymysten järjestyksestä ja haastatteluiden etenemisestä. Kilpailun myöntäneiltä haastateltavilta kysyin, keiden kanssa he kokivat kilpailevansa. Heistä vain yksi koki tässä vastausvaiheessa kilpailevansa erityisesti nuorten miesten kanssa ja kilpailu oli muiden kohdalla pohjimmiltaan kilpailua vakituisista työpaikoista

kaikkien määräraikaisten kesken. Jako on kenties hieman yllättävä, mutta toisaalta olisi kenties outoa, jos määräraikaisista työpaikoista ja vakituisista työpaikoista kamppailevat eivät pitäisi muita nuoria naisia kilpailijoina itselleen lainkaan. Kysymyksen kohdalla ei siis myöskään syntynyt eroja sähköisen ja printtimedian välille, vaikka aiemmin oli käynyt ilmi, että etenkin sähköisellä puolella työskentelevät ja työskennelleet naiset olivat kokeneet miesten etenevän urallaan paikoitellen naisia nopeammin.

Kollegoidensa kanssa lähes kaikki haastateltavat kertoivat tulevansa hyvin toimeen ja syyt tähän olivat melko yllätyksettömiä. Yhdistävät tekijät, kuten määräraikaisuus, ikä, erikoisala ja huumorintaju mainittiin. En ollut yllätynyt myöskään siitä, että muutama haastateltava nosti esiin hankalan kollegan. Kuten yksi haastateltava sanoikin: *”tämmöseen ammattiin päätyy usein myös muutamia semmosia vähän hankalampia persoonia”*. Useampi haastateltava kertoi viettävänsä työkavereiden kanssa aikaa myös vapaalla, mutta yksi haastateltava korosti, että hänellä on työelämä ja vapaa-aika erikseen. Tämä saattaa kertoa ihmisten luonteen lisäksi myös toimitusten kulttuurista sekä esimerkiksi ikärakenteesta.

Yhden haastateltavan tämän kysymyksen yhteydessä mainitsema ehdottelu tai pikemminkin haastateltavan kohdanneiden ehdotteluiden suorasukaisuus oli yllätys. Tapaukset eivät olleet sattuneet samassa työpaikassa, joten kyseessä ei voi olla vain tietyn toimituksen kulttuuri, jossa ehdottelua ei tuomita, mutta molemmilla kerroilla ehdottelijana oli ollut vanhempi miespuolinen kollega. Surullista oli, että tämä oli jättänyt jälkensä haastateltavaan, joka arveli, että nuorena naisena ehdottelua joutuu kokemaan jatkossakin. Haastateltava ei kuitenkaan ole kokemuksineen valitettavasti yksin, vaikkei samankaltaista noussutkaan omien haastateltavieni kohdalla esiin. Television naistaloustoimittajien kokemuksia tasa-arvosta tarkastellut selvitys (Berghäll, Haga, Kahila, Latvala & Tuure 2000) kertoo, että naistaloustoimittajilla oli kokemuksia kypälöinnistä kesätoimittaja-aikana ja kuinka tietyjä kollegoita voi töissä joutua juoksemaan karkuun.

Sukupuolijakauma oli valtaosan haastateltavista työpaikoilla tasainen. Erot erityyppisten toimitusten välillä tosin näkyivät epätasaisuudesta kertoneiden haastateltavien kohdalla eikä ollut suuri yllätys, että maakuntalehden

teematoimituksessa työskentelevä haastateltava kertoi, että heidän osastonsa on naisvoittoinen. Yksi haastateltava totesi vastauksessaan, että hänen oma osastonsa on liian naisvaltainen. Miesvoittoisena osastona esiin nousi urheilutoimitus. Monelle haastateltavalle tuntui olevan tärkeää kertoa, että pomoportaassa on miesten lisäksi myös naisia. Neljä haastateltavaa kertoi, että heidän nykyisessä työpaikassaan naisia on enemmän kuin miehiä ja ainoastaan yksi haastateltava kertoi, että miehiä on enemmän kuin naisia. Tämä saattaa kertoa jotain haastateltavien työpaikkojen kokoluokista sekä siitä, minkä verran väki kyseisissä taloissa vaihtuu. Yllättäen vain yksi haastateltava kertoi, että pomoportaasta valtaosa on miehiä ja toimittajat puolestaan naisia. Rehellisesti sanottuna, olisi odottanut, että useampi olisi nostanut esiin pomoportaiden miesvaltaisuuden, mutta kenties talojen uutispäälikönaiset tai kakkospäätoimittajanaiset vaikuttivat vastauksen luonteeseen.

Haastateltavista¹⁰ kymmenen eli enemmistö oli sitä mieltä, että heidän nykyinen työpaikkansa on tasa-arvoinen. Vaikka muutama haastateltava jäi siis empivälle kannalle, se, ettei yksikään vastannut suoraan ei, on ilahduttavaa. Vähemmän ilahduttavaa oli yhden haastateltavan, tasa-arvoiseksi työpaikkansa vastanneen pohdinta siitä, kuinka taloon sivukautta tulleet miehet vakinaistetaan varsin nopeasti vaikka talossa on monia määräaikaista naisia. Vastaus antoi myös tukea pohdinnalleni siitä, että naiset saattavat kadota pois journalistiselta alalta jo muutaman vuoden uralla olon jälkeen, sillä haastateltava vahvisti tämän ja kertoi, että naisissa vaihtuvuus on nopeampaa. Yksi haastateltava otti puolestaan esiin hyvän kysymyksen siitä, onko työpaikka tasa-arvoisempi niille, joilla on vakituinen työsopimus. Hän myös totesi, että vakituisen työpaikan saa helpommin miehenä. Alalla, jossa erilaisia määräaikaista työsuhteita on paljon, kysymys vakinaisten ja määräaikaisten tasa-arvosta on hyvä. Voidaan kysyä, pääseekö määräaikainen todella etenemään urallaan, jos hänen määräaikaisuutensa ovat esimerkiksi niin lyhyitä, ettei hän voi suunnitella pidempiä projekteja tai hänelle ei synny varsinaista seuranta-aluetta tai hän itse kokee olevansa kakkosluokan toimittaja määräaikaisuutensa johdosta?

¹⁰ Haastateltavista 13 vastasi kysymykseen ”onko nykyinen työpaikkasi mielestäsi tasa-arvoinen työpaikka?”, koska ensimmäiseltä kahdelta en tätä kysymystä ymmärtänyt kysyä.

Kaikesta huolimatta, valtaosa oli tyytyväinen asemaansa. Selkeästi tyytymättömiä oli ainoastaan kolme. Tähän kysymykseen olisin ilman muuta odottanut määräaikaisilta haastateltavilta selkeämpää painotusta. Kävi kuitenkin niinkin, että määräaikainen haastateltava ei vastannut kysymykseen lainkaan työsuhteensa näkökulmasta vaan siitä näkökulmasta, mikä on hänen päivittäinen asemansa toimituksessa. Määräaikaiset myös kokivat, että ovat tyytyväisiä muilta kuin työsuhteensa muodon osalta eli niin tyytyväisiä ”*kuin määräaikainen voi olla*”. Määräaikaisuudesta huolimatta, omassa asemassa nähtiin kuitenkin myös hyvää. Yksi esimerkiksi käänsi ajatuksen määräaikaisuudesta niin, että se itse asiassa sopii hänen nykyiseen elämäntilanteeseensa hyvin. Yksi määräaikainen haastateltava pohti sitäkin, ettei vakinaistaminen ole nykyään mikään autuus. Hän kuitenkin nosti esiin myös tärkeän seikan eli sen, kuinka vakituinen työpaikka voi olla myös statusasia.

Myös palkkaansa haastateltavat olivat pääosin tyytyväisiä, vaikka kyllä-vastanneetkin totesivat, että palkka toki voisi olla isompikin. Muutamat haastateltavat empivät ja muutamat sanoivat olevansa tyytymättömiä. Esiin nostettiin muun muassa se, ovatko toimittajan palkat kovin kilpailukykyisiä. Pohdinta on varmasti ainakin osin aiheellista, sillä voisi olettaa toimittajien keskipalkkoja nostavan uransa loppuvaiheilla olevien reilusti alalle huonona aikana tulneiden palkkoja korkeammat palkat, jotka on ehditty erilaisessa mediamaisemassa nostaa korkeuksiin, jonne harva, jos kukaan enää pääsee. Tämä nostettiin esiin vastauksissakin, vanhempien toimittajien palkkojen tiedettiin olevan omaa selvästi parempia. Epäreilulta, kuten haastateltava itsekkin sanoi, kuulosti erään mediatalon käytäntö, jossa määräaikaisille maksetaan pienempää palkkaa kuin vakituisille, vaikka työtehtävät olisivat muuten täysin samankaltaiset. Ainoastaan yksi haastateltava kertoi, että hän on itse säännöllisesti käynyt neuvottelemassa palkastaan. Toinen haastateltava totesikin, että palkkaneuvotteluissa pitäisi osata vaatia, minkä hän koki miesten osaavan naisia paremmin. Palkasta puhumisen voisi helposti ajatellakin olevan yksi miesten ja naisten suurimmista eroista. On helppo ajatella, että mies pyrkii lähtökohtaisesti hankkiutumaan asemaan, jossa palkasta on helpompi neuvotella. Voi myös olla, että siinä missä naiset eivät lähde johtopaikoille, he eivät myöskään vaadi korkeampia palkkoja. Siihen, mistä tämä johtuu tuskin löytyy vain yhtä syytä. On kuitenkin helppo ajatella, että naisvoittoisella alalla

nainen pelkää helpommin oman paikkansa puolesta eikä siis tahdo vaarantaa asemaansa näyttäytymällä liikaa palkkaa vaativana pyrkyrinä.

Vastaus siihen, ovatko haastateltavani tyytyväisiä työnantajaansa on hankalin, sillä vaikka haastateltavista seitsemän ilmaisi tyytyväisyytensä, viisi empi ja tyytymättömiä oli kolme. Muiden tyytyväisyys-kysymysten kohdalla kyllä-vastanneiden määrä oli suurempi. Eroa vastauksissa syntyi sen suhteen, vastasiko haastateltava tyytyväisyytensä laadun lähimpään esimieheensä vai mediayhtiöön, jossa työskentelee. Omiin esimiehiin oltiin tyytyväisiä, mutta yhtiöiden kohdalla valitettavasti esiin nostettiin esimerkiksi huono henkilöstöpolitiikka, se miten ihmisiä työsuhteiden kanssa kohdellaan. Tyytymättömien vastauksissa määräaikaisuus nousi luonnollisesti syyksi, mutta samaa sanoi muutama, itse vakinaistettu toimittajakin, joka kertoi olevansa harmissaan määräaikaisten puolesta vaikka he omalta osaltaan olivatkin työnantajaansa tyytyväisiä. Esiin nostettiin myös yhteistoimintaneuvottelut ja niiden vaikutus toimintaan talossa ja siten myös talon ilmapiiriin. Odotettavaa oli sekin, että Yleisradiossa työskentelevät haastateltavat kokivat talon olevan hyvä ja turvallinen työpaikka.

7.4 Journalismi ei kuole

Viimeisimmäksi haastattelussa kartoitin naistoimittajien toiveita ja ajatuksia tulevaisuudesta. En osaa sanoa, olinko lopulta hieman yllättynyt siitä, että vaikka kaikki haastateltavat näkivät journalistisen alan olevan muutoksessa, heistä lähes kaikki myös uskoivat journalismiin. Joku haastateltava uskoi printtimedian kuolevan ja joku taas uskoi, että lehdet kyllä jossain muodossa säilyvät ja moni ei osannut sanoa, miltä suomalainen mediamaisema muutosten jälkeen näyttää.

Kaikkiaan vastauksia sävytti lopulta toiveikkaus. Ei kuitenkaan yltiöpäinen toiveikkaus, vaan ymmärrys siitä, että kaikkia muutoksia media-alalla ei ole vielä nähty, mutta tulevaisuutta on. Tämä on mielestäni varsin odotettavaa, sillä jos kaikki haastateltavani olisivat ajatelleet journalismin kuolevan lopullisesti muutaman vuoden sisällä, miksi heistä kukaan enää työskentelisi sen parissa? Kaikkiaan monet

haastateltavieni pohdinnat tulevaisuudesta kuulostivat mahdollisilta ja jopa todennäköisiltä. Ei olisi yllättävää, että pakkoyrittäjäys lisääntyisi eikä olisi yllättävää, jos journalismin liiketoimintamalli muuttuisi niin, että journalismia tehtäisiinkin tulevaisuudessa toisenlaisessa mallilla. Kuten yksi haastateltava pohtikin, kuka maksaa journalismista ja kenelle, on auki ja on jännittävää nähdä, mikä vastaukseksi muodostuu. Katetta löytyy varmasti myös pohdinnalle siitä, että suurten yleisöjen aika on ohi, tai jos ei vielä ohi, niin ainakin selvästi hiipumassa ja siten pian ohi. Osa haastateltavista pohti, kuinka kilpailu alan työpaikoista lisääntynee tulevaisuudessa entisestään. Hyvä kysymys onkin, milloin alan ylikoulutusta¹¹ aiotaan oikeasti suitsia?

Oman tulevaisuutensa valtaosa haastateltavista näki kaikesta huolimatta valoisana. Moni uskoi, että voi halutessaan jatkaa toimittajana ja muutama ilmaisi toiveensa työskennellä tulevaisuudessa juuri nykyisessä työpaikassaan. Muutama haastateltava luonnollisesti koki tulevaisuutensa selkeästi epävarmana, mutta olisi ollut yllättävää jos esimerkiksi yt-neuvottelut juuri kokenut haastateltava ei olisi tuntenut oloaan hieman epävarmaksi. Yllättävänä en pitänyt sitäkään, että haastateltavistani muutama arveli, että he voisivat harkita tulevaisuudessa työskentelyä viestinnän puolella, sillä tiedän itsekin useampia tapauksia, joissa pitkänkin toimittajauran tehnyt henkilö siirtyy viestintätehtäviin. Tähän ja näihin pohdintoihin taas osittain arvelen vaikuttavan sen, että viestintäalaa pidetään journalismia varmempana ja turvallisempaan ja sillä nähdään olevan tulevaisuus eikä esimerkiksi yritysten viestinnän tarpeen uskota katoavan. Muutamien haastateltavien kanssa ammatin vaihtaminen tuli puheeksi, heistä kaksi ajatteli ammatinvaihdon olevan pakko ja kolme totesi, että ammatin vaihtaminen voisi olla hyväkin asia. Toiseen ammattiin kouluttautuminen nähtiin varasuunnitelmana ja toisaalta myös mahdollisuutena tehdä jotain ihan muuta. Näitä samoja kysymyksiä pohtii varmasti moni jollain täysin muulla alalla työskenteleväkin, sillä työelämä on muuttunut repaleisemmaksi ja toisaalta, työltä toivotaan varmasti nykyään aiempaa enemmän merkitystä ja toisaalta työn ei toivota välttämättä vievän kaikkea vapaa-aikaa.

¹¹ Kolmessa yliopistossa ja kolmessa ammattikorkeakoulussa on yhteensä reilut 200 toimittajakoulutuksen aloituspaikkaa kertoo Tampereen yliopiston tiede- ja kulttuurilehti Aikalainen artikkelissaan maaliskuussa 2014 (<http://aikalainen.uta.fi/2014/03/21/toimittajia-koulutetaan-liikaa/>)

Millaisena nuori naistoimittaja siis kokee työelämän valmistumisensa jälkeen? Yhtä ainoaa vastausta tähän ei ole, vaan vastaus löytyy niin luvusta kuusi kuin tästä luvustakin. Kaiken median murrosta ja sen pikaista kuolemaa kertovan ja ennustavan keskellä, yliopistokoulutuksen toimittajan työhön saaneilla nuorilla naisilla on uskoa alaan ja siihen, että hyvin tehdyllä sisällöllä on paikkansa ja tarkoituksensa. He eivät välttämättä yksiselitteisesti usko, että sille löytyy maksajia helposti jos lainkaan, mutta siihen, viihtyvätkö he työpaikallaan juuri nyt tämä ei merkittävästi vaikuta. He suhtautuvat työhönsä kunnianhimoisesti, vaikka pohtivat joskus, olisiko uralla eteneminen ja vakituisen työpaikan saaminen itselle tai työtoverille helpompaa, jos olisi nuori mies. Yksinkertaistettuna, moni haastateltavani näki tilanteen hyvin samankaltaisena kuin Torkkolan ja Ruohonkin (2009) haastattelemat naiset: sukupuoli on ominaisuus.

Haastattelemani naistoimittajat kokivat työelämänsä valmistumisen jälkeen muun muassa kiinnostavana, kiireisenä, mukavana, monipuolisena ja hauskana. Heistä osan käsitys työelämästä ei ollut valmistumisen jälkeen muuttunut, osa kertoi työelämän vastanneen odotuksia joita heillä oli ollut ja osa kertoi työelämän olevan rankempaa mitä he olivat odottaneet. Pääosin haastateltavat olivat sitä mieltä, että heidän nykyinen työpaikkansa on mukava. Kaikkiaan vastaukset olivat hyvin pitkälti sellaisia kuin odotin. Olisin yllättynyt, jos kaikki olisivat vastanneet täysin samoin, jos kukaan ei olisi pitänyt työelämää mukavana tai jos kukaan ei olisi ollut yllättynyt siitä, että arki on odotuksia rankempaa eikä yksikään ei olisi ilmaissut pettyneensä mihinkään.

Mistä nämä vastaukset sitten kertovat? Ainakin siitä, että naistoimittajat saattavat paperilla näyttää tulevansa samankaltaisesta muotista ja opintoja sekä työkokemusta tarkastellen näin osin toki onkin. Muitakin yhdistäviä tekijöitä toki on, mutta monet niistä ovat sen kaltaisia, että ne löytyisivät varmasti kysyttäessä muillakin aloilta työskenteleviltä nuorilta naisilta.

7.5 Tutkimuksen tulevaisuus

Näen yhä, että tutkimuksellani olisi jatkumahdollisuuksia. Vaikka tutkimusta aloittaessani pohdin varsin vakavastikin sitä vaihtoehtoa, että jatkaisin työtä kohti laajempaa ja kattavampaa tutkimusta, en toistaiseksi ole niin tekemässä. Selvää on, että ainakin haastateltavien rekrytoijien suurempi määrä voisi tuoda tutkimukselleni lisäarvoa. En sen sijaan usko, että naistoimittajien teemahaastatteluiden määrän kasvattamisella olisi enää juurikaan merkitystä, vaan yleistettävyyttä tutkimukselleni saisi määrällisellä tutkimuskyselyllä. Tutkimuskyselyyn väittämiä löytyisi jo omasta tutkimuksestani sekä esimerkiksi Torkkolan ja Ruohon tutkimuksesta (2009) sekä Kurvisen väitöskirjatyöstä (2013).

Vaikka mielestäni olisi erittäin tärkeää ja mielenkiintoista tutkia kuinka moniin toimituksiin vakinaistetaan tällä hetkellä lähinnä nuoria miehiä, koen myös, että oman opinnäytteeni kaltaisia tutkimuksia valmistellaan parhaillaan. Esimerkiksi historiantutkija, Heidi Kurvinen Oulun yliopistosta kerää parhaillaan toimittajanaisten kokemuksia tasa-arvosta 1960-luvulta 2000-luvulle. Tästä huolimatta, olisi toki mielenkiintoista kartoittaa sekin, millä tavoin vakinaistetut nuoret miestoimittajat mahdollisesti eroavat määräaikaisuuksista saavista nuorista naisista. Oman haastatteluaineistoni perusteella olettaisin, että nuorten miesten urapolut voivat olla nopeampia ja miesten koulutustaustat mahdollisesti olisivat naistoimittajia kirjavammat. Kiinnostavaa olisikin siis myös selvittää, miten jotain muuta kuin journalistiikkaa pääaineenaan lukeneet toimittajat nykyisin päätyvät alalle ja eroavatko heidän urapolkunsa merkittävästi journalistiopiskelijoiden urapoluista. Kenties olisi siis kiinnostavaa haastatella nuoria miestoimittajia, kysyä minkälaisia ajatuksia uralla eteneminen naisvaltaisella alalla heillä herättää.

On helppo sanoa mitä tekisin toisin, jos aloittaisin opinnäytteeni alusta. Tähän selkein vastaus on se, että pyytäisin ja ottaisin vastaan enemmän ohjausta, mikä oletettavasti olisi pitänyt työn paremmin koossa ja aikataulussa. Nyt kerran, jo vajaa kaksi vuotta sitten esitarkastukseen lähettämäni työ oli hyvin lähellä jäädä viimeistelemättä, ironisesti pitkälti siitä syystä, ettei alan nykyisessä työtilanteessa ole varaa kieltäytyä työnantajan tarjoamista määräaikaisuuksista ja toisaalta siksi,

ettei työtahti mahdollista opinnäytteen viimeistelyä jopa kaksitoistatuntisiksi venyvien työpäivien ohessa.

Jälkikäteen ajateltuna, olisi ehdottomasti ollut kiinnostavaa haastatella esimiehiä laajemmin ja huomioida sukupuolten lisäksi tarkemmin myös heidän ikänsä. Vaikkeivat haastattelemani esimiehet olleet kaikki identtisesti samaa sukupolvea, ei haastateltavissa ollut yhtään alle 40-vuotiasta esimiestä. Esimiesten laajempi haastatteleminen olisi tosin väistämättä pro gradun kohdalla tarkoittanut sitä, että haastateltujen naistoimittajien määrä olisi jäänyt pienemmäksi. Haastattelemalla viittätoista nuorta naistoimittajaa, koen saaneeni kokoon varsin kattavan näkökulman aiheeseeni, johon kolmen esimiehen haastattelu tuo nyt lisäinformaatiota. Pohdin ennen tutkimukseni käynnistämistä sitä, olisiko hedelmällistä haastatella vain politiikan toimituksissa tai taloustoimituksissa työskenteleviä nuoria naisia. Ajatuksenani oli, että haastateltavien tarkempi rajaaminen olisi tehnyt työstä helpommin yleistettävän. En kuitenkaan nyt tutkimuksen loppumetreillä koe, että haastateltavien valikoiminen erilaisista uutismedioista ja niiden eri osastoilta oli epäonnistunut valinta. Haastateltavia yhdisti useampi seikka kuin erotti ja vaikka heillä oli erilaisia urapolkuja, löysin itse jokaisesta haastattelusta jotain, mikä kuulosti tutulta tai mihin voin itse samaistua. Myös aineistolukua sen valmistuttua silmäillyt toimittajaystäväni totesi naistoimittajien vastausten kuulostavan tutulta.

Matkan varrella pysähdyin pohtimaan sitäkin, olisiko minun pitänyt haastatella ainoastaan esimiehiä ja koittaa tavoittaa nuoria naistoimittajia esimerkiksi kyselylomakkeella. Tässä vaiheessa suunnitelmani naistoimittajien haastattelemisesta olivat kuitenkin jo edenneet käytäntöön enkä halunnut aloittaa urakkaani alusta. On myös mahdollista, että esimiehet vastasivat enemmän roolinsa takaa kuin naistoimittajat vastasivat. Jos siis olisin temahaastatellut vain esimiehiä, voi olla, että olisin saanut virallisempia vastauksia, kuin naistoimittajia haastattelemalla sain. Toisaalta voi myös olla, että sain esimiehiltä osittain aavistuksen varovaisia vastauksia, koska he tiesivät, ettei haastattelemieni esimiesten määrä ole suuri ja heitä huolestutti se, että heidän vastauksensa voisivat antaa heidät ilmi. Pelkän kyselylomakkeen avulla naistoimittajien tuntemusten kartoittaminen taas olisi voinut toimia joko erinomaisesti tai olla täysi katastrofi, riippuen siitä, olisiko kukaan vastannut lomakkeeseeni. Lisäksi, koska olin tehnyt kandidaatin tutkielmani

laadullisella menetelmällä oli tätä pro gradua helppo jatkaa samalla, jo harjoitellulla menetelmällä.

Vaihdoin saamani aineiston käsittelymetodia ohjaajani kehotuksesta. Koska ohjeistus tähän tuli esitarkastuksen jälkeen, tuntui metodin vaihtaminen pitkään liki mahdottomalta urakalta. Työn aineisto-osiosta tuli uudelleen käsittelyn myötä parempi ja tiiviimpi, mutta työtaakkaa olisi toki helpottanut, jos aineistoa olisi alun perin ryhtynyt käsittelemään teemoittelun kautta. Alkuperäisellä metodillani lähiluvulla olin toki tutustunut tarkasti aineistoon, mutta aineiston tarkastelusta oli kulunut jo pitkään, mikä hidasti työtä.

Esimiesten haastattelut tein kevään 2012 ja toimittajien haastattelut syksyn 2012 aikana. Vaikka vuoden 2008 tapahtumien käynnistämä talouskriisi yhdistettynä median murrokseen oli ehtinyt ottaa mediatalot kouriinsa, saatiin esimerkiksi Helsingin Sanomien toimituksessa odottaa surullisia uutisia yhteistoiminta-neuvotteluiden käynnistämisestä aina syksyyn 2013 saakka. Syksyllä 2015 Helsingin Sanomissa nähtiin toisetkin yt:t.

En kuitenkaan usko, että saamani vastaukset olisivat nyt, keväällä 2016 vanhentuneita. Useissa mediataloissa oli jo nähty ainakin yhden yt-neuvottelut ja kaikilla haastateltavillani on varmasti tuttuja taloissa, joissa yt-aikaa on tuolloin tai aiemmin eletty. Lisäksi on mielestäni selvää, että kilpailu alalla on jo tuolloin ollut kovaa, mikä näkyi kyllä haastattelemini toimittajien ja yhden esimiehenkin vastauksissa pohdintana siitä, keille kaikille tulevaisuudessa riittää töitä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli löytää vastauksia siihen, millaiseksi yliopistojen toimittajakoulutuksista valmistuneet nuoret naiset kokevat työelämän valmistumisensa jälkeen. Teemahaastattelun lopuksi esitin kysymyksen vielä suoraan, varmistaakseni sen, että saan haastattelussa jo pohdittujen asioiden päälle pureskellun vastauksen kysymykseen, johon kaikki kulminoituu. Vastaus tutkimuskysymykseeni on moniulotteinen. Nuoret naiset kokivat työelämän valmistumisensa jälkeen osin hyvin samankaltaisin ja toisaalta erilaisin tavoin. Yhdenkään heistä en heidän vastaustensa perusteella arvioisi silti kokeneen työelämää ja kaikkea siihen liittyvää pettymyksenä vaan journalismiin uskotaan, edes itse itseään vakuutellen jatkuvista yt-neuvotteluista ja säästöistä huolimatta.

Naisista lähes jokainen oli jollain tavalla kiinnittänyt huomiota siihen, että naisia on journalistisella alalla tällä hetkellä selvästi miehiä enemmän. Vaikka tätä saatettiin pitää tietystä näkökulmasta katsottuna epätasa-arvoistavana, ei nuorten naisten ylivoima miehiin nähden ollut alan suurin ongelma. Eniten huolta aiheutti mediatalojen tulevaisuus ja se, minkälaiset vaikutukset jatkuvalla säästämisellä on pitkällä tähtäimellä.

Näin lopuksi on mielestäni syytä palata tasa-arvolakiin, jonka toteutumista journalistisissa työpaikoissa ei ole toistaiseksi kattavasti tutkittu. Tutkimukseni kannalta erityisen kiinnostavaksi nouseekin lakiin sen uudistuksen myötä lisätty kuudes pykälä. Sen ensimmäisessä kohdassa todetaan, että työnantajan tulee edistää tasa-arvoa toimimalla siten, ”*että avoinna oleviin tehtäviin hakeutuisi sekä naisia että miehiä*”. Aineistossa ja tutkimushaastatteluissa esiin nousi nuorten naisten suuri lukumäärä nuoriin miehiin nähden. Tämä synnyttää huolen nuoren naistoimittajan korvattavuudesta. Jos nuoria naistoimittajia on toimituksiin tarjolla lukuisia, mikä varmistaa sen, ettei nuori naistoimittaja ole työnantajalle vain resurssi? Toisaalta, tämän saman kysymyksen voi varsin oikeutetusti esittää myös nuoren miestoimittajan kohdalla. Koska kilpailu vakituisista työpaikoista on ainakin isommissa mediataloissa kova, on työnantajalla täysi oikeus poimia rusinat pullasta.

Mutta jos samasta puusta veistettyjä nuoria naisia on työmarkkinoilla loputon määrä, niin onko silloin tehtävä aina vähän enemmän töitä kuin muut erottuakseen? Kuka pitää silloin huolen siitä, ettei työnantaja korvaa työuupumuksen vuoksi määräaikaikaisuuksien kierteestä lopulta tipahtavaa nuorta naista toisella lähes samanlaisella? Tarkoittaako kilpailun jatkuva koventuminen sitä, että vain ne, jotka eivät koskaan lähde töistä ajoissa tai kaippaa lomaa, kaivavat itselleen kuoppaa, jonka työnantaja osaa käyttää hyödyksi ja uskoo lopulta, että näin kovasti tarpeeksi hyvässä työpaikassa kuuluukin haluta työskennellä?

Yliopistojen toimittajakoulutusohjelmista valmistuvat nuoret naiset ovat eittämättä paperilla varsin homogeeninen joukko. Se, millaiseksi he kokevat työelämän valmistumisensa jälkeen on kuitenkin sekoitus niin yhteneviä kuin eriäviäkin pelkoja, odotuksia ja todellisuuksia.

KIRJALLISUUS

- Acker, J. 1990. Samanarvoinen työ. Tutkimus työelämän sukupuolistuneista rakenteista Alkuperäisteos 1990: Doing Comparable Worth. Gender, Class and Pay Equity. Suom. D. Kivinen. Tampere: Vastapaino.
- Berghäll, L, Haga, C, Kahila, S, Latvala, S, Tuure, A. 2000. Korkeat korot ruudun takana. Television naistaloustoimittajien käsitys asemastaan. Tiedotustutkimus 2/2000. Tampere: Tiedotusopillinen yhdistys TOY ry ja Nordicom, 85–92.
- de Bruin, M. 2000. Gender, organizational and professional identities in journalism. Journalism vol 1. Lontoo: Sage Publications, 217–238.3
- Byerly, C. M. 2011. Global Report on the Status of Women in the News Media. International Women’s Media Foundation.
<http://www.iwmf.org/our-research/global-report/>
- Donsbach, W. 2009. Journalists and their professional identities. Teoksessa S. Allan (toim.), The Routledge Companion to News and Journalism. Routledge.
- Gillham, B. 2000. The Research Interview. London: Continuum
- Halonen, I. K. 2006. Sukupuolitettu uutishuone. Teoksessa A. Mäkelä, L. Puustinen & I. Ruoho (toim.), Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.
- Heinonen, A. 1995. Vahtikoiran omatunto: Journalismin itsesääntely ja toimittajat. Tiedotusopin laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Jyrkiäinen, J. 2008. Journalistit muuttuvassa mediassa. Verkkoersio. Journalismin tutkimusyksikkö. Tiedotusopin laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kauppinen, M. 2000. Vaikuttavat kellokkaat: kellokkaat 1973–1999. Helsinki: Naistoimittajat ry
- Koljonen, K. 2007. Journalistiikan maisterikoulutus. Kuvaus yhden opetussuunnitelmatyön ihanteista ja käytännöistä. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Yliopistopedagogiikan lopputyö.
- Kurvinen, H. 2013. ”En mä oo mies enkä nainen. Mä oon toimittaja” Sukupuoli ja

- Suomalainen toimittajakunta 1960- ja 1970-luvulla. Oulun yliopisto, Oulun yliopiston tutkijakoulu. Väitöskirja.
- Lappalainen, E. 2010. Naisia toimitusten ”äijäkerrokseen” – Sukupuolidiskurssien rakentuminen naispäälliköiden käsityksissä sanomalehtien naispäätoimittajien puuttumisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Journalistiikan pro gradu.
- Menetelmäpolkuja humanisteille 2011. Jyväskylän yliopiston Koppa-portaali.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja>
- Mäenpää, J. 2015. Tulevaisuuden toimittajat. Journalistiopiskelijoille suunnatun surveyn tuloksia Suomesta. Tampereen yliopisto. Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus Comet.
- Ruoho, I. 2006. Julkisuudet, naiset ja journalismi. Teoksessa A. Mäkelä, L. Puustinen & I. Ruoho (toim.), Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teemoittelu. KvaliMOTV Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
- Salonius, J. 2011. Samapalkkaisuusohjelman kokonaisarviointi 2007–2010. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2011:2. Sosiaali- ja terveysministeriö: Helsinki. Saatavilla www-muodossa.
http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1552942
Viitattu 23.4.2014
- Savolainen, T. 2014. Monessa toimituksessa on vielä matkaa tasa-arvoon. Vieraskynä. Helsingin Sanomat 22.1.2014.
- Stigbrand, K. & Nygren, G. 2013. Professional identity in changing media landscapes. Journalism education in Sweden, Russia, Poland, Estonia and Finland. Journalism studies 6. Södertörn University.
- Suomen Journalistiliitto SJL 2011. Suomen journalistiliiton jäsenmäärän kehitys, SJL:n jäsenrekisteri 2.1.2012. Saatavilla www-muodossa.
http://www.journalistiliitto.fi/liitto/liiton_jasenet/
Viitattu 20.3.2013
- Suomen Journalistiliitto SJL 2011. SJL:n tasa-arvotavoitteet. Tasa-arvoinen työpaikka.
http://www.journalistiliitto.fi/edunvalvonta/tasa-arvoinen_tyopaikka/

Viitattu 23.11.2011

- Torkkola, S. & Ruoho, I. 2009. Tilauksessa naispäätoimittaja? Nais- ja miespäälliköiden näkemykset ja kokemukset sukupuolen vaikutuksesta uraan. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja B52. Tampere: Tampereen yliopisto
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi
- Vochocová, L. 2008. Women in Newsrooms: Idle Hopes for the Conquest of the Masculine Fortress. *Mediální Studia* vol 3. Prague: Syndicate of Journalists of the Czech Republic, 231–256.
- van Zoonen, L. 1998. One of the Girls? The changing gender of journalism. Teoksessa C. Carter, G. Branston & S. Allen, *News, Gender and Power*. London and New York: Routledge.

LIITTEET

Liite 1 Taustatietolomake (Toimittajille)

Taustatiedot

Nimi:

Sähköposti:

Ikä:

Koulutusohjelma:

Sivuaineet:

Työvuodet yhteensä:

Työpaikkojen lukumäärä (kesätyöt mukaan lukien):

Valmistumisvuosi:

Työsuhteen laatu (vakituinen/määräaikainen):

Kuinka kauan olet työskennellyt nykyisessä työpaikassasi

a) valmistumisen jälkeen:

b) yhteensä:

Liite 2 Haastattelukysymykset (Toimittajille)

Haastattelukysymysten runko

Tausta:

Miksi ryhdyit toimittajaksi?

Nykyiset työtehtävät?

Miten löysit nykyisen työpaikkasi?

Olitko työskennellyt nykyisessä työpaikassasi ennen valmistumistasi?

Millaisia journalistisia tehtäviä sinulla on ollut?

Odotukset:

Mitä mieltä olet, onko sukupuolella merkitystä toimittajan työssä?

Jos, niin missä ja miten?

Omia kokemuksia?

Suurin yllätys nykyisessä työssä?

Suurin pettymys nykyisessä työssä?

Mitä ominaisuuksia hyvällä toimittajalla mielestäsi on?

Miksi uskot työnantajasi palkanneen juuri sinut?

Todellisuus:

Millaisia työtehtäviä sinulle nykyisessä työpaikassasi aluksi annettiin? Ovatko tehtävät muuttuneet?

Tuntuiko sinusta, että tehtävät olisivat voineet olla vaativampia/ helpompia?

Saatko vapaasti päättää mistä teet juttuja?

Onko koulutuksesi antanut riittävät eväät käytännön työhön? Mistä on ollut eniten hyötyä?

Mitkä ovat mielestäsi ammatilliset vahvuutesi? Onko niille riittävästi käyttöä toimituksessa?

Mihin oma ammattitaitosi perustuu?

Oletko kokenut tilanteita, joissa olet ajatellut, että pärjäisit helpommin jos olisit mies?

Minkälaiseksi koet nykyisen työpaikkasi ilmapiirin?

Koetko joutuvasi kilpailemaan työpaikallasi?

Kuinka tulet toimeen kollegoidesi kanssa?

Minkälainen on työpaikkasi sukupuolijakauma?

Oletko tyytyväinen nykyiseen asemaasi?

Entä palkkaasi?

Entä työnantajaasi?

Toiveet:

Millaisena näet tulevaisuutesi?

Missä haluaisit työskennellä viiden vuoden kuluttua? Miksi?

Yhteenveto: Millaiseksi koet työelämän nyt valmistumisesi jälkeen?

Liite 3 Taustatietolomake (Esimiehille)

Taustatiedot

Nimi:

Ikä:

Koulutus/ tutkintonimike:

Valmistumisvuosi:

Työpaikkojen määrä:

Työvuodet yhteensä:

Työvuodet esimiehenä:

Titteli:

Liite 4 Haastattelukysymykset (Esimiehille)

Haastattelukysymysten runko

Tausta:

Miten merkittävä osa rekrytointi on omaa työtä?

Mitä mieltä olet, onko sukupuolella merkitystä toimittajan työssä? Jos, niin missä ja miten?

Pyritäänkö taloon rekrytoimaan yhtä paljon miehiä ja naisia?

Jo, niin miksi? Jos ei, niin miksi ei?

Näkyykö joku tietty ryhmä hakemuksien lähettäjäissä suurimpana?

Osaatko sanoa, minkä verran taloon on viimeisen vuoden aikana rekrytoitu miehiä, entä naisia?

Todellisuus:

Mitä ominaisuuksia arvostat työnhakijassa?

Mietitkö haastattelu/valintatilanteessa hakijan sukupuolta?

Minkälaisia ammatilliset vahvuuksia rekrytoituilla on?

Kuinka suuri merkitys hakijan koulutuksella on?

Arvostatko yliopistollista toimittajakoulutusta?

Miten ajattelet sukupuolen vaikuttavan journalistiseen työhön?

Oma kokemus esimiehenä, miten sukupuoli vaikuttaa omaan paikkaasi mediatalossa?

Onko vaikuttanut aiemmin?

Tulevaisuus:

Uskotko journalistisen alan naisistuvan?

Entä miten uskot naisten määrän kasvamisen vaikuttavan journalismiin?

Yhteenveto: Minkälaisia taitoja ja arvoja rekrytoijat vakinaistetuissa työntekijöissä näkevät?

Täydentäviä kysymyksiä selvitettäväksi

Minkälainen on toimitusosaston lähiesimiesten sukupuolijakauma?

Minkälainen on työyhteisönne sukupuolijakauma?

Minkälainen on toimitusosastojen sukupuolijakauma?

Minkä verran on viimeisen viiden vuoden aikana rekrytoitu miehiä/ naisia?

(vakituiseen työsuhteeseen)